MATIEE
Yắ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Matiee baona pɔ a kɛ̃̀ ku zɛ́zɛ lán Maaku pɔ́waɛ:
Zãa da'ilɛna waasokɛa (3.1-12)
Yesu da'ilɛkɛa ń aà yɔ̃ao (3.13-4.11)
Yesu zi̋kɛa Galile, gu pɔ́ à waasokɛ̀u bílaɛ à yãdanɛ́, à gyãeɔ gbȁgbã (4.12-18.35)
Aà gɛa Yelusalɛ́ũ (19-20)
I gɛ̃gɛ̃o, ãsɔ̃a do taa, ɔ̃ wà Yesu kȕ wà yãdàaàla wà aà dɛ̀. Aà bɔa gau yắ bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ à bɔ̀ mɔ̀ gbɛ̃́ɔwa (21-28).

Matiee Yesu buibɔki̋i yắ bɔɔlɛkɛ̀ ń aà iao ń aà nɛgɔɔ yắo (1-2). Yắ beeɔ guu à gbɛ̃́ pɔ́ Yesu dɛ a ũ ò: Kíaɛ mɛ́ Suabanaɛ lá Lua a lɛgbɛ̀̃nɛ́wa, wi̋ mɛ lɔ Emanuɛli. Bee mɛ̀ Lua kúwanɔ. Ɔmɛ yắ pɔ́ Lua ò a bàakuańnɔ káau lá guu pàpa.

Matiee Yesu yãdanɛɔ kȁaa lɛɛ sɔɔ:
Yãdaanɛ́ si̋si̋ musu lɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i gbɛ̃́ɔ luanaaikɛa ɔlɔwɛ̃ɛɛ (5-7).
Lɛdilɛa gbɛ̃́ pɔ́ aa kpalapi baokpanɛ́ɔnɛ (10).
Kpalapi asiiyã lɛɛũanɛ́. Kpalapi ulɛa gi̋a, ãma a bɔ gupuau ń gawio zi̋ewa (13).
Kua ń kɔ̃o kpalapi guu (18).
Wɛdɔa kpalapi mɔai (24-25).

Baona pɔ́ Matiee kɛ̃̀ guu, Yesu mɛ́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua ki̋i Kía ũ, mɛ́ àlɛ yãdada gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ gɛ̃ɔnɛ, kɛ́ aa e wàɔ dɛ a seeladeɔ ũ gbɛ̃́ɔnɛ.

Bui pɔ́ Yesu bɔ̀ ń guu (Luk 3.23-38)

1 Davidi ń Ablahaũo bui Yesu Kilisi yã́ pɔ́ kɛ̃a
Luayãtaalaun kɛ:
2 Ablahaũ Izaaki ì̃, Izaaki Yakɔbu ì̃, Yakɔbu Yuda
ì̃ ń a vì̃iɔ ń a dãunaɔ.
3 Yuda Pɛlɛzi ń Zelao ì̃ ń a na Tamaao, Pɛlɛzi Ɛzɔ̃nɔ
ì̃, Ɛzɔ̃nɔ Alaũ ì̃.
4 Alaũ Aminadabu ì̃, Aminadabu Naasɔ̃ ì̃, Naasɔ̃
Salamɔ ì̃,
5 Salamɔ Bɔazu ì̃ ń a na Lahabuo. Bɔazu Ɔbɛdi ì̃ ń
a na Lutuo, Ɔbɛdi Yɛse ì̃,
6 ɔ̃ Yɛse kí Davidi ì̃.
Davidipi mɛ́ Salomɔɔ ì̃ ń Uli nao,
7 Salomɔɔ Lɔbɔaũ ì̃, Lɔbɔaũ Abia ì̃, Abia Asa ì̃,
8 Asa Yosafa ì̃, Yosafa Yeholaũ ì̃, Yeholaũ Ozia ì̃.
9 Ozia Yoataũ ì̃, Yoataũ Akazi ì̃, Akazi Ezekia ì̃,
10 Ezekia Manase ì̃, Manase Amɔ ì̃, Amɔ Yosia ì̃,
11 Yosia Yɛkɔnia ì̃ ń a dãunaɔ gɔɔ pɔ́ wà gbɛ̃́ɔ kũ̀kũ
tàńnɔ Babiloni.*
12 Taa ń gbɛ̃́ɔ Babiloni gbɛa ɔ̃ Yɛkɔniapi Salatiɛli ì̃,
Salatiɛli Zolobabɛli ì̃,
13 Zolobabɛli Abiudu ì̃, Abiudu Ɛliakiũ ì̃, Ɛliakiũ
Azɔɔ ì̃.
14 Azɔɔ Zadoki ì̃, Zadoki Akiũ ì̃, Akiũ Ɛliudu ì̃,
15 Ɛliudu Ɛleazaa ì̃, Ɛleazaa Matana ì̃, Matana
Yakɔbu ì̃,
16 ɔ̃ Yakɔbu Maliama zã́ Yosɛfu ì̃. Maliamapi mɛ́
Yesu pɔ́ wì̃ mɛ Mɛsii ì̃.
17 Za Ablahaũ lɛ́u e à gɛ̀ pɛ̀ Davidiwa, mae ń a nɛ́o
ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ. Za Davidi lɛ́u e gɔɔ pɔ́ wà tà ń
gbɛ̃́ɔ Babiloni, mae ń a nɛ́o ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ. Za

* **1:11** 2Kia 24.15

taa ń gbɛ̃́ɔ Babiloni e à gɛ̀ pɛ̀ Mɛsiiwa, mae ń a nɛ́o
ku gɛ̃o mɛ̀ndosaiɛ.

Yesu Kilisi ia
(Luk 2.1-7)

18 Lá wà Yesu Kilisi ȉn kɛ: Aà da Maliamaá Yosɛfu
nɔkpamaɛ. E àɔ gɛ́ zãkɛi à nɔsȉ ń Lua Nisȉna gbãao.
19 Aà gɔ̃kpama Yosɛfupiá gbɛ̃maaɛ, a ye
widawào, ɔ̃ à zɛ̀ò á bɔ aà yấu asii guuɛ.
20 Gɔɔ pɔ́ àlɛ làasookɛ yấpiwa, Dii malaikae bɔ̀
mɔ̀wà nana guu a òɛ̀: Davidi bui Yosɛfu, ńsu bílikɛ
n nɔkpama Maliama sɛa yấ musuo, asa nɔ pɔ́ a sia
bɔ̀ Lua Nisȉna kȉ́iɛ.
21 A nɛ'i gɔ̃ɛ ũ, ní tɔ́kpaɛ̀ Yesu, asa a a gbɛ̃́ɔ bɔ ń
duuna guu.
22 Bee kɛ̀ píi, kɛ́ yấ pɔ́ Dii dà ãnabiɛ a ò e kɛ à mɛ̀:
23 Nɔɛ lɛ́so mɛ́ a nɔsi,
i nɛ'i gɔ̃ɛ ũ,
wi tɔ́kpaɛ̀ Ɛmanuɛli.†
Tɔ́ bee mɛ̀ Lua kúwanɔ.
24 Kɛ́ Yosɛfu vù, a kɛ̀ lá Dii malaikapi dȉlɛɛwa, à a
nɔpi sɛ̀.
25 Ama i aà dɔ̃ nɔɛ ũo e à gɛ̀ nɛgɔ̃ɛpi ȉò. Ɔ à tɔkpàɛ̀
Yesu.

2

Saanyãdɔ̃naɔ mɔa Yesu gwai

1 Wà Yesu ȉ Bɛtɛlɛũ* Yude bùsuu kí Elodi gɔɔɛ. Ɔ
saanyãdɔ̃naɔ bɔ̀ gukpɛ oi aa mɔ̀ Yelusalɛũ,
2 aa gbɛ̃́ɔ là aa mɛ̀: Nɛ́ pɔ́ wa ȉ Yudaɔ kía ũ ku má
ni? Wa aà saana è gukpɛ oiɛ, ɔ̃ wa mɔ kúlɛiɛ̀.
3 Kɛ́ kí Elodi yấpi mà, à bílikɛ̀ ń Yelusalɛũdeɔ píi.

† **1:23** Isa 7.14 * **2:1** 1Sam 16.1

4 A̋ Yuda sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyã̋danɛdeɔ kã̀aa
píi, ɔ̃ à ń lá gu pɔ́ wa Mɛsii iu.
5 Aa wèwà aa mɛ̀: Bɛtɛlɛũ, Yude bùsuu laɛ. Asa
lá ãnabi kɛ̃̀n kɛ:
6 Bɛtɛlɛũ pɔ́ kú Yudaɔ bùsuu,
ń kɛ̃́sãa Yudaɔ mɛɛwiaɔzio fá.
Asa n guu ɔ̃ kía a bɔu,
i dɔaa ma gbɛ̃́ Isailiɔnɛ.†
7 Ɔ Elodi saanyã̋dɔ̃naɔ sı̋si asii guu, à saanapi bɔgɔɔ
sã́asã gbɛ̀amá.
8 Ɔ à ń gbáɛ Bɛtɛlɛũ à mɛ̀: A gɛ nɛ́pi gbɛagbɛa ń laaio.
Tó a aà è, à mɔ omɛɛ, mapi sɔ̃ mí gɛ kúlɛɛ̀.
9 Kɛ́ aa kía yãmà, ɔ̃ aa dàzɛu. Ɔ saana pɔ́ aa è
gukpɛ oi yãa dɔ̀aanɛ́ lɔ e à gɛ̀ zɛ̀ nɛ́pi kúkı̋ia.
10 Kɛ́ aa saanapi è, an pɔ kɛ̀na maamaa.
11 Aa gɛ̃̀ kpɛ́u aa nɛ́pi è ń a da Maliamao, ɔ̃ aa wùlɛ
ń gbɛɛu aa kùlɛɛ̀. Ɔ aa ń àizɛɛ kpagoloɔ wɛ̃̀wɛ̃ aa aà
gbà vua ń zɔ̃go lí'ɔ gı̋nanao ń tulaletio.
12 Lua ònɛ́ nana guu aasu bɔlɛ Elodi kı̋io, ɔ̃ aa tà
ń bùsuu ń zɛ́ pãleo.

Bàalɛ taa ń Yesuo Egipi

13 An taa gbɛa Dii malaika bɔ̀ mɔ̀ Yosɛfuwa nana
guu à mɛ̀: Fɛlɛ nɛ́pi sɛ́ ń a dao, ní bàalɛ táńnɔ Egipi,
níɔ ku we e mà mɔ yã'onɛ lɔ, asa Elodi a nɛ́pi wɛɛlɛ
à dɛɛ.
14 Ɔ Yosɛfu fɛ̀lɛ gwãası̋na, à nɛ́pi sɛ̀ ń a dao à tàńnɔ
Egipi.
15 A ku we e Elodi gɛ̀ gàò. Bee kɛ̀ kɛ́ yã́ pɔ́ Dii dà
ãnabiɛ a ò e kɛ yã́iɛ à mɛ̀:
Ma a nɛ́ gbɛ̀si Egipi.‡

---

† **2:6** Mis 5.1-3 ‡ **2:15** Oze 11.1

16 Kɛ́ Elodi è saanyãdɔ̃naɔ ɔ̃nɔkɛ̀ɛɛ, aà pɔ pà
maamaa. Lá a saanapi bɔgɔɔ taa dɔ̃ yɑ̃́ pɔ́ á gbɛ̀a
saanyãdɔ̃napiɔwa yɑ̃́i, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ zɪ̃̀, aa nɛgɔ̃ɛ pɔ́ kà wɛ̃̀
pla ge i kaoɔ dɛ̀dɛ Bɛtɛlɛũ ń a bualoũɔ píi.
17 Yɑ̃́ pɔ́ ãnabi Zelemii ò kɛ̀ sa à mɛ̀:
18 Wà wii gbãa mà Lama,
wàlɛ ɔ́ɔlɔ, wàlɛ búbuapɛ.
Lasɛli mɛ́ lɛ́ a nɛ́ɔ ɔ́ɔlɔ,
à gɪ̃̀ awamai, asa aa ku lɔo.§
19 Kɛ́ Elodi gà, ɔ̃ Dii malaikapi bɔ̀ mɔ̀ Yosɛfuwa
Egipi nana guu
20 à mɛ̀: Fɛlɛ nɛ́pi sɛ́ ń a dao, ní táńnɔ Isaili bùsuu,
asa gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ nɛ́pi wɛɔ gàga.
21 Ɔ à fɛ̀lɛ nɛ́pi sɛ̀ ń a dao à tàńnɔ Isaili bùsuu.
22 Kɛ́ a mà Aakɛlau mɛ́ lɛ́ kible Yude a mae Elodi
gbɛu, zɔ̃lɛa wekɪ̃́i vɪ̃̀a aà kũ̀. Lua yɑ̃'òɛ̀ nana guu, ɔ̃ à
tà Galile bùsuu,
23 à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ wɛ̃́lɛ pɔ́ wɪ̃̀ mɛ Nazalɛti. Beewa yɑ̃́ pɔ́
ãnabiɔ ò kɛ̀, aa mɛ̀: Wàli mɛɛ̀ Nazalɛti gbɛ̃́.

3

Zãa Da'ilɛna waasokɛa
(Maa 1.1-8, Luk 3.1-18, Zãa 1.19-28)

1 Bee gbɛa Zãa Da'ilɛna mɔ̀ Yude gbáau, àlɛ waa-
sokɛ
2 à mɛ̀: A nɔ̀sɛlilɛ, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɪ̃́i kà kãi.
3 Zãapi yɑ̃́ ɔ̃ ãnabi Isaia ò yãa à mɛ̀:
Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau,
àlɛ mɛ à zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.*

§ **2:18** Zel 31.15 * **3:3** Isa 40.3

4 Zãapi ȉɔ yiongo kắ pɔkasaɔ daa, mɛ́ ȉ báa sãntilii
dɔ a pi.† Kwa ń zɔ́'io mɛ́ aà pɔblea ũ.
5 Wȉɔ bɔlɛ Yelusalɛũ ń Yude gupiio ń Yuudɛ̃ dɔ̀ɔio,
wȉɔ gɛ́ aà kȉ̃i.
6 Wȉ ń yãvãi o gupuau, ɔ̃ ȉ ń da'ilɛkɛ Yuudɛ̃i.
7 Kɛ́ Zãa è Falisiɔ ń Saduseɔ lɛ́ mɔ́ a kȉ̃i da'ilɛkɛi
dasidasi, ɔ̃ a ònɛ́: Gbɛ̃nazȉn píligonaɔ! Démɛ òɛ́ à
bàasi pɔkũma pɔ́ Lua a bɔbɔmáɛi?
8 A̋ nɔ̀sɛlilɛa yắ kɛ, wiɔ dɔ̃ kɛ́ a lilɛ.
9 Kɛ́ Ablahaũ dɛ á dezi káau ũ, ásu àɔ e bee mɛ́ a
á bɔo. Málɛ oɛ́, Lua a fɔ̃ gbɛɛ beeɔ kɛ Ablahaũ buiɔ
ũ.
10 Mɔo dilɛa líɔzi kɔ̀. Lua a lí pɔ́ lɛ́ nɛ́ maa io zɔ̃ zu
tɛ́uɛ.
11 Málɛ á da'ilɛkɛ á nɔ̀sɛlilɛa seela ũɛ. A̋ma gbɛ̃e
a mɔ ma gbɛa, aà iko dɛmala, mi ka mà aà sabala
sɛ́lɛèo. Ɔmɛ a á da'ilɛkɛ ń Lua Nisȉnao ń tɛ́o.‡
12 A gbaana kũa a ɔzȉ ésegbɛ̃kȉ̃i. Tó a fȁ, a a
pɔ́wɛna ká a dɔ̃u, i a bȉsa ka tɛ́ gasai guu.

Yesu da'ilɛkɛa
(Maa 1.9-11, Luk 3.21-22)

13 Ɔ Yesu bɔ̀ Galile à mɔ̀ Zãa kȉ̃i Yuudɛ̃i aà a
da'ilɛkɛ.
14 Zãa ye gí, à mɛ̀: Ma gbɛ̃́ pɔ́ má dɛ ǹ ma da'ilɛkɛ
ɔ̃ n mɔ ma kȉ̃ia?
15 Ɔ Yesu wèwà à mɛ̀: Aɔ dɛ màa gȉa, asa a
maawanɔ beewaɛ yãkɛa a zɛ́wa yȁ̃i. Ɔ à wèi.
16 Kɛ́ Yesu da'ilɛkɛ̀, à bùa gɔ̃̏ɔ. Luabɛ wɛ̃̏aa, ɔ̃ à Lua
Nisȉna è, àlɛ su lán felenawa, à dȉɛ.
17 Ɔ wà yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma
Nɛ́ɛ, má yeaàzi, ma pɔ kɛ̀wà na.§

† 3:4 2Kia 1.8 ‡ 3:11 Zȉn 2.3-4 § 3:17 Soũ 2.7, Isa 42.1

4

Yesu yɔ̃a
(Maa 1.12-13, Luk 4.1-13)

1 Ɔ Lua Nisi̋na gɛ̀ ń Yesuo gbáau kɛ́ Ibiisi aà yɔ̃.
2 Yesu lɛyè fãanɛ ń gwãasi̋nao e gɔɔ bla. Kɛ́ nɔana
lɛ́ aà dɛ,
3 ɔ̃ kɔ̃nidepi sɔ̃̀aàzi à mɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ, o gbɛɛ
beeɔ li pɛ̃ɛ ũ.
4 Yesu wèwà à mɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau wà mɛ̀,
pɔblea yã́ ɔ̃ gbɛ̃nazi̋na kuò adoo,
sema yã́ pɔ́ Lua lɛ́ o píi.*
5 Ɔ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀ò Lua wɛ̃́lɛu, à aà zɛ̀ Lua kpɛ́
misonaa,
6 a òɛ̀: Tó Lua Nɛ́n n ũ, ǹ nzi̋a zu zi̋́lɛ, asa a kɛ̃a láu
Lua mɛ̀,
a n yã'o a malaikaɔnɛ aa ɔdama,
kɛ́ ńsu gɛ̃nalɛ gbɛwao yã́i.†
7 Yesu òɛ̀: A kɛ̃a Lua taalau lɔ wà mɛ̀,
ńsuli Dii n Lua lɛ ǹ gwao.‡
8 Ɔ Ibiisi aà sɛ̀ gɛ̀ò lɔ gbɛ̀si̋si̋ lɛsi̋ maamaa musu, à
dṹnia bùsu píi ɔ̀lɔ̀ɛ ń ń àizɛɛɔ
9 à mɛ̀: Má n gba beeɔ píiɛ, tó n wulɛ n gbɛɛu n
misi̋ilɛmɛɛ.
10 Ɔ Yesu òɛ̀: Gɛ́i Setãu! Asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀:
Kúlɛ Dii n Luaɛ,
níɔ zɔbleɛ̀ ado.§
11 Ɔ Ibiisi aà tò we sa, ɔ̃ malaikaɔ mɔ̀ dɔ̀aàlɛ.

Yesu ɔkpaa a zi̋wa
(Maa 1.14-20, Luk 5.1-11, 6.17-19)

12 Kɛ́ Yesu mà wà Zãa kṹ wa dàkpɛu, ɔ̃ à tà Galile.

---

* **4:4** Iko 8.3 † **4:6** Soũ 91.11-12 ‡ **4:7** Iko 6.16 § **4:10** Iko 6.13

13 I zɔ̃lɛ Nazalɛti lɔo, à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ ísida saɛ Kapɛnaũɛ,
Zabulɔni buiɔ ń Nɛfatali buiɔ bùsuu,
14 kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi Isaia ò kɛ yã́i à mɛ̀:
15 Zabulɔni buiɔ ń Nɛfatali buiɔ bùsu
za ísia oi e Yuudɛ̃ baale,
Galile bùsu pɔ́ buipãleɔ kuupi,
16 an gbɛ̃́ pɔ́ kú gusiauɔ gupua zɔ̃ɔ è,
gu dɔ̀ bùsu pɔ́ kú ga lɛ́zĩ̀pi deɔnɛ sa.*
17 Za gɔɔ bee Yesu nà waasokɛawa à mɛ̀: Ã
nɔ̀sɛlilɛ, kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i kà kãi.†
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛnaɔ è gbɛ̃ɔn
pla, vĩ̀i ń dãunao, Simɔɔ pɔ́ wĩ̀ mɛ Piɛɛ ń a dãuna
Ãndeleeo. Aalɛ táalu zu ísidapi guu.
19 Ɔ Yesu ònɛ́: Ã mɔ tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ
ũ.
20 Wegɔ̃ɔ aa ń táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi.
21 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ, à gbɛ̃ɔn pla pãleɔ è, vĩ̀i ń dãunao lɔ,
Zebedee nɛ́ Zaaki ń a dãuna Zãao. Aa ku gó'ilɛna
guu ń ń mae Zebedeepio, aalɛ ń táaluɔ kɛkɛ. Yesu
ń sisi,
22 ɔ̃ aa ń mae tò gó guu wegɔ̃ɔ, aa bɔ̀ tɛaàzi.
23 Yesu ĩ̀ɔ Galile bùsu kɛɛlɛ, ĩ̀ yãdanɛ́ ń lousisikpɛɔ
guu, ĩ̀ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i baokpa, ĩ̀ gbɛ̃́ɔ gbã́gbã ń
gyã bui píio ń kɔ̃̀ɔ píi.
24 Aà tɔ́ lĩ̀ Sili bùsua píi, ɔ̃ wĩ̀ɔ mɔɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ
gyã bui dasi ge wãwãkɛɔ ń tã́adeɔ ń gbakɔɔndeɔ ń
ɛɛɔ píi, ɔ̃ ĩ̀ ń gbã́gbã.
25 Wà bɔ̀ Galile ń Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo ń
Yelusalɛũo ń Yudeo ń Yuudɛ̃ baaleo dasidasi,
wà tɛ̀aàzi.

* 4:16 Isa 9.1-2 † 4:17 Mat 3.2

5

Báaadeɔn Yesu ɨwaɔ ũ
(Luk 6.20-23)

1 Kɛ́ Yesu gbɛ̃́ bílapiɔ è, à dɛ̀dɛ sɨ̀sɨ̃wa. Kɛ́ à zɔ̃̀lɛ, aà
ɨ̃waɔ mɔ̀ aà kɨ̃́i,
2 ɔ̃ à nà yãdaanɛ́wa à mɛ̀:

3 Gbɛ̃́ pɔ́ aa ń gbãasaikɛ dɔ̃ɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛ ń pɔ́ ũɛ.
4 Pɔsiadeɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa Lua a ń sɔ̃ níninɛ́ɛ.*
5 Zɨ̃abusanaɔ mɛ́ báaadeɔ ũ,
asa aamɛ aaɔ dṹnia vɨ̃.†
6 Báaadeɔn yã́zɛde nidɛnaɔ ũ,
asa aamɛ aa kã́.‡
7 Báaadeɔn wɛ̃nadɔ̃nɛdeɔ ũ,
asa Lua a wɛ̃nadɔ̃nɛ́ɛ.
8 Báaadeɔn nɔ̀sɛpuadeɔ ũ,
asa aamɛ aa wɛsi Lualɛ.§
9 Báaadeɔn íbɛlɛmidɛnaɔ ũ,
asa wali onɛ́ Lua nɛ́ɔɛ.
10 Báaadeɔn gbɛ̃́ pɔ́ wɨ̃ ɨadamá yãkɛa a zɛ́wa yã́iɔ ũ,
asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɨ̃́i dɛ ń pɔ́ ũɛ.
11 Báaadeɔn á ũ, tó wà á sɔ̃sɔ̃ mɛ́ wà ɨadàwá, mɛ́
wà yãvãi píi dɔ̀wá ma yã́i.
12 A pɔnakɛ, í yáalɔ, asa á asea aɔ zɔ̃ɔ luabɛ. Màa
wà ɨadà ãnabi pɔ́ kú á ãaɔwa.

Yesu ɨwaɔ mɛ́ wisi ń gupuauo ũ
(Maa 9.50, Luk 14.34-35)

---

* **5:4** Isa 61.2 † **5:5** Soũ 37.11 ‡ **5:6** Isa 55.1-2 § **5:8** Soũ 24.3-4

13 Ã́mɛ á wisi ũ dṹniaɛ. Tó wisi í na sù tà,
kpelewa wà kɛ à gɔ̃ wisi ũ lɔi? A àie vĩ lɔo, sema
wà kɔ́lɛ gbɛ̃́ɔ táa'owà bàasio.
14 Ã́mɛ á gupua ũ dṹniaɛ. Wɛ̃́lɛ pɔ́ wa kàlɛ sĩ̀sĩ
musu lí e àɔ ulɛao.
15 Wĩ̀li filia na wà pɛ̃na kùlɛwào. Wĩ̀ di dauwaɛ,
i gupu gbɛ̃́ pɔ́ kú uaɔnɛ.
16 Â gupu gbɛ̃́ɔnɛ beewa, aai á maakɛaɔ e, aai á
Mae pɔ́ kú musu sáaukpa.*

Mɔizi ikoyã̂ bɔɔlɛkɛa

17 Ã́su àɔ e ma mɔ Mɔizi ikoyã ń ãnabiɔ yã́ɔ bãdɛi
no. Mi mɔ a kee bãdɛio, ma mɔ papaiɛ.
18 Sĩana málɛ oɛ́, luabɛ ń dṹniao a gɛ̃, ãma Lu-
ayãtaala wɛ̃̀sã nɛ́na ge a pɔ kelenae a bãdɛo, yã́pii
a kɛ.
19 Ayãmɛto tó gbɛ̃́ yã́ pɔ́ wa dĩ̀lɛpiɔ mɛ̀ndo gbàɛ,
baa a pɔ́ pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mɛ́ ì da gbɛ̃́ɔnɛ aa kɛ màa, ade
aɔ kɛ̃́sãańzi kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i gbɛ̃́ɔ guuɛ. Tó gbɛ̃́
kũa mɛ́ ì danɛ́ màa sɔ̃, ade aɔ zɔ̃ɔ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i
gbɛ̃́ɔ guuɛ.
20 Málɛ oɛ́, tó á maa i dɛ Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń
Falisiɔlao, á gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guuo.

Pɔkũma

21 Ã́ mà wa ò yãadeɔnɛ aasuli gbɛ̃dɛo. Gbɛ̃́ pɔ́
gbɛ̃dɛ̀, wa yã́kpalɛkɛaànɔɛ.†
22 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a pɔ pà a gbɛ̃́deezi, à
kà wà yã́kpalɛkɛaànɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ a gbɛ̃́dee sɔ̃̀sɔ̃ kà wà

* **5:16** 1Piɛ 2.12 † **5:21** Bɔa 20.13

gɛaàn ɔ gbãadeɔ kı̋i. Gbɛ̃́ pɔ́ ò a gbɛ̃́deeɛ mı̀saide sɔ̃
à kà aà gɛ́ tɛ́u.
23 Tó n mɔ Lua gbai pɔ́ a gbagbakı̋i, mɛ́ à dɔ̀ngu
wekı̋i kɛ́ n gbɛ̃́dee yã́kũannɔ,
24 ǹ n gba to sa'okı̋i aɛ we, ní gɛ awakpa gbɛ̃́piɛ
gı̋a, ní ɛa su ǹ sa'o sa.
25 Tó n ibɛɛ ye gɛnnɔ yã́kpalɛu, kɛ kpakpa kɛaànɔ
na e aàɔ dazɛu, kɛ́ asu n kpa yã́kpalɛkɛnawao yã́i.
Tó ni kɛ màao, yã́kpalɛkɛnapi a n kpa dɔaiwaɛ, i n
dakpɛu.
26 Sı̋ana málɛ onɛ, ńyɔ̃ bɔ weo e ǹ gɛ ǹ fı̋aboò. Baa
tãnga a gɔ̃ tɛnzio.

Gbãsı̋kɛa

27 Á mà wà mɛ̀ ásuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo.‡
28 Áma mapi málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ nɔɛ gwà ń làasoo
pãleo, à gbãsı̋kɛ̀aànɔn we kɔ̀.
29 Tó n ɔplaa wɛ́ mɛ́ tò ńlɛ fu, bɔ ǹ vũaa. N mɛgue
vũaaa maa dɛ wà n mɛ̀ bṹu zu tɛ́ula.
30 Tó n ɔplaa mɛ́ tò ńlɛ fu, zɔ̃ ǹ vũaa. N mɛgue
vũaaa maa dɛ n mɛ̀ bṹu taa tɛ́ula.

Gia nɔzi yã́
(Mat 19.9, Maa 10.11-12, Luk 16.18)

31 Wa ò lɔ, tó gbɛ̃́ lɛ́ gí a nazi, aà gínzila kpawà.§
32 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ gı̋ a nazi, mɛ́ i kɛ à
gbãsı̋kɛ̀ no, aà zã́pi mɛ́ tò à gɔ̃̀ gbãsı̋de ũ. Tó gbɛ̃́ nɔ
pɔ́ wà gı̋i sɛ̀ sɔ̃, à gbãsı̋kɛ̀ɛ.

Lɛkɛa Luawa

33 Á mà wa ò yãadeɔnɛ lɔ, aali lɛ́ pɔ́ aa kɛ̀ Diiwa
kɛ, aasuli bɔ a kpɛo.*

‡ **5:27** Bɔa 20.14 § **5:31** Iko 24.1-4 * **5:33** Nao 30.3

34 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, ásuli mɛ á sȉ ń Luao seo. Ásuli
mɛ á sȉ ń luabɛoo, asa Lua kpalabaaɛ,
35 ge dṹnia, asa Lua gbadibɔɛ,† ge Yelusalɛũ, asa
Kía zɔ̃ɔ wɛ̃́lɛɛ.‡
36 Nsu mɛ ń sȉ ń n mioo, asa ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ n mikã
mɛ̀ndo puakũ ge ǹ a siakũo.
37 Ali mɛ ao ge aawo. Yã́ pɔ́ dɛ beea bɔ̀ Setãu kĩ́iɛ.

Tɔsiama
(Luk 6.29-30)

38 Á mà wà mɛ̀ wà wɛ́ ȉabo ń wɛ́o, swaa ń
swaao.§
39 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, ásuli gí taiinaio. Tó gbɛ̃́ n
sãnkɛ n ɔplaa gɛɛwa, ǹ n ɔzɛɛ pɔ́ dɔɛ̀ lɔ.
40 Tó gbɛ̃́ ye n danzii yã́kpalɛkɛnnɔ, ǹ n ulada toɛ̀
lɔ.
41 Tó gbɛ̃́ teasidànɛ ǹ asosɛɛ kiloo do, gɛoɛ̀ kiloo
pla.
42 Tó gbɛ̃́ wabikɛ̀ma, ǹ aà gba. Nsu gbɛ̃́ pɔ́ ye pɔ́
sɛ̃ama tɛ̃o.

Yea ibɛɛzi
(Luk 6.27-28,32-36)

43 Á mà wà mɛ̀ àɔ ye á gbɛ̃́deezi, à za á ibɛɛgu.*
44 Mapi sɔ̃ málɛ oɛ́, àɔ ye á ibɛɛɔzi, à wabikɛ gbɛ̃́
pɔ́ aaȉ ȉadawáɔnɛ,
45 kɛ́ à gɔ̃ á Mae pɔ́ kú musu nɛ́ɔ ũ sȉana. Asa ȉ ȉatɛ̃
bɔ gbɛ̃vãiɔnɛ ń gbɛ̃maaɔ píiɛ, ȉ lou ma tàaesaideɔnɛ
ń tàaedeɔ píiɛ.
46 Tó gbɛ̃́ pɔ́ yeázìɔ ɔ̃ á yeńzi, á àie e Lua kĩ́ie? Baa
ɔsinaɔ lí kɛ màao lé?

† **5:35** Isa 66.1 ‡ **5:35** Soũ 48.3 § **5:38** Bɔa 21.24 * **5:43** Lev
19.18

47 Tó á gbɛ̃́ɔ ɔ̃ i fɔkpakpamá ńtɛ̃ɛ, bɔ́ á dɛɔ̀ dɑ̃ɔlai?
Baa luayɑ̃dɔ̃nsaiɔ lí kɛ màao lé?
48 Ayɑ̃mɛto àɔ kú wásawasa lá á Mae pɔ́ kú musu
kú wásawasawa.†

6

Gbɛ̃́ gbaa pɔ́

1 A laaika á lousisiyɑ̃kɛa gupuauzi. Ásuli kɛ
gbɛ̃nazĩ̀na wɛ́ yɑ̃́io. Tó álɛ kɛ màa, á ài'e á Mae pɔ́
kú musu kĩ́io.
2 Tó ńlɛ taaside gba pɔ́, ńsu ǹ a kpàwakɛ lán
mɔafilideɔwao. Aaĩ̀ kɛ lousisikpɛɔ guu ń gɑ̃aɛɔ, kɛ́
gbɛ̃́ɔ e ń tɔnasi yɑ̃́iɛ. Sĩ̀ana málɛ oɛ́, aa ń ài èn we
kɔ̀!
3 Mpi, tó ńlɛ taaside gba pɔ́, ńsu to n ɔzɛɛ dɔ̃ lá n
ɔplaa lɛ́ kɛo.
4 To n gbadaa kɛ asiiyɑ̃ ũ, n Mae pɔ́ asiiyɑ̃ dɔ̃ i a
fĩ̀abonɛ.

Wabikɛa (Luk 11.2-4)

5 Tó álɛ wabikɛ, ásu àɔ dɛ lán mɔafilideɔwao. Aaĩ̀ɔ
ye wabikɛa zɛa lousisikpɛui ń zɛ́kpaaɔ, kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń e
yɑ̃́iɛ. Sĩ̀ana málɛ oɛ́, aa ń ài èn we kɔ̀!
6 Mpi, tó ńlɛ wabikɛ, gɛ̃ n kpɛa, ní gbata, ní
wabikɛ n Mae pɔ́ kú we asii guuwa,* n Mae pɔ́
asiiyɑ̃ dɔ̃ i sinnɔ.
7 Tó álɛ wabikɛ, ásuli yɑ̃bɔlɛ dasi lán
luayɑ̃dɔ̃nsaiɔwao. Aaĩ̀ɔ e ń yɑ̃bɔlɛa dasi mɛ́ a tó
ń yɑ̃́ ká.
8 Ásu àɔ dɛńwao, asa á Mae pɔ́ pɔ́ á a ni vĩ̀ dɔ̃ e àɔ
gɛ́ gbɛaiwa.

† **5:48** Lev 19.2 * **6:6** 2Kia 4.33

9 Ãli wabikɛ à mɛ:
Wá Mae pɔ́ kú musu,
to wà n tɔ́ kuaadoakɛ dɔ̃,
10 to kpala pɔ́ bɔ̀ n kĩ́i bɔ gupuau,
wiɔ n pɔeã kɛ dṹnia guu lá wĩ̀ kɛ n kĩ́iwa.
11 Wá gba ú pɔ́ wá ble gbã.
12 Wá tàaeɔ kɛ̃́wá,
lá wi gbɛ̃́ pɔ́ tàaekɛ̀wɛ̃ɛɔ kɛ̃wa.
13 Ñsu to wà fu yɔ̃awao,
wá kɛ̃́ vãiwa.
14 Tó a gbɛ̃́ɔ kɛ̃̀ ń ń tàaeɔ, á Mae pɔ́ kú musu a á kɛ̃́
sɔ̃ɛ.
15 Tó i gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń tàaeɔ sɔ̃o, á Maepi a á kɛ̃́ ń á
tàaeɔo.

Lɛyea

16 Tó á lɛyea sɔ̃, ásuli oosisi lán mɔafilideɔwao.
Aaĩ̀ ń oa fɛ̃́nkpa kɛ́ gbɛ̃́ɔ e dɔ̃ wa lɛyea yã́iɛ. Sĩana
málɛ oɛ́, aa ń ài èn we kɔ̀!
17 Mpi, tó ń lɛyea, oopi, ní nísidɔɔ,
18 kɛ́ gbɛ̃́ɔ su dɔ̃ ń lɛyeao, sema n Mae pɔ́ kú asii
guu bàasio. N Mae pɔ́ asiiyã dɔ̃pi i a ĩabonɛ.

Ãizɛɛ
(Luk 11.33-36, 12.33-34, 16.13)

19 Ãsu àizɛɛ kãaaázi dṹnia guu lao. Lakĩ̀i kɔ̀ɔɔ ń
pɔ́tãnkpakɛao ĩ̀ pɔ́ ɔ̃̀ɔkpau, mɛ́ kpã́iɔ ĩ̀ gufɔ̃ aa pɔ́ɔ
sɛ́lɛ.
20 A á àizɛɛ kãaa luabɛ. Wekĩ̀i kɔ̀ɔɔ ń
pɔ́tãnkpakɛao lí pɔ́ ɔ̃̀ɔkpauo, mɛ́ kpã́iɔ lí gufɔ̃ aa
pɔ́ɔ sɛ̀lɛo.
21 Gu pɔ́ n àizɛɛ kúu, wekĩ̀i ɔ̃ n laai ĩ̀ɔ kuu.
22 Wɛ́ mɛ́ mɛ filia ũ. Tó n wɛ́ kú gudoũ, n mɛ̀ bṹu
aɔ gupua vĩ̀ɛ.

23 Tó n wɛ́ kú plapla sɔ̃, n mɛ̀ bṹu aɔ gusia vĩ́ɛ. Tó
gupua pɔ́ ń kũa dɛ gusia ũ, gusiapi zɔ̃ɔ.
24 Gbɛ̃e lí fɔ̃ zɔblè dii mɛ̀n plaɛo. Aɔ za gbɛ̃doguɛ,
iɔ ye gbɛ̃dozi. A na gbɛ̃dowa, i saka gbɛ̃dogu. Á fɔ̃
àɔ zɔble Luaɛ n ɔ̃ao sãnuo.

Luanaaikɛa
(Luk 12.22-31)

25 Ayãmɛto málɛ oɛ́, ásuli á wɛ̃ni kȁakɛ pɔblea ge
imia yá̃ musuo. Ásuli mɛ kȁakɛ pɔkasaɔ yá̃ musuo.
Wɛ̃ni dɛ pɔblealao lé? Mɛ dɛ pɔkasalao lé?
26 A gwa bãɔwa. Aali pɔ́tɔ̃o, aali pɔkɛkɛo, aali pɔ́
ká dɔ̃ guuo, kási á Mae pɔ́ kú musu ì blɛ kpámáɛ. Á
dɛ bãɔla maamaaɛ fá!
27 A guu, á démɛ a fɔ̃ à a wɛ̃ni gbȁa kã́ĩ, baa gɔɔ
do, a yãkãakɛa guui?
28 Bɔ́yãi i pɔkasa yãkãakɛi? A lá vudeɔ gwa sɛ̃u,
lá aa dɛ. Aali zĩ́kɛo, aali bua tão,
29 ãma málɛ oɛ́, baa Salomɔɔ ń a ɔdekɛo, i ulada a
maa kà ń keewao.†
30 Sɛ̃̀a lá pɔ́ kú gbã mɛ́ a tɛ́kũ ziapi, lá Lua ì pɔ́ nai
màa, ápiɔ, wa á pɔ́ o lɔe? Luanaaifɛ̃nɛndeɔ!
31 Ayãmɛto ásuli pɔe kȁakɛ à mɛ, bɔ́ wá blei, ge bɔ́
wá mii, ge bɔ́ wá daio.
32 Luayãdɔ̃nsaiɔ ɔ̃ pɔ́ beeɔ píi yá̃ ì dɔaanɛ́. Lá á
Mae pɔ́ kú musu dɔ̃ kɛ́ pɔ́ beeɔ ni kuwá,
33 à to kpala pɔ́ bɔ̀ aà kĩ́i ń yá̃ pɔ́ zɛvĩ Luapiɛo
dɔaaɛ́ gĩa, i pɔ́piɔ kaaɛ́ píi.
34 Ayãmɛto ásu zia yãkãakɛo, asa zia azĩa yá̃ dɔ̃.
Gɔɔpii taasi mɔ̀wà.

† **6:29** 1Kia 10.4-7

7

Kɔ̃ tàae'ea
(Luk 6.37-38,41-42)

1 Ǻsuli kɔ̃ tàae eo, Lua a á tàae e sɔ̃o.
2 Asa lá ni gbɛ̃́ tàae e, màa Lua a n tàae e. Zaa pɔ́
ń yɔ̃̀u gbɛ̃́ɛ ɔ̃ Lua a yɔ̃unɛ.
3 Bɔ́yãi ńlɛ sɛ̃̀kɔna pɔ́ da n gbɛ̃́dee wɛ́u e, mɛ́ ńlɛ lí
miɔna pɔ́ da n wɛ́u yãdao ni?
4 Kɛ́ lí miɔna da n wɛ́u, kpelewa ńyɔ̃ o n gbɛ̃́deeɛ:
To mà sɛ̃̀kɔna pɔ́ da n wɛ́u bɔnɛi?
5 Mɔafilide, lí miɔna pɔ́ da n wɛ́u bɔ gĩa, ní gu'e
wásawasa kɛ́ ǹ e sɛ̃̀kɔna pɔ́ da n gbɛ̃́dee wɛ́u bɔɛ̀.
6 Ǻsu Lua pɔ́ kpá gbɛ̃ɔwao.
Aa liaaánɔ aa á taitaiɛ.
Ǻsu á òsoɔ zu sàwakusanaɔnɛo.
Aa táa'o'owàɛ.

Wabikɛa
(Luk 11.9-13)

7 Ȃ wabikɛ, Lua i kpáwá. Ȃ wɛɛlɛ, í e. Ȃ gbalɛ, Lua
i wɛ̃ɛ́.
8 Asa gbɛ̃́ pɔ́ wabikɛ̀, wa kpawàɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ wɛ̀ɛlɛ sɔ̃
a eɛ. Wa zɛwɛ̃ gbɛ̃́ pɔ́ gbalɛ̀ɛ.
9 Ǻ guu, démɛ a gbɛ kpa a nɛ́wa, tó à pɛ̃ɛ
wabikɛ̀wài?
10 Ge tó à kpɔ wabikɛ̀wà, a píligona kpawà yɛ̃̀?
11 Baa ń á vãikɛo, á pɔmaa kpaa á nɛ́ɔwa dɔ̃.
Wa á Mae pɔ́ kú musu pɔmaa kpaa gbɛ̃́ pɔ́ aa
wabikɛ̀waɔwa pɔ́ o lɔe?
12 Ȃ kɛ gbɛ̃́ɔnɛ lá á ye aa kɛɛ́wa. Mɔizi ikoyã ń
ãnabiɔ yã́ɔ min we.

Zɛ́lɛ tuuuna
(Luk 13.24)

13 A zɛ́lɛ tuuuna sɛ́. Zɛ́ pɔ́ a lɛ́ yàasa mɛ́ a dɛ̀ɛpookȉi
vȉ ȉ gɛ́ńnɔ kaalɛ guuɛ. Bee ɔ̃ gbɛ̃́ daside lɛ́ sɛ́.
14 Zɛ́ pɔ́ ȉ gɛ́ńnɔ àizãna guu lɛ́ tuuuũ mɛ́ a naaa,
mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa è lɛ́ sɛ́ɔ bílao.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa
(Luk 6.43-44, 13.25-27)

15 A laaika ãnabi ɛgɛnaɔzi. Aaȉ mɔ́ á kȉi sã báa
daa, àwalɛwan nɔandɛnaɔn ń ũ sɔ̃.
16 A ń dɔ̃ ń yãkɛawa. Wȉli kukɛ lɛ̀ líwao. Wȉli kpa
bo kaaewao.
17 Lí maa ȉ nɛ́ kɛfɛna i, lí vãi ȉ nɛ́ gia i.
18 Lí maa lí fɔ̃ nɛ́ gia ȉo, mɛ́ lí vãi lí fɔ̃ nɛ́ kɛfɛna ȉo.
19 Wȉ lí pɔ́ lí nɛ́ maa io zɔ̃ zu tɛ́uɛ.*
20 Beewa á ń dɔ̃ ń yãkɛawa.
21 I kɛ gbɛ̃́ pɔ́ ȉ omɛɛ Dii, Dii, mɛ́ a gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kȉi guuo, sema gbɛ̃́ pɔ́ ȉ ma Mae pɔ́ kú musu
pɔeã kɛ.
22 Yãkpalɛkɛgɔɔzȉ gbɛ̃́ dasideɔ omɛɛ: Dii, Dii, wi
Lua yã'onɛ́ ń n tɔ́oo lé? Wi tãago ń n tɔ́oo lé? Wi
dabudabuɔ kɛ dasi ń n tɔ́oo lé?
23 Má onɛ́ wásawasa: Má á dɔ̃ gueio, à gomala
vãikɛnaɔ!†

Kpɛbon gbɛ̃ɔn plaɔ
(Luk 6.47-49)

24 Ayãmɛto gbɛ̃́ pɔ́ ma yãɛ beeɔ mà mɛ́ à zȉkɛ̀wà
dɛ lán gbɛ̃́ laaide pɔ́ a kpɛdɔ̀ gbɛwawa.
25 Kɛ́ lou mà, í dàgua, ȉana kàka sù kpɛ́piwa, ɔ̃ i
kwɛo, kɛ́ wa dàalɛ gbɛwa yãi.

---

* **7:19** Mat 3.10 † **7:23** Soũ 6.9

26 Gbɛ̃́ pɔ́ ma yɑ̃́ɛ beeɔ mà mɛ́ i zɨ̃kɛwào dɛ lán
mɨ̃saide pɔ́ a kpɛdɔ̀ bùsu'ũfɑ̃awawaɛ.
27 Kɛ́ lou mà, ɨ́ dàgua, ɨ̃́ana kàka sù kpɛ́piwa, ɔ̃ à
kwɛ̀ à lɛ̀lɛ wɨ̃liũ.
28 Kɛ́ Yesu yɑ̃́ beeɔ ò a làa, aà yɑ̃daanɛ́ bɔ̀ bíla saɛ,
29 asa i yɑ̃danɛ́ lá Mɔizi ikoyɑ̃danɛdeɔwao, a dànɛ́
ń ikooɛ.

8

Kusude gbɑ̃́gbɑ̃a
(Maa 1.40-45, Luk 5.12-16)

1 Kɛ́ Yesu pɨ̃la sɨ̃̀sɨ̃wa, bíla tɛaàzi.
2 Ɔ kusude mɔ̀ kùlɛ aà aɛ à mɛ̀: Dii, tó n wei, ńyɔ̃
fɔ̃ ǹ gbɑ̃bɔmɛɛ.
3 Yesu ɔbɔ̀ nàwà à mɛ̀: Ma wei. Gɔ̃ gbɑ̃lɛsai.
Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi kusu làa.
4 Ɔ Yesu òɛ̀: Ma. Nsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ nzɨ̃a ɔlɔ
sa'onaɛ, ní sa pɔ́ Mɔizi dɨ̃lɛ o n gɔ̃a gbɑ̃lɛsai seela ũ
gbɛ̃́ɔnɛ.*

Sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ zɨ̃kɛna gbɑ̃́gbɑ̃a
(Luk 7.1-10)

5 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ̃ Kapɛnaũ, ɔ̃ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ mɔ̀ aà kɨ̃́i,
à wabikɛ̀wà
6 à mɛ̀: Dii, ma zɨ̃kɛna wúlɛa bɛ, à kàaũ, àlɛ
wɑ̃wɑ̃kɛ maamaaɛ.
7 Ɔ Yesu òɛ̀: Má gɛ́ mà aà gbɑ̃́gbɑ̃.
8 Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi òɛ̀: Dii, mi ka ǹ gɛ́ ma bɛo. Baa tó n
yɑ̃'ò, ma zɨ̃kɛna a gbɑ̃́gbɑ̃.
9 Mapi, wa iko vɨ̃aɛ, mɛ́ má iko vɨ̃ sosaɔwa. Mi o
an gbɛ̃doɛ aà gɛ́ le, ɨ̃ gɛ́. Mi o a pɑ̃leɛ aà mɔ kɛ, ɨ̃ mɔ́.
Mi o ma zɨ̃kɛnaɛ aà kɛ kɛ́wa, ɔ̃ ɨ̃ kɛ.

---
* **8:4** Lev 14.2-4

10 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, à bɔ̀ aà saɛ, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ aa
tɛaziɔnɛ: Sĩana málɛ oɛ́, mi e gbɛ̃e ma náaikɛ̀ kɛ́wa
Isailiɔ guuo.
11 Málɛ oɛ́, gbɛ̃́ɔ bɔ gukpɛ ń bɛ'aɛo dasidasi aa mɔ
blɛblei n Ablahaũo ń Izaakio ń Yakɔbuo kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kĩ́iu.
12 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ yãa aaɔ ku kpalapi guuɔ sɔ̃, wa ń zu
bàasi gusiauɛ. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu.
13 Ɔ Yesu ò sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ: Ta bɛ. A kɛnɛ lá n ma
náaikɛ̀wa. Ɔ aà zĩkɛnapi gbã̀gbã zĩbeezĩ gɔ̃̀ɔ.

Yesu gyãeɔ gbã́gbãa dasidasi
(Maa 1.29-34, Luk 4.38-41)

14 Yesu gɛ̀ Piɛɛ bɛ, ɔ̃ a è aà nada wúlɛa, àlɛ
mɛ̀wãakɛ.
15 Kɛ́ à ɔkã̀ aà ɔwa, aà mɛ nĩni, ɔ̃ à fɛ̀lɛ blɛkɛ̀ɛ̀.
16 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ wà mɔ̀ Yesuɛ ń tã́adeɔ dasidasi, ɔ̃ à
tã́apiɔ gòńɛ́ n yã'oao, à gyãeɔ gbã̀gbã píi.
17 Màa yã́ pɔ́ ãnabi Isaia ò kɛ̀ à mɛ̀:
A wá gbãasaikɛ sɛ̀,
à wá gyãɔ gòwá.†

Gbɛ̃́ pɔ́ aa ye tɛ Yesuziɔ
(Luk 9.57-62)

18 Kɛ́ Yesu è bíla kã̀aaazi, ɔ̃ a ò a ĩwaɔnɛ: Wà bua
ísida baale.
19 Ɔ Mɔizi ikoyãdanɛdee mɔ ò Yesuɛ: Mɛtulu, gu
pɔ́ ńlɛ gɛ́u píi máɔ tɛnziɛ.
20 Ɔ Yesu òɛ̀: Gbɛ̃gbonaɔ ń tòo vĩ, bãɔ ń sakpɛ vĩ,
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ sɔ̃ a ĩ́ampakĩi vĩo.
21 Ɔ ĩwa pãle òɛ̀: Dii, to e ma de'ia kpagui gĩa.
22 Ɔ Yesu òɛ̀: Tɛmazi. To gɛɔ ń gɛɔ vĩ.

---
† **8:17** Isa 53.4

Yesu zàa'ɩ̀ana zɛa
(Maa 4.35-41, Luk 8.22-25)

23 Yesu gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, ɔ̃ aà ɩ̀waɔ dàzɛuaànɔ.
24 Kɑ̃́ndo zàa'ɩ̀an gbɑ̃a kàka ɩ́sidaa, ɩ́ vɩ̀vɩ̀ lɛ́
pɛ́lɛpɛlɛ ń góu. Yesu lɛ́ i'o,
25 ɔ̃ aà ɩ̀waɔ sɔ̃̀aàzi, aa aà vù aa mɛ̀: Dii, wá suaba,
wálɛ kaalɛɛ.
26 Ɔ Yesu ònɛ́: Luanaaifɛ̃nɛndeɔ! Akɛa á sea vɩ̀
màai? Ɔ à fɛ̀lɛ gɩ̀ ɩ̀́anaɛ ń ío, ɔ̃ gu nɩ̀ni kílikili.‡
27 Yɑ̃́pi bɔ̀ gbɛ̃́piɔ saɛ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ kpeletaan wei?
Baa ɩ̀́ana ń ío aaɩ̀ aà yɑ̃maɛ.

Tɑ̃́aɔ dia sàwaɔnɛ
(Maa 5.1-20, Luk 8.26-39)

28 Kɛ́ Yesu bùa baale Gadala bùsuu, tɑ̃́ade gbɛ̃ɔn
plaeɔ bɔ̀ gbɛ̀'ɛ pɔ́ dɛ mia ũɔ guu, aa mɔ̀ dàaàlɛ. Aa
pɑ̃sɩ̀ maamaaɛ, gbɛ̃e lí fɔ̃ zɛ́pi sɛ̀o.
29 Aa wiilɛ̀ aa mɛ̀: Bɔ́mɛ wá daai, Lua Nɛ́? N mɔ
ɩ̀adaiwála e a gɔɔ àɔ ka yɑ̃̀?
30 Sàwakusan waiɔ kúńnɔ kɑ̃aa, aalɛ pɔble.
31 Ɔ tɑ̃́apiɔ awakpà Yesuɛ aa mɛ̀: Tó n wá yá, wá
gbaɛ sàwa wai keeɔ guu.
32 Ɔ Yesu ònɛ́: A gɛ́. Ɔ aa gò gbɛ̃́piɔwa, aa dɩ̀
sàwaɔnɛ. Ɔ sàwa waipiɔ wɩ̀ ń bao píi, aa pɩ̀la
sòonawa aa sɩ̀ ɩ́sidau, ɔ̃ aa gàga ɩ́ guu we.
33 Ɔ sàwadɑ̃naɔ bàalɛ̀ tà wɛ̃́lɛ guu, aa yɑ̃́piɔ dàu
aa sɩ̀uné ń yɑ̃́ pɔ tɑ̃́adeɔ lèo píi.
34 Ɔ wɛ̃́lɛdeɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ dai Yesulɛ ḿpii. Kɛ́ aa aà è, aa
awakpàɛ̀ aa mɛ̀ aà bɔnɛ́ ń bùsuu.

‡ **8:26** Soũ 107.28-29

9

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa
(Maa 2.1-12, Luk 5.17-26)

1 Yesu gɛ̀ gó guu, à ɛ̀a bùa ísidawa, à kà a bɛ
wɛ̃́lɛu.*
2 Ɔ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃kaaũao wúlɛa mákɛlɛu. Kɛ́ Yesu
è gbɛ̃́piɔ a náai vĩ̀, ɔ̃ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ: Ma gbɛ̃́, sɔ̃dilɛ!
N duuna kɛ̃̀ma.
3 Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ ku we, ɔ̃ aa ò ń sɔ̃ guu: Gbɛ̃́
bee lɛ́ dɔ́ɛ ń Luaoɛ.
4 Yesu ń làasoo dɔ̃, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi a làasoo
vãi dà á sɔ̃ guui?
5 Tó má ò aà duuna kɛ̃̀wà, ge tó má ò aà fɛlɛ táa'o,
a kpele mɛ́ àai?
6 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ duunakɛ̃ama
iko vĩ̀ dṹniauɛ. Ɔ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ: Fɛlɛ ǹ n mákɛlɛ
sɛ ta bɛ.
7 Ɔ à fɛ̀lɛ tà a bɛ.
8 Kɛ́ bíla è màa, vĩ̀a ń kṹ, aa Lua pɔ́ iko bee taa
kpà gbɛ̃nazĩ̀naɔwa sáaukpà.

Matiee sĩsia
(Maa 2.13-17, Luk 5.27-32)

9 Yesu bɔ̀ we àlɛ gɛ̃, ɔ̃ à gbɛ̃́ pɔ́ wĩ̀ mɛ Matiee è zɔ̃lɛa
a ɔsikpɛu. Yesu òɛ̀: Mɔ tɛmazi. Ɔ à bɔ̀ tɛaàzi.
10 Kɛ́ Yesu lɛ́ pɔble aà bɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ
ku we dasi, aalɛ pɔbleaànɔ ń aà ĩ̀waɔ sãnu.
11 Kɛ́ Falisiɔ è màa, ɔ̃ aa aà ĩ̀waɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi á
dii lɛ́ pɔble n ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔi?
12 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, à mɛ̀: Gbɛ̃́ gbãa baa kú ń
lòotoooo, sema gyãe.
13 A gɛ làasookɛ yã́ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee miwa wà mɛ̀:

* **9:1** Mat 4.13

Gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei,
i kɛ sa'oa no.†
Mi mɔ gbɛ̃maaɔ sísiio, sema duunkɛnaɔ.

Lɛyea
(Maa 2.18-22, Luk 5.33-39)

14 Ɔ Zãa Da'ilɛna ìwaɔ mɔ̀ Yesu là aa mɛ̀: Ȁkɛa
wápiɔ ń Falisiɔ, wiɔ lɛye mɔ̀ɔmɔɔ, mɛ́ n ìwaɔ lí ye
sɔ̃o?
15 Ɔ Yesu yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ pɔsia kɛ gɔɔ
pɔ́ a kúńnɔ nɔsɛ guue? Aawo, ãma a gɔɔ lɛ́ mɔ́ kɛ́ wa
nɔsɛnapi bɔ ń guu, gɔɔ bee ɔ̃ aa lɛye sa.
16 Gbɛ̃e lí pɔ́lɛ dafu di pɔkasa ziuo, asa a dafu a
sɔ̃ɔuɛ, aai kɔ̃ gá, ula zi fɔ̃a i kɑ̃́fi.
17 Wìli vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi guuo. Tó wa kɛ̀ mȁa,
tùupi a pũnaɛ, vɛ̃ɛ i kɔ́lɛ, tùu i ɔ̃̀ɔkpa. Aawo, wì vɛ̃ɛ
dafu ká báa tùu dafu guuɛ, aaiɔ maa píi.

Nɛnɔɛna vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkɑ̃̀ Yesu ulawao
(Maa 5.21-43, Luk 8.40-56)

18 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ yɑ̃́ beeɔ onɛ́, gbãadee mɔ̀ kùlɛɛ̀ à
mɛ̀: Ma nɛnɔɛna kɛ̀sai tia. Mɔ ǹ ɔnawȁ, i vu.
19 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ tɛ̀aȁzi ń a ìwaɔ.
20 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwȁ à kà wɛ̃̀ kuɛpla. A mɔ̀
ɔkɑ̃̀ Yesu ula lɛ́wa aȁ kpɛ.
21 Asa nɔɛpi lɛ́ mɛ: Baa tó ma ɔkɑ̃̀ aȁ ulawa lé, má
gbɑ̃́gbãɛ.
22 Yesu lìli à aȁ è, ɔ̃ à mɛ̀: Sɔ̃dilɛ, nɔɛ! Ma náai pɔ́
ń kɛ̀ mɛ́ n gbɑ̃̄gbã. Wegɔ̃ɔ nɔɛpi gbɑ̃̀gbã.
23 Kɛ́ Yesu kà gbãadepi bɛ, a è wȁlɛ kulɛpɛ, bíla
kɔ̃fi dɔ.

---

† **9:13** Oze 6.6

24 Ɔ Yesu mɛ̀: A ázı̏a gá. Nɛnɔɛnapi i gao, àlɛ i'oɛ.
Ɔ aalɛ Yesu kɛ pɔ́ɔpɔɔ.
25 Kɛ́ wà bíla gbàɛ, ɔ̃ Yesu gɛ̃̀ kpɛ́u à nɛ́pi ɔ kŭ̀, ɔ̃ à
fɛ̃̀lɛ.
26 Ɔ yấpi bao lı̏ bùsupia píi.

Vı̏aɔ gbấgbãa

27 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, vı̏a gbɛ̃ɔn plaɔ tɛaàzi ń wiio aa
mɛ̀: Wá wɛ̃nagwa, Davidi Bui!
28 Kɛ́ Yesu kà bɛ, vı̏apiɔ sɔ̃̀aàzi, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: A̋ ma
náai vı̏ kɛ́ má fɔ̃ yấpi kɛɛ́a? Aa wèwà aa mɛ̀: Ao, Dii.
29 Ɔ à ɔkằ ń wɛ́wa à mɛ̀: A kɛɛ́ lá álɛ ma náaikɛwa.
30 Ɔ an wɛ́ wɛ̃̀. Yesu lɛ́ lɛ̀nɛ́ à mɛ̀: A̋su o gbɛ̃e mao.
31 N beeo aa gɛ̀ aà bao fằaa bùsupiu píi.

Yesu wɛ̃nadɔ̃a gbɛ̃́ɔnɛ

32 Gɔɔ pɔ́ vı̏aɔ lɛ́ bɔlɛ, wà mɔ̀ Yesuɛ ń tấade lɛ́na
naalɛao.
33 Kɛ́ Yesu tấapi gòɛ̀, ɔ̃ à yã'ò. Yấpi bɔ̀ bíla saɛ aa
mɛ̀: Wi yấ bee taa e Isaili bùsuu yãao.
34 Ɔ Falisiɔ mɛ̀: I tấa go ń tấaɔ kía gbãaoɛ.
35 Yesu mɛɛwiaɔ ń zɔ̃ɛwiaɔ kɛ̀ɛlɛ píi, à yãdànɛ́ ń
lousisikpɛɔ guu, à kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̏i baokpànɛ́, à
gyãeɔ gbằgbã píi ń kɔ̃̀ɔɔ píi.‡
36 Kɛ́ à bíla è, ɔ̃ à kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, asa aa kpasaa mɛ́ aa
liaaa lán pɔ́ pɔ́ dãna vı̏oɔwaɛ.§
37 Ɔ Yesu ò a ı̏waɔnɛ: Pɔkɛkɛa zɔ̃ɔ mɛ́ zı̏kɛnaɔ
dasio.
38 A wabikɛ Budewa aà zı̏kɛnaɔ gbaɛ a pɔ́ kɛkɛi.

‡ **9:35** Mat 4.23 § **9:36** Nao 27.17, 1Kia 22.17

10

Yesu ɪ̏waɔ
(Maa 3.13-19, Luk 6.12-16)

1 Yesu a ɪ̏wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ sɪ̏si, ɔ̃ à ń gbá iko aa
tá̃ago gbɛ̃́ɔwa, aa gyãeɔ gbá̃gbã píi ń kɔ̃̀ɔ píi.
2 Zɪ̏na gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ tɔ́n kɛ: Gbɛ̃́ sɛ̃́ia Simɔɔ pɔ́
wɪ̏ mɛ Piɛɛ, aà dãuna Andelee, Zebedee nɛ́ Zaaki,
aà dãuna Zãa,
3 Filipi, Batelemii, Tomaa, ɔsina Matiee, Alafe nɛ́
Zaaki, Tade,
4 Simɔɔ Gínzɪ̏ao ń Yudasi Isaliɔti pɔ́ bɔ̀ Yesu kpɛo.

Yesu a ɪ̏wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zɪ̏a
(Maa 6.7-13, Luk 9.1-6)

5 Kɛ́ Yesu lɛ́ gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ zɪ̏, a ònɛ́: Ásu gɛ́
buipãleɔ kɪ̏́i oio. Ásu gɛ̃ Samali wɛ̃́lɛɔ guuo.
6 A gɛ́ Isaili pɔ́ aa sá̃sãa lán sãɔwaɔ kɪ̏́i.
7 A gɛ́ íɔ waasokɛ àɔ gɛò à mɛ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɪ̏́i
kà kãi!
8 A gyãeɔ gbá̃gbã, à gɛɔ vu, à gbãbɔ kusudeɔnɛ, à
tá̃agonɛ́. Lá á è pɔ́kpasai, à kɛnɛ́ pɔ́sisai.
9 Ásu àɔ ɔ̃a kũao, baa ɔsɔ̃gbɛna.
10 Ásu babalabɔɔ sɛo ge ula plaade ge kyale ge
gopana, asa zɪ̏kɛna kà à a blɛ e.
11 Wɛ̃́lɛ pɔ́ ásu kau píi, mɛɛwia ge zɔ̃ɛwia, à
gbɛ̃maa kpákpa à pilawà, íɔ ku we e à gɛ gɛ̃ò zɛ́a.
12 Tó a gɛ̃ ua, í fɔ̃ na kpámá.
13 Tó uadeɔ kà, á fɔ̃ na a gɔ̃nɛ́. Tó aai kao sɔ̃, á fɔ̃
na a ɛa suwáɛ.
14 Gu pɔ́ wi gbãakpauázio ge wi swá̃sɛ á yá̃io, à
bɔ ua bee ge wɛ̃́lɛ bee guu, í kɔɔlɛmá.

15 Sĩana málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ wɛ̃́lɛpideɔ
ĩadama e dɛ Sɔdɔũ ń Gɔmɔɔo bùsudeɔla.*

Yesu yã́ pɔ́ a a ĩwaɔ le oanɛ́
(Maa 13.9-13, Luk 12.2-9, 21.12-17)

16 Málɛ á zĩ sãɔ ũ àwalɛwanaɔ guuɛ. Ãɔ laai vĩ lán
mlɛ̃ɔwa, íɔ dɛ yãesaideɔ ũ lán felenaɔwa.
17 Ã laaika gbɛ̃nazĩnaɔzi, asa aa á kṹ aa
yã́kpalɛkɛánɔ, aai á gbɛ̃ ń flàalao ń lousisikpɛɔ
guu.
18 Wa gɛ́ánɔ bùsu gbãadeɔ ń kíaɔ kĩ́i ma yã́i. Bee
a á gba zɛ́ àɔ dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ ń buipãleɔ.
19 Tó wà á kpámá, ásu bílikɛ yã́ pɔ́ á o ge yã́ pɔ́ á
líwào. Zĩbeezĩ Lua mɛ́ a yã́ pɔ́ á o sóso káɛ́ á lɛ́u.
20 I kɛ ámɛ á yã'oo, á Mae Nisĩna mɛ́ a sóso káɛ́ á
lɛ́u.
21 Vɛ̃̀i ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yã́i. Màa maeɔ ń
nɛ́ɔ kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń de ń ń daɔ kpɛ wà ń dɛ.
22 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yã́i, ãma gbɛ̃́ pɔ́ zɛa gbãa e
a gɔɔ lɛ́wa a bɔ.
23 Tó wàlɛ ĩadawá wɛ̃́lɛeu, à bàalɛ ta a pãleu.
Sĩana málɛ oɛ́, á e Isaili bùsu wɛ̃́lɛɔ kɛɛlɛ píio, ɔ̃
Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ a mɔ́.
24 Iwae líɔ dɛ a yãdanɛdelao. Zɔ̀blenae líɔ dɛ a
diilao.
25 Tó ĩwa a yãdanɛde lea lè, ge tó zɔ̀blena a dii lea
lè, bee mɔ̀wà. Tó wà tɔkpà uabeleɛ Beezebu, tɔ́ pɔ́ a
vãi dɛ beea ɔ̃ wa kpa aà uadeɔnɛ.
26 Ãsu vĩakɛnɛ́o. Yã́ pɔ́ ulɛa píi a bɔ gupuau, mɛ́
asiiyãe ku kɛ́ wa gí dɔ̃io.

---

* **10:15** Daa 19.24-28

27 A̋ yã́ pɔ́ málɛ oɛ́ gusiau o gupuau. A̋ yã́ pɔ́ álɛ
ma bũnu guu kpàwakɛ gãaɛ.
28 A̋suli vi̋akɛ gbɛ̃́ pɔ́ aai̋ gbɛ̃dɛ, aali fɔ̃ aà nisi̋na
dɛ̀oɔnɛo. A̋li vi̋akɛ Luaɛ, asa a fɔ̃ gbɛ̃́ ń a nisi̋nao
kaalɛ tɛ́ guu píi.
29 Wi̋li gòlegolen mɛ̀n pla yía dalao lé? Kási an
kee wá lí su tɔɔlɛ á Mae lɛ́ saio.
30 A̋piɔ sɔ̃, baa á mikã, a a lɛ́ dɔ̃.
31 Ayã̋mɛto ásu vi̋akɛo. A̋ bɛɛɛ dɛ gòlegolen
dasiɔla.
32 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀manɔ gbɛ̃́ɔ aɛ, má zɛaànɔ ma Mae pɔ́
kú musu aɛ.
33 Gbɛ̃́ pɔ́ lelekpàmazi gbɛ̃́ɔ aɛ, má lelekpaaàzi
ma Mae pɔ́ kú musu aɛ.
34 A̋su àɔ e ma mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o dṹniau no.
Mi mɔ kɛ́ gbɛ̃́ɔ aaɔ na ń kɔ̃o yã̋i no, sema fɛlɛa ń kɔ̃o.
35 Ma mɔɛ, kɛ́ gɔ̃ɛ bɔ a de kpɛ, nɔɛ bɔ a da kpɛ,
nɔzãe bɔ a zãda kpɛ.
36 Gbɛ̃́ bɛdeɔ gɔ̃ aà ibɛɛɔ ũ.†
37 Gbɛ̃́ pɔ́ ye a de ge a dazi dɛmala i ka àɔ dɛ ma
i̋wa ũo. Gbɛ̃́ pɔ́ ye a nɛgɔ̃ɛ ge a nɔɛzi dɛmala i ka àɔ
dɛ ma i̋wa ũo.
38 Gbɛ̃́ pɔ́ i a lipãakɔ̃a sɛ àɔ tɛomazio i ka àɔ dɛ ma
i̋wa ũo.
39 Gbɛ̃́ pɔ́ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́ pɔ́ gi̋
a wɛ̃nii ma yã̋i sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vi̋.
40 Gbɛ̃́ pɔ́ á dílɛ, ade ma dilɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ma dilɛ
gbɛ̃́ pɔ́ ma zi̋ di̋lɛɛ.
41 Gbɛ̃́ pɔ́ ãnabi di̋lɛ aà ãnabikɛ yã̋i a ãnabi asea
e. Gbɛ̃́ pɔ́ gbɛ̃maa di̋lɛ aà maakɛ yã̋i a gbɛ̃maa asea
e.

† **10:36** Mis 7.6

42 Baa í niɛ, gbɛ̃́ pɔ́ dã̀ nɛ́ɛ beeɔ doɛ ma ı̃̀wakɛ yã́i,
sı̃̀ana málɛ oɛ́, a kua a aseawao.

11

Zã̀a Da'ilɛna zı̃̀naɔ
(Luk 7.18-35)

1 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ dà a ı̃̀wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔnɛ a làa,
à bɔ̀ we à gɛ̀ waasokɛi ń wɛ̃́lɛɔ guu, àlɛ yã̀danɛ́.
2 Zã̀a kua kpɛ́u à Kilisi yã̀kɛaɔ mà, ɔ̃ à a ı̃̀waeɔ zı̃̀
3 aa aà laɛ, ɔ̃mɛ gbɛ̃́ pɔ́ a mɔ ũa, ge wàɔ wɛdɔ
gbɛ̃pã̀leziɛ?
4 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: A gɛ yã́ pɔ́ álɛ ma mɛ́ álɛ e o
Zã̀aɛ à mɛ,
5 vı̃̀aɔ lɛ́ gu'e, ɛɛɔ lɛ́ táa'o,
wàlɛ gbã̀bɔ kusudeɔnɛ,
swã̀doɔ lɛ́ yã̀ma, gɛɔ lɛ́ vu,
mɛ́ taasideɔ lɛ́ baona waaso ma.*
6 Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lí fu ma yã́wao ũ.
7 Kɛ́ gbɛ̃́piɔ tà, Yesu nà Zã̀a yã̀'oa bílaɛwa à mɛ̀: Bɔ́
a gɛ gwai gbáaui? Fee pɔ́ ı̃̀ana lɛ́ deedee yã̀?
8 Bɔ́ a gɛ gwai sai? Gbɛ̃́ pɔ́ pɔkasa zã̀ɛ naaazi yã̀?
Pɔkasamaadanaɔ ı̃̀ɔ ku kibɛɛ.
9 Bɔ́ a gɛ gwai wei? Ã̀nabi yã̀? Ao! Málɛ oɛ́, a dɛ
se ã̀nabia.
10 Asa Zã̀a yã́ wa ò taalau wà mɛ̀:
Má a zı̃̀na gbaɛ aà dɔaa zɛkɛkɛnɛ.†
11 Sı̃̀ana málɛ oɛ́, nɔɛ nɛ'ia guu ã̀nabie i bɔ à kà Zã̀a
Da'ilɛnawao. N beeo gbɛ̃́ pɔ́ dɛ gbɛ̃́ kpɛɛ ũ kpala pɔ́
bɔ̀ Lua kı̃́i gbɛ̃́ɔ guu dɛaàla.

---

* **11:5** Isa 35.5-6, 61.1 † **11:10** Mal 3.1

12 Za gɔɔ pɔ́ Zãa Da'ilɛna waaso dàalɛ e gbã, wàlɛ
kɔ̃dɛ wà e gɛ̃ kpalapiu, ɔ̃ wàlɛ siu ń gbãao.
13 Mɔizi ń ãnabiɔ pii dɔ̀aa aa a yã'ò e à gɛ̀ pɛ̀ Zãawa.
14 Tó á fɔ̃̀ à sí, Zãapi mɛ́ Ɛlia pɔ́ wà mɛ̀ a mɔ ũ.‡
15 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vĩ aà yã́pi ma.
16 Bɔ́ má gbãgbɛ̃ɔ lɛɛũ̀ɔ̀i? Aa dɛ lán nɛ́ pɔ́ aa ku
gãaɛ aalɛ lɛzukɔ̃iɔwaɛ
17 aalɛ mɛ:
Wa kulɛ pɛ̀ɛ́, i ɔ̃wão.
Wa wɛ̃nalɛ sĩ̀ɛ́, i ázĩ̀a gbɛ̃gbɛ̃o.
18 Kɛ́ Zãa mɔ̀, ĩ̀li pɛ̃ɛ soo, ĩ̀li vɛ̃ɛmio, ɔ̃ wà mɛ̀ tã́adeɛ.
19 Kɛ́ Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ mɔ̀, ĩ̀ pɔble, ĩ̀ imi, ɔ̃ wà mɛ̀: Asiade
wɛ̃minaɛ, ɔsinaɔ ń luayãdansaiɔ gbɛ̃naɛ! Ã̀ma wĩ̀
Lua ɔ̃nɔ dɔ̃ a yãkɛa gbɛwaɛ.

Yesu zɔadɔa wɛ̃́lɛeɔ deɔwa (Luk 10.13-15)

20 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ zɔadɔ̀ wɛ̃́lɛ pɔ́ à a dabudabu daside
kɛ̀uɔ gbɛ̃́ɔwa, kɛ́ aai nɔ̀sɛlilɛo yã́i.
21 Ã̀ mɛ̀: Waiyoo Kɔlazɛnideɔ! Waiyoo
Bɛsaidadeɔ! Tó wà dabudabu pɔ́ má kɛ̀ɛ́ kɛ̀ Tii
ń Sidɔ̃o yãa,§ dɔ̃ wɛ̃́lɛpideɔ zwã̀nkasa kàkańla, aa
bùsukà ń miu nɔ̀sɛlilɛa seela ũ.
22 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ̀ á ĩ̀adama a dɛ Tiideɔ ń
Sidɔ̃deɔ pɔ́a.
23 Ã̀ Kapɛnaũdeɔ sɔ̃ á fɔ̃ gbã zɔ̃ Luawa yã̀? Wa
ɔzɔ̃ázíɛ e bɛdau.* Asa tó wà dabudabu pɔ́ má kɛ̀ɛ́ɔ
kɛ̀ Sɔdɔũ yãa, dɔ̃ a ku e ń a gbão.†
24 Málɛ oɛ́, yã́kpalɛkɛgɔɔzĩ̀ á ĩ̀adama a dɛ Sɔdɔũ
pɔ́a.

‡ **11:14** Mal 3.23 § **11:21** Isa 23.1-18 * **11:23** Isa 14.13-15
† **11:23** Daa 19.24-28

Kʋ̃́maboa Yesu kɩ̃́i
(Luk 10.21-22)

25 Zɩbeezɩ Yesu mɛ̀: Baa, musu ń zɩ̃́lɛo Dii, ma n
sáaukɛ̀, kɛ́ n yɑ̃́ɛ beeɔ ùlɛ yɑ̃dɔ̃naɔnɛ ń ɔ̃nɔdeɔ, mɛ́ ń
ɔ̀lɔ ladɔ̃nsaiɔnɛ.
26 Ao, Baa, bee kàngu mɑ̀a.
27 Ma Mae pɔ́pii nàmɛɛ ma ɔzɩ. Gbɛ̃e Lua Nɛ́ dɔ̃o,
mɛ́ i kɛ Mae Lua bàasio, mɛ́ gbɛ̃e Mae Lua dɔ̃o, mɛ́ i
kɛ aà Nɛ́ ń gbɛ̃́ pɔ́ Nɛ́pi yei à aà ɔlɔnɛ́ɔ bàasio.
28 A mɔ ma kɩ̃́i á gbɛ̃́ pɔ́ á asosɛa a kpasaɔ píi, mí
á gba zɛ́ à kʋ̃́mabo.
29 A ma zuu sɛ́, ı́ yɑ̃dada ma kɩ̃́i, á sɔ̃ i níni, asa má
busɛ mɛ́ ma nɔ̀sɛ niɛ.
30 Asa bɛa ń ma zuuo zɩ̃'ũo, mɛ́ ma aso gbiao.

12

Kʋ̃́mabogɔɔzɩ
(Maa 2.23-3.6, Luk 6.1-11)

1 Bee gbɛa Yesu lɛ́ pɑ̃ blɛwɛmbua kʋ̃́mabogɔɔzɩ.
Nɔana lɛ́ aà ɩwaɔ dɛ, ɔ̃ aa pɔ́wɛna wòlo, aalɛ só.*
2 Kɛ́ Falisiɔ è, ɔ̃ aa ò Yesuɛ: N ɩwaɔ gwa, aalɛ yɑ̃́ pɔ́
wɩli kɛ kʋ̃́mabogɔɔzɩo kɛ.†
3 Ɔ Yesu ònɛ́: I kyokɛ á è lá Davidi kɛ̀ ń a gbɛ̃́ɔ gɔɔ
pɔ́ nɔana lɛ́ ń dɛo lé?
4 A gɛ̃̀ Lua ua, à pɛ̃ɛ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ sò, pɛ̃ɛ pɔ́ aàpi
ń a gbɛ̃́ɔ aa a soa zɛ́ vɩo, sema sa'onaɔ bàasio.‡
5 Kɛ́ sa'ona pɔ́ aa ku Lua ua kʋ̃́mabogɔɔzɩɔ lɛ́ bɔ
gɔɔpi yɑ̃́ kpɛ mɛ́ aa tàae vɩ sɔ̃o, i a kyokɛ á è Mɔizi
ikoyɑ̃ guuo lé?§

* **12:1** Iko 23.25 † **12:2** Bɔa 34.21 ‡ **12:4** 1Sam 21.1-6, Lev 24.9
§ **12:5** Nao 28.9-10

6 Málɛ oɛ́: Pɔ́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Lua uaa ku la.
7 Tó á yɑ̃́ɛ bee midɔ̃ɛ, gbɛ̃kɛkɛakɔ̃ɛ ɔ̃ má yei, i kɛ
sa'oa no,* dɔ̃ yɑ̃a i yɑ̃esaideɔ tàae eo.
8 Asa Gbɛ̃naziǹ Nɛ́ iko vı̀ kɑ̃́mabogɔɔwaɛ.
9 Kɛ́ Yesu bɔ̀ we, ɔ̃ à gɛ̃̀ ń lousisikpɛu.
10 Gɔ̃ɛ pɔ́ a ɔ imia ku we. Kɛ́ gbɛ̃eɔ ye yɑ̃da
Yesula yɑ̃́i, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Gbɛ̃́gbɑ̃gbɑ̃a zɛvı̀
kɑ̃́mabogɔɔziǹa?
11 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: Á démɛ aɔ sɑ̃ vı̀, a zuwà ɛu
kɑ̃́mabogɔɔziǹ, a gɛ̃ bɔio ni?
12 Gbɛ̃naziǹa dɛ sɑ̃a zɔ̃ɔ. Ayɑ̃mɛto maakɛa
kɑ̃́mabogɔɔziǹ zɛvı̀.
13 Ɔ Yesu ò gɔ̃ɛpiɛ: Ǹ n ɔpi poo. A pòo, ɔ̃ à sù a gbɛu
wásawasa lá adowa.
14 Ɔ Falisiɔ bɔ̀lɛ gɛ̀ lɛkpaaı̀i Yesuzi, lá aa kɛ wà aà
dɛ.

Ziǹkɛna pɔ́ Lua sɛ̀

15 Yesu dɔ̃̀, ɔ̃ à gò we. Bíla bɔ̀ tɛaàzi, ɔ̃ à ń gyɑ̃eɔ
gbɑ̃̀gbɑ̃ píi,
16 à gı̀nɛ́ aa a tɔ́ fɑ̃aa.
17 Beewa Lua yɑ̃́ pɔ́ ɑ̃nabi Isaia òɛ bee kɛ̀, à mɛ̀:
18 Ma ziǹkɛna pɔ́ má sɛ̀n kɛ,
ma yenzide pɔ́ aà yɑ̃́ ı̀ kamagu.
Má a Nisı̀na pisiwà,
i yɑ̃́zɛde da buiɔnɛ.
19 A lɛkpaakɛo, a palamáo,
gbɛ̃e a aà zɔa ma dɔ gɑ̃aɛo.
20 A fee ɛkpaazɛua ɛ́o,
a filia yɛ̃ɛɛna dɛo,

---

* **12:7** Oze 6.6

ɔ̃ a to yã́zɛde mɔ ɔda zãa.
21 Bui píi wɛ́ aɔ dɔaàzi.†

Tã́agoa
(Maa 3.20-30, Luk 11.14-23)

22 Ɔ wà mɔ̀ Yesuɛ ń tã́ade vì̃a pɔ́ a lɛ́na naalɛao.
Yesu aà gbã̀gbã, àlɛ yã'o sa, àlɛ gu'e.
23 Ɔ yã́pi dì bílawa píi aa mɛ̀: Davidi Buipi yã̀
mɔɔɔ?
24 Kɛ́ Falisiɔ mà, ɔ̃ aa mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ bee a fɔ̃ tã́a gonɛ́o,
mɛ́ i kɛ ń tã́aɔ kía Beezebu gbãao bàasio.‡
25 Yesu ń làasoo dɔ̃, ɔ̃ à mɛ̀: Kpala pɔ́ a gbɛ̃́ɔ ibɛlɛsɛ̀
ń kɔ̃o a midɛ. Wɛ̃́lɛ ge ua pɔ́ a gbɛ̃́ɔ ibɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o a gɔ̃
bɛzì ũɛ.
26 Tó Setãu lɛ́ a gbɛ̃́ɔ gonɛ́, à ibɛlɛsɛ̀ ń azìaon we.
Aà kpala aɔ zɛa kpelewa ni?
27 Tó Beezebu gbãa miɔ tã́agoomá bɛ, á gbɛ̃́ɔ ì go
ń dé gbãao sɔ̃ ni? Beewa ázìa gbɛ̃́ɔ yã́'ìikpàwá.
28 Lá Lua Nisìna gbãa ɔ̃ málɛ tã́agoomá, àɔ dɔ̃ kɛ́
kía pɔ́ Lua kpà mɔ̀ á guun we.
29 Kpelewa gbɛ̃́ a gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à aà pɔ́ɔ sɛ́lɛ,
mɛ́ i kɛ à aà yè gìa bàasio ni? Aà yea gbɛa ɔ̃ a aà kpɛ́
yɔɛ sa.
30 Gbɛ̃́ pɔ́ dɛ ma gbɛ̃́ ũo á ma ibɛɛɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ pɔ́
kãaamanɔo, àlɛ fãaaɛ.
31 Ayãmɛto málɛ oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń duunao ń
a tɔ́ bɛ̃̀ɛ pɔ́ aa sìɔ píi, ãma a gbɛ̃́ pɔ́ à a Nisìna tɔbɛ̃ɛsì
kɛ̃o.

† **12:21** Isa 42.1-4 ‡ **12:24** Mat 9.34

32 Tó gbɛ̃́ yãdɔ̀ Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́wa, Lua a aà kɛ̃́, ãma
tó gbɛ̃́ yãdɔ̀ Lua Nisi̋nawa, Lua a ade kɛ̃ dṹnia tiaɛ
bee guuo ge a pɔ́ lɛ́ mɔ́.

Gbɛ̃́ dɔ̃a a yãkɛawa
(Luk 6.43-45)

33 Tó n lí maa bà, a nɛ́ i̋ɔ maaɛ. Tó n lí vãi bà sɔ̃, a
nɛ́ i̋ɔ vãiɛ. Asa libɛ wi̋ lí dɔ̃wà.§
34 Gbɛ̃nazi̋n píligonaɔ!* Kɛ́ á vãi, kpelewa á fɔ̃
yãmaa oi? Asa yã́ pɔ́ kɔ̃̀ sɔ̃u ɔ̃ lɛ́ i̋ o.
35 Gbɛ̃maa i̋ maa bɔ a sɔ̃̀ maa guuɛ. Gbɛ̃vãi sɔ̃ i̋ vãi
bɔ a sɔ̃̀ vãi guuɛ.
36 Málɛ oɛ́: Yã́kpalɛkɛgɔɔzi̋ gbɛ̃́ɔ ń yãfaasai pɔ́ aa
ò sɛ́lɛ siu Luaɛ píi.
37 Asa yã́ pɔ́ ń ò mɛ́ a yãnakpama ge ɔ̃mɛ a
yãdanla.

Seelagbɛaa Yesuwa
(Maa 8.11-12, Luk 11.29-32)

38 Ɔ Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ ń Falisieɔ ò Yesuɛ: Mae,
wá ye ǹ seelae kɛ wà e.
39 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: Gbãgbɛ̃ vãi luanaaikɛnsaiɔ
mɛ́ lɛ́ seela gbɛaa. Má seelae kɛnɛ́o, sema ãnabi
Yonasi pɔ́.
40 Lá Yonasi kɛ̀ kpɔ̀ gbɛ̃̀nɛ gbɛɛ guu fããnɛ ń
gwããsi̋nao e gɔɔ ààɔ̃, màa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ a kɛ tɛ̃́ɛnau
fããnɛ ń gwããsi̋nao e gɔɔ ààɔ̃.†
41 Yã́kpalɛkɛgɔɔzi̋ Ninivadeɔ fɛlɛ yãda
gbãgbɛ̃ɔlaɛ. Asa kɛ́ aa Yonasi waaso mà, aa
nɔ̀sɛli̋lɛɛ,‡ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Yonasia ku la.

§ **12:33** Mat 7.20 * **12:34** Mat 3.7 † **12:40** Yon 2.1 ‡ **12:41**
Yon 3.5

42 Yáa̋kpalɛkɛgɔɔzi̋ gɛɔmidɔki̋i oi nɔɛ kía a fɛlɛ yãda
gbãgbɛ̃ɔlaɛ. Asa nɔɛpi bɔ̀ za tɔɔlɛ lɛ́wa, à mɔ̀ Salomɔɔ
ɔ̃nɔyã maiɛ,§ mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ a zɔ̃ɔ dɛ Salomɔɔa ku la.

Tá̃a taa a sɔ̃́ ziwa
(Luk 11.24-26)

43 Tó wà tá̃a gò gbɛ̃́ɛ, i̋ɔ liaaliaa gugiiu àɔ gbɛ̃́ wɛɛlɛ
à diɛ̀ɛ. Tó i eo,
44 ɔ̃ i̋ mɛ: Má ɛa ta ma sɔ̃́ ziwaɛ. I ɛa tawà, i̋ e a bɛ
ado à zu'ò, à azi̋a kɛ̀kɛ wásawasa.
45 Ɔ i̋ gɛ tá̃a pɔ́ an vãi dɛalaɔ sɛ́lɛ mɛ̀n sopla à
suńnɔ, aai̋ diɛ̀. Ɔ gbɛ̃́pi gwea gbɛzã vãi i̋ dɛ a káaua.
Gó doũpi mɛ́ a gbãgbɛ̃ɔ bua sɔ̃.

Yesu daɛɔ
(Maa 3.31-35, Luk 8.19-21)

46 Kɛ́ Yesu lɛ́ yã'o bílaɛ, ɔ̃ aà da ń aà dãunaɔ kà, aa
zɛ̀ bàasi, aa ye aà yá̃i.
47 Ɔ wa ò̀ɛ̀: N da ń n dãunaɔ zɛa bàasi, aa ye n yá̃i.
48 Ɔ Yesu a zãsi̋ gbɛ̃́piwa à mɛ̀: Démɛ ma da ge ma
dãunaɔ ũi?
49 Ɔ à ɔdɔ̀ a i̋waɔwa à mɛ̀: Ma da ń ma dãunaɔn
kɛ.
50 Asa gbɛ̃́ pɔ́ i̋ ma Mae pɔ́ kú musu pɔeã kɛ mɛ́ ma
dãuna ge ma dãe ge ma da ũ.

13

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa
(Maa 4.1-20, Luk 8.4-15)

1 Gɔɔ doũpi zi̋ Yesu bɔ̀ bɛ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ ísidalɛ.
2 Wà kȁaaaàzi dasidasi, ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ gó'ilɛna guu,
gbɛ̃́pii gɔ̃̀ si̋a ísidalɛ.

---

§ **12:42** 1Kia 10.1-10

3 Ɔ à yã̀lɛ̀ɛũnɛ́ dasi à mɛ̀: Zɔ̃ɛe mɛ́ bɔ̀ gɛ̀
pɔ́wɛnakɛɛlɛi.
4 Lá àlɛ kɛɛlɛ, ɔ̃ a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu, bãɔ mɔ blè.
5 A keeɔ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu, gu pɔ́ tɔɔlɛ gèeleuo, ɔ̃
aa bɔ̀lɛ gɔ̃̀ɔ kɛ́ tɔɔlɛ gèele weo yã́i.
6 Kɛ́ i̋atɛ̃ gbãakṹ̀, aa tɛkṹ̀ aa giigàga, kɛ́ aa zĩ́na vi̋o
yã́i.
7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ kṹ̀aamá.
8 A keeɔ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maau, aa fɛ̀lɛ nɛ'i̋, a keeɔ wɛ́n
basɔobasɔo, a keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃, a keeɔ baakwikwi.
9 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vi̋ aà yã́pi ma.
10 Ɔ Yesu i̋waɔ sɔ̃̀aàzi aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ
yã'onɛ́ ń yãlɛɛũaoi?
11 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Lua á gbá zɛ́ à kpala pɔ́ bɔ̀ a kĩ́i
asiiɔ dɔ̃, ãma i ń gba zɛ́o.
12 Asa gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vi̋, Lua a kã́ñ̀ɛ e à fɛ̃ɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe
vi̋ sɔ̃o, baa yɔɔna pɔ́ a vi̋, Lua a siwàɛ.
13 Ayãmɛto málɛ yã'onɛ́ ń yãlɛɛũao, asa aai̋
gugwa pɔe'esai, mɛ́ aai̋ swã́kpa yãmasaiɛ.
14 Lua yã́ pɔ́ ãnabi Isaia ò kɛ̀má, à mɛ̀:
Baa tó aa swãkpà maamaa, aa yãe mao,
baa tó aa wɛbi̋i maamaa, aa pɔe eo.
15 Asa an nɔ̀sɛ paaao, kɛ́ aasu ɔ̃nɔkũo yã́i,
an swã́ gbãa, kɛ́ aasu yãmao yã́i,
an wɛ́ kũaaa, kɛ́ asu kɛ̃o yã́i.
Aa ye ɛa sua mà ń gbã́gbão.*
16 Báaadeɔn á ũ, kɛ́ á wɛ́ lɛ́ gu'e, mɛ́ á swã́ lɛ́ yãma.
17 Si̋ana málɛ oɛ́: Ãnabiɔ ń gbɛ̃maaɔ ku dasi aa ye
pɔ́ pɔ́ álɛ eɔ e, aai eo. Aa ye yã́ pɔ́ álɛ maɔ ma, aai
mao.

* **13:15** Isa 6.9-10

18 A pɔ́wɛnkɛɛlɛa yãma sa.
19 Tó gbɛ̃́ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i yãmà mɛ́ i dɔ̃o, Setãu
ɩ̀ mɔ́ pɔ́ pɔ́ wa tɔ̃̀ aà sɔ̃ guupi siwàɛ. Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́
guu min we.
20 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛnawa sɔ̃, bee mɛ́ yã́ pɔ́ gbɛ̃́
mà a sɩ̀ gɔ̃̀ɔ ń pɔnao ũ.
21 Lá yã́pi zɩ̃́na vɩ̃ aà guuo, ɩ̀li kɛ gɔɔplao. Tó taasi
aà lè ge tó wàlɛ ɩ̃adawà yã́pi yã́i, ɩ̀ fu gɔ̃̀ɔɛ.
22 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ guu dɛ yã́ pɔ́ gbɛ̃́ mà, ɔ̃ dṹnia
yãkãakɛa ń yea àizɛɛio kũ̀aawà ũ, ɔ̃ ɩ̀ gɔ̃ àisai.
23 Pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maau dɛ yã́ pɔ́ gbɛ̃́ mà mɛ́ a
dɔ̃ ũ. I kã́ɩ̃akɛ lɛɛ basɔobasɔ ge lɛɛ bàaɔ̃baaɔ̃ ge lɛɛ
baakwikwi.

Yãlɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́io (Maa 4.30-34, Luk 13.18-21)

24 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀: Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i
dɛn kɛ: Gbɛ̃e mɛ́ ése maa tɔ̃̀ a bua.
25 Gɔɔ pɔ́ wàlɛ i'o, ɔ̃ aà ibɛɛ mɔ̀ papaa kà ésepiu, ɔ̃
à gɛ̃̀zɛa.
26 Kɛ́ ése nɔsɩ̃̀, àlɛ pia, ɔ̃ papaa bɔ̀ gupuau.
27 Ɔ búde zɩ̃̀kɛnaɔ mɔ òɛ̀: Dii, blɛwɛna ń tɔ̃̀ n buao
lo. Papaa bɔ̀ má ni?
28 Ɔ a ònɛ́: Ibɛɛ mɛ́ bee kɛ̀. Ɔ zɩ̃̀kɛnaɔ òɛ̀: N ye wà
gɛ wolɛwolɛ yà̃?
29 Ɔ à mɛ̀: Aawo! Tó álɛ wolɛwolɛ, á ése wolɛòɛ.
30 A to aa fɛlɛ sãnu e pɔkɛkɛgɔɔ, mí o pɔkɛkɛnaɔnɛ
aa papaapi kɛ̃ gɩ̃a, aai a gbakpa tɛ́ pɔ́ ũ, aai gbasa
ése kɛkɛ ka ma dɔ̃u.
31 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũnɛ́ lɔ à mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i
dɛ lán dò bui pɔ́ gbɛ̃e sɛ tɔ̃̀ a buawaɛ.

32 A wɛ́na keleũ dɛ pɔ́wɛnaɔla píi, ãma tó à fɛ̀lɛ,
ı̃̀ zɔ̃ɔkũ dɛ dò buiɔla píi. I lí kɛ, ɔ̃ bãɔ ı̃̀ mɔ́ pɛ́pɛ a
gɔ̃naɔwa.
33 Yesu yãpãle lɛ̀ɛũné à mɛ̀: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i
dɛ lán pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ pɔ́ nɔɛ sɛ kà pɛ̃ɛti zaa lɛ àaɔ̃ guu a lı̃̀a
píiwa.
34 Yesu yã́ beeɔ ò bílaɛ ń yãlɛɛũao, i yãe oné
yãlɛɛũanɛ saio,
35 kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi ò kɛ yã́i, asa à mɛ̀:

Má yãlɛɛũnɛ́,

má yã́ pɔ́ ulɛa za dṹniakalɛgɔɔ onɛ́.†

36 Ɔ Yesu bíla tò we à tà bɛ. Aà ı̃̀waɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀:
Bua papaa yã́ bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ.
37 Ɔ a ònɛ́: Blɛwɛntɔ̃naá Gbɛ̃nazı̃̀n Nɛ́ɛ.
38 Buaá dṹniaɛ. Blɛwɛnaá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i
gbɛ̃́ɔnɛ. Papaaá gbɛ̃vãiɔnɛ.
39 Ibɛɛ pɔ́ ń tɔ̃́á Ibiisiɛ. Pɔkɛkɛaá dṹnialaagɔɔɛ.
Pɔkɛkɛnaɔ́á malaikaɔnɛ.
40 Lá wı̃̀ papaa kɛ̃ kátɛu, màa a kɛ dṹnialaagɔɔ.
41 Gbɛ̃nazı̃̀n Nɛ́ a a malaikaɔ gbaɛ aa gbɛ̃sãsãnaɔ
ń vãikɛnaɔ bɔlɛ a kpala gbɛ̃́ɔ guu píi,
42 aai ń ká tɛ́ pãsı̃̀ guu. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu.
43 Ɔ gbɛ̃maaɔ aaɔ tɛkɛ lán ı̃̀atɛ̃wa kpala pɔ́ bɔ̀ ń
Mae kı̃́iu.‡ Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vı̃̀ aà yã́pi ma.
44 Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i dɛ lán àizɛɛ pɔ́ ulɛa buawaɛ.
Kɛ́ gbɛ̃e bɔ̀wà, a kɛ̀kɛ ùlɛ, ɔ̃ pɔna guu à tà à pɔ́ pɔ́ á
vı̃̀ɔ yı̃̀a píi, ɔ̃ à buapi lù.
45 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i dɛn kɛ lɔ. Laatana mɛ́ lɛ́
òso maaɔ wɛɛlɛ.

† **13:35** Soũ 78.2 ‡ **13:43** Dan 12.3

46 Kɛ́ à òso ɔde è, ɔ̃ à tà à pɔ́ pɔ́ á vɩ̀ɔ yɩ̀a píi, ɔ̃ à
òsopi lù.
47 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i dɛn kɛ lɔ. Wà táalu zù
ísiau, à kpɔ̀ bui píi kɩ̃̀.
48 Kɛ́ à pà, wa gàlɛ bùaò sɩ̀sɩ̀a, ɔ̃ wà zɔ̃̀lɛ wà a maaɔ
plɛ̀ wa kà gbíu, wà a vɑ̃iɔ kɔ̀lɛ.
49 Màa a kɛ dɯ̃́nialaagɔɔ. Malaikaɔ mɔ gbɛ̃vɑ̃iɔ
sɛ́lɛ aa ń bɔlɛ gbɛ̃maaɔ guu,
50 aa ń ká tɛ́ pɑ̃sɩ̀ guu. We aa ɔ́ɔlɔu aa ɔdi ń musu.
51 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: A yɑ̃́ beeɔ mi dɔ̃̀ sa píia? Aa
wèwà aa mɛ̀: Ao!
52 Ɔ a òné: Tó Mɔizi ikoyɑ̃danɛde kpala pɔ́ bɔ̀ Lua
kɩ̃́i yɑ̃dàda, aɔ dɛ lán uabele pɔ́ ɩ̀ pɔ dafu ń a zio bɔ
a làasi guuwaɛ.

Nazalɛtideɔ gia Yesu nɑ́aikɛi
(Maa 6.1-6, Luk 4.16-30)

53 Kɛ́ Yesu yɑ̃́ beeɔ lɛ̀ɛũnɛ́ a làa, à bɔ̀ we.
54 A gɛ̀ gu pɔ́ à nɛblèu, ɔ̃ à yɑ̃dànɛ́ ń lousisikpɛu.
Aà yɑ̃́ bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀: A ɔ̃nɔ ń dabudabu beeɔ sɛ̀ má
ni?
55 Li'ɑ̃na nɛ́n aà ũo lé? Aà da tɔ́n Maliamao lò?
Aà dɑ̃unaɔn Zaaki ń Yosɛfuo ń Simɔɔo ń Yudao ũo
lò?
56 Aà dɑ̃eɔ kúwanɔ lao lé? A yɑ̃́ beeɔ è má píi ni?
57 Ɔ bee tò aai aà nɑ́aikɛo. Yesu òné: Ánabi líɔ
bɛɛɛsaio, sema aà bɛ wɛ̃́lɛu ń aà uao bàasio.
58 I dabudabukɛ we bílao, kɛ́ aai aà nɑ́aikɛo yɑ̃́i.

14

Zɑ̃a Da'ilɛna gaa
(Maa 6.14-29, Luk 9.7-9)

1 Gɔɔ bee bùsupi kí Elodi Yesu bao mà.

2 Ɔ a ò a ɪ̀waɔnɛ: Gbɛ̃́piá Zãa Da'ilɛnaɛ. Gàbɔɛ. Bee
yã́ mɛ́ tò à gbãa'è, àlɛ dabudabuɔ kɛ.
3 Asa Elodi Zãa kũ̀ yãa, à mɔkàwà à aà dàkpɛu a
dãuna Filipi na Elodia yã́iɛ.
4 Kɛ́ Zãa ɪ̀ɔ oɛ̀: N Elodia vɪ̃a nɔ ũ zɛ́ vɪ̃o.*
5 Elodi ye à aà dɛ, ãma àlɛ vɪ̃akɛ bílaɛ, asa aa aà
ãnabikɛ sɪ̃ɛ.
6 Elodi ia dikpɛ zɪ̃́, Elodia nɛnɔn gbãa ɔ̃wã̀ gbɛ̃́ pɔ́
mɔ̀ weɔnɛ, ɔ̃ à kɛ̀ Elodiɛ na maamaa.
7 Ɔ à lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀: Má sɪ̃ ń Luao, má n gba pɔ́ pɔ́ n a
wabikɛ̀a píi.
8 Ɔ aà da yãdàɛ̀, ɔ̃ nɛ́pi mɛ̀: Ma gba Zãa Da'ilɛna
mi pɛlɛntiu la tia.
9 Ɔ kíapi pɔ yà, ãma lɛ́ pɔ́ a gbɛ̃̀ blɛblenaɔ wáa yã́i
ɔ̃ à mɛ̀ wà kpawà.
10 Ɔ à gbɛ̃́ zɪ̃̀ Zãa Da'ilɛna mi zɔ̃i kpɛ́u.
11 Kɛ́ wà mɔ̀ ń aà mio pɛlɛntiu, wa kpà nɛ́piwa, ɔ̃
à gɛ̀ò a daɛ.
12 Ɔ Zãa ɪ̀waɔ mɔ̀, aa aà gɛ sɛ vɪ̃̀, ɔ̃ aa gɛ̀ wa ò Yesuɛ.

Yesu blɛkpaa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɔwa (Maa 6.30-44, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

13 Kɛ́ Yesu yã́pi mà, ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, àlɛ gɛ́
gusaɛna kɛ́ àɔ ku ado. Kɛ́ gbɛ̃́ɔ mà, aa bɔ̀ wɛ̃́lɛ ń
wɛ̃́lɛo dasidasi, aa pɛ̀lɛaàzi kɛ̀sɛ.
14 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, ɔ̃ à
ń gyãeɔ gbã̀gbãnɛ́.
15 Kɛ́ oosi kɛ̀, aà ɪ̀waɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Guɛá sɛ̃gbãɛ,
mɛ́ ɪ̃atɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo. Gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa ta wɛ̃́lɛɔ guu, aa
pɔblea wɛɛlɛ lú.

* **14:4** Lev 20.21

16 Ɔ Yesu ònɛ́: I kɛ aa ta teasio. A pɔ́ kpámá aa ble.
17 Ɔ aa ò̀ɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔona ń kpɔ̀ mɛ̀n plao ɔ̃ wá vi̍
la.
18 Yesu ònɛ́: A mɔomɛɛ la.
19 A ò gbɛ̃́piɔnɛ aa zɔ̃lɛ sɛ̃wa, ɔ̃ à pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo ń kpɔ̀
mɛ̀n plaopi sɛ̀, à wɛsɛ̀ musu à báaadàu. Ɔ à pɛ̃ɛpi ɛ̀'ɛ
kpà a i̍waɔwa, aa kpaalɛ̀ bílaɛ.
20 Ampii aa pɔblè wà kã̀. Ɔ wà a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ
gbí kuɛpla pai.†
21 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa pɔblèɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔo
(5.000) taawa, nɔɛɔ ń nɛ́ɔ bàasi.

Yesu tãa'oa i̍sidaa
(Maa 6.45-56, Zãa 6.16-25)

22 Ɔ Yesu nàɛ a i̍waɔwa gɔ̃̀ɔ aa gɛ̃ gó guu, aa dɔaaɛ
íisida baale e àɔ bíla gbaɛ.
23 An gbaɛa gbɛa à dɛ̀dɛ sı̃̀sı̃ musu wabikɛi Luawa
ado. Gu lɛ́ si, a ku we ado.
24 Gópi zã̀kũ ń gɔ̃sɔ̃lɛo, ɔ̃ zàa'i̍ana kàka lɛ́ daɛ, í lɛ́
a za'ɔ̃wã.
25 Gufɛ̃nɛ Yesu bɛ ía, àlɛ gɛ́ a i̍waɔ kı̃́i.
26 Kɛ́ aa aà è bɛ ía, ɔ̃ sɔ̃ kɛ̃̀ńgu aa mɛ̀: Gyaadeɛ! Aa
wiilɛ̀ ń vi̍ao,
27 ɔ̃ Yesu ònɛ́ gɔ̃̀ɔ à mɛ̀: A sɔ̃dilɛ, mámɛ! Ásu to vi̍a
á kũo.
28 Ɔ Piɛɛ ò̀ɛ̀: Dii, tó ḿmɛ, to mà táa'o ía mà mɔ n
kı̃́i.
29 Ɔ Yesu mɛ̀: Mɔ́! Ɔ Piɛɛ bɔ̀ gó guu a bɛ ía, àlɛ gɛ́
aà kı̃́i.
30 Kɛ́ a è i̍ana lɛ́ a pá, ɔ̃ vi̍a aà kũ̀, àlɛ kpálɛ, ɔ̃ à wiilɛ̀
à mɛ̀: Dii, ma suaba.

† **14:20** 2Kia 4.42-44

31 Wegɔ̃ɔ Yesu ɔbɔ̀ à aà kṹ, ɔ̃ a òɛ̀: Lua-
naaifɛ̃nɛnde! Bɔ́yãi n seakɛ̀i?
32 Kɛ́ aa gɛ̃̀ gó guu, ɩ̃́ana làa.
33 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ aa ku gó guuɔ kùlɛɛ̀ aa mɛ̀: Lua Nɛ́n n
ũ sɩ̃ana.
34 Kɛ́ aa bùa baa, aa kà Gɛnɛzalɛti bùsuu.
35 Wekɩ̃idɛɔ Yesu dɔ̃̀, ɔ̃ aa aà bao fɛ̃̀aa bùsupiu píi,
ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń gyãeɔ píi.
36 Wà wabikɛ̀wà, baa aà ula lɛ́, wà e ɔkãwà. Ɔ gbɛ̃́
pɔ́ ɔkã̀wàɔ gbã̀gbã píi.

15

Fɛlɛkaayã
(Maa 7.1-13)

1 Falisieɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ bɔ̀ Yelusalɛũ aa
mɔ̀ Yesu kɩ̃́i, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀:
2 Bɔ́yãi ń ɩ̃̀waɔ líɔ wá deziɔ fɛlɛkaayã kũao ni?
Aali ɔpi lá fɛlɛkaayã dɩ̃̀lɛwa aa gbàsa pɔblèo.
3 Ɔ Yesu a zãsɩ̃̀má à mɛ̀: Bɔ́yãi i pãkpa yã́ pɔ́ Lua
dɩ̃̀lɛɔzi iɔ fɛlɛkaayã kũai?
4 Asa Lua mɛ̀, àli á de ń á dao kpɛlaɛ.* A mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́
pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà ade dɛ.†
5 Ãpiɔ sɔ̃ i mɛ tó gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ, pɔ́ pɔ́ á vɩ̃ à
dɔońlɛ gɔ̃̀ Lua pɔ́ ũɛ,
6 ade bɔ̀ ń kpɛlaa yã́un we. Beewa i Lua yã́ bãdɛ
á fɛlɛkaayã kũa yã́i.
7 Mɔafilideɔ! Ãnabi Isaia dɔ̀aa á yã'ò wásawasa
à mɛ̀:
8 Bui bee ɩ̃̀ Lua kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kuwà lɔo.

* 15:4 Bɔa 20.12 † 15:4 Lev 20.9

9 Aaȉɔ aȁ sisi pãɛ,
gbɛ̃nazȉna ikoyãɔ ɔ̃ aaȉ danɛ́.‡

Yã́ pɔ́ ȉ to wȁ gbãlɛ
(Maa 7.14-23)

10 Ɔ Yesu bíla laai sȉsi ȁ mɛ̀: Ȁ swã́kpa yãma.
11 I kɛ pɔ́ pɔ́ ȉ gɛ̃ lɛ́u mɛ́ lí tó gbɛ̃́ gbãlɛ̀o. Yã́ pɔ́ ȉ bɔ
lɛ́u mɛ́ ȉ to gbɛ̃́ gbãlɛ.
12 Ɔ aȁ ȉwaɔ sɔ̃̀aȁzi aa mɛ̀: Ǹ dɔ̃ kɛ́ Falisiɔ yã́pi mȁ,
ȁ zɔ̃̀ ń pɔwao lé?
13 Yesu wèmá ȁ mɛ̀: Pɔ́ pɔ́ ma Mae pɔ́ kú musu i
tɔ̃o, a wolɛɛ.
14 A ń tó we. Vȉa dɔaanaɔnɛ! Tó vȉa dɔ̀aa vȉaɛ, an
pla ḿpii aa zu ɛuɛ.
15 Piɛɛ ɔ̀ɛ̀: Yã́pi bɔɔlɛkɛwɛ̃ɛ.
16 Ɔ Yesu mɛ̀: E tia i ɔ̃nɔkũoa?
17 Ȁ dɔ̃ kɛ́ pɔ́ pɔ́ gɛ̃̀ lɛ́u ȉ ta gbɛɛu, ɔ̃ wȉ a bȉ́ikpɛkɛo
lɔ̀?
18 Yã́ pɔ́ bɔ̀ lɛ́u sɔ̃ ȁ bɔ̀ sɔ̃ guuɛ. Ɔmɛ ȉ to gbɛ̃́ gbãlɛ.
19 Asa za sɔ̃ guu ɔ̃ lȁasoo vãi ȉ bɔu: Gbɛ̃dɛa,
wúlɛa ń gbɛ̃pãle nɔo, gbãsȉkɛa, kpã́i'oa, yãdɔama ń
gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃ao.
20 Yã́ beeɔ mɛ́ ȉ to gbɛ̃́ gbãlɛ. Pɔblea ɔpisai lí tó gbɛ̃́
gbãlɛ̀o.

Buipã́le nɔɛ wabikɛa
(Maa 7.24-30)

21 Ɔ Yesu bɔ̀ we ȁ gɛ̀ Tii ń Sidɔ̃o bùsuu.
22 Kanaa nɔɛe ku bùsupiu, ȁ mɔ̀ wiilɛ̀wȁ ȁ mɛ̀:
Dii, Davidi Bui, ma wɛ̃nagwa. Tã́a lɛ́ ȉada ma
nɛnɔɛnawa maamaaɛ.

‡ **15:9** Isa 29.13

23 Ɔ Yesu i wewào. Aà ȉwaɔ sɔ̏aàzi, aa wabikɛ̀wà
aa mɛ̀: Nɔɛpi yá, asa aɔ tɛ́wázi ń wiioɛ.
24 Yesu wèmá à mɛ̀: Isailiɔ vũaaa lán sãɔwaɛ. An
kɨ̋i ɔ̃ Lua ma zɨ̋u ado.§
25 Ɔ nɔɛpi mɔ̀ kùlɛɛ̀ à mɛ̀: Dii, ma ȉa.
26 Yesu ò̀ɛ̀: A maa kɛ́ wà nɛ́ɔ blɛ sɛ zu gbɛ̃ɔnɛo.
27 Ɔ nɔɛpi mɛ̀: Sȉanaɛ Dii! Baa ń beeo gbɛ̃ɔ ȉ blɛ
kasona pɔ́ lɛ̀lɛ ń dii táabũnu zíɛɔ pɛɛlɛ.
28 Ɔ Yesu wèwà à mɛ̀: Nɔɛ, ń ma náai vȉ zɔ̃ɔ. A
kɛnɛ lá ń yeiwa. Ɔ aà nɛnɔɛna gbȁgbã zaapiwa gɔ̏ɔ.
29 Yesu bɔ̀ we à sù, àlɛ dɔ Galile ísidai, ɔ̃ à bùa à
zɔ̏lɛ sȉsȉa.
30 Wà mɔ̀ɛ̀ ń ɛɛɔ ń vȉaɔ ń kɔ̏ɔɔ ń swãdoɔ ń gyãe
pãleɔ dasidasi. Wà ń kálɛ aà gbázȉ, ɔ̃ à ń gbãgbã.
31 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ è swãdoɔ lɛ́ yã'o, gbɛ̃kaaũaɔ lɛ́ gɔ̃
wásawasa, ɛɛɔ lɛ́ táa'o, mɛ́ vȉaɔ lɛ́ gu'e, yã́pi bɔ̀ ń saɛ,
ɔ̃ aa ń Isailiɔ Lua sáaukpà.

Yesu blɛkpaa gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ siiɔ̃ɔwa (Maa 8.1-10)

32 Yesu a ȉwaɔ kȁaa a ònɛ́: Gbɛ̃́ɛɔ kèmɛɛ wɛ̃naũ,
asa aa kumanɔ a gɔɔ àaɔ̃n la, mɛ́ aa pɔe vȉ wà bleo.
Má ye mà ń gbaɛ ń nɔanaoo, kɛ́ an yɛ̏ɛɛ su láa zɛ́uo
yã́i.
33 Ɔ aà ȉwaɔ aà là aa mɛ̀: Mákȉi wá blɛ eu sɛ̃gbãu
la à gbɛ̃́ sà dasiɛɔ kãi?
34 Yesu ń lá à mɛ̀: Á pɛ̃ɛ vȉ mɛ̀n ũma ni? Aa mɛ̀:
Mɛ̀n sopla ń kpɔ̀ kelenaeɔ.
35 Yesu ò bílaɛ aa zɔ̃lɛzɔ̃lɛ tɔɔlɛ.
36 Ɔ à pɛ̃ɛ mɛ̀n soplapiɔ sɛ̀ ń kpɔɔ, à sáaukpà, ɔ̃ a
ɛ̀'ɛ kpà a ȉwaɔwa, aa kpà bílawa.

---

§ **15:24** Mat 10.5-6

37 Gbɛ̃́pii pɔblè kɑ̃̀. Wà a miɔna pɔ́ fɛ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla
pai.
38 Gɔ̃ɛ pɔ́ aa blèɔ kà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ (4.000)
nɔɛɔ ń nɛ́ɔ bàasi.
39 Kɛ́ Yesu bíla gbàɛ, ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna guu, à gɛ̀
Madala bùsuu.

16

Falisiɔ seelagbɛaa
(Maa 8.11-21, Luk 12.54-56)

1 Falisiɔ ń Saduseɔ mɔ̀ Yesu kɩ̃́i. Aalɛ aà kpakpa, ɔ̃
aa gbɛ̀awà aà seelakɛnɛ́ ń Lua gbãao wà e.*
2 Ɔ Yesu a zãsɩ̀má à mɛ̀: Tó ɩ̀atɛ̃ gɛ̃̀ kpɛ́u i mɛ: Gu a
weeɛ, asa luabɛ tɛ̃akũ̀ɛ.
3 Tó kɔɔɛ i mɛ: Lou a ma gbã, asa luabɛ dɛ
tɛ̃́nduuduuɛ. Á luabɛ wɛ́ dɔ̃kɔ̃ɛ, ãma i fɔ̃ gɔɔɛ bee
seela dɔ̃̀o.
4 Gbãgbɛ̃ɔ vãi, luanaaikɛnsaiɔnɛ! Aaɩ̀ seela
gbɛaa, ãma má seelae kɛnɛ́o, sema Yonasi pɔ́.† Ɔ à
ń tó we à tà.
5 Kɛ́ aà ɩ̀waɔ bùa baa we, pɛ̃ɛ kũ̀sũa yɑ̃́ sɑ̃̀ńgu.
6 Ɔ Yesu òné: Aɔ ázɩ̀a kũa dɔ̃! Á laaika Falisiɔ ń
Saduseɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi.
7 Ɔ aalɛ okɔ̃ɛ: Pɛ̃ɛ pɔ́ wi sɛo yɑ̃́i a òi màa.
8 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Luanaaifɛ̃nɛndeɔ,
bɔ́yãi álɛ okɔ̃ɛ kɛ́ á pɛ̃ɛ vɩ̀o yɑ̃́iɛi?
9 E tia i dɔ̃oa? Pɛ̃ɛ mɛ̀n sɔo pɔ́ má kpà gbɛ̃ɔn
ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔɔɔwa (5.000) yɑ̃́ dɔáguo lé? Á sɛ̀lɛ gbí
ũma ni?‡

* **16:1** Mat 12.38 † **16:4** Mat 12.39 ‡ **16:9** Mat 14.17-21

10 Pɛ̃ɛ mɛ̀n sopla pɔ́ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
síiɔ̃ɔwa (4.000) sɔ̃, á sɛ̀lɛ sɔ ũma ni?§
11 Bɔ́yãi i dɔ̃ kɛ́ pɛ̃ɛ yã́ má ɗɛ́oo ni? A laaika Falisiɔ
ń Saduseɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi!
12 Ɔ aa dɔ̃̀ sa i kɛ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛ àlɛ oné wà laaikaio,
Falisiɔ n Saduseɔ yãdanɛɛ.

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa (Maa 8.27-33, Luk 9.18-22)

13 Kɛ́ Yesu kà Sezale Filipi bùsuu, ɔ̃ à a ȉwaɔ là à
mɛ̀: Dé wàlɛ o Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ dɛ a ũi?
14 Aa mɛ̀: Gbɛ̃eɔ ȉ mɛ Zãa Da'ilɛnaɛ.* Gbɛ̃eɔ ȉ mɛ
Ɛlia. Gbɛ̃eɔ ȉ mɛ Zelemii ge ãnabi yãaen n ũ.
15 Yesu mɛ̀: Ãpiɔ sɔ̃, dé i mɛ má dɛ a ũi?
16 Simɔɔ Piɛɛ wèwà à mɛ̀: Mɛsiin n ũ, Lua bɛ̃́ɛ Nɛ́.
17 Ɔ Yesu ɗɛ̀: Báaaden n ũ, Yonasi nɛ́ Simɔɔ! Asa
i kɛ gbɛ̃nazȉna mɛ́ yã́ bee dànɛo, ma Mae pɔ́ kú
musuɛ.
18 Málɛ onɛ: Piɛɛn† n ũ, mɛ́ gbɛsipi ɔ̃ má a gãli
zɛdɔwà. Baa bɛda gbãadeɔ a zȉblewào.
19 Má kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɛ̃́i kilinɛɔ kpama. Pɔ́ pɔ́ ń
yè dṹniau aɔ yea musuɛ, mɛ́ pɔ́ pɔ́ ń pòlo dṹniau aɔ
poloa musuɛ.
20 Ɔ Yesu a ȉwaɔ lɛpàpa aasu o gbɛ̃eɛ Mɛsiin a ũo.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa (Maa 8.31-38, Luk 9.22-26)

21 Za gɔɔ bee ɔ̃ Yesu lɛ́ a Yelusalɛũ gɛa piliwà a
ȉwaɔnɛ à mɛ̀, sema à taasikɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ɔzȉ, aai a dɛ, í vu a gɔɔ àaɔ̃dezȉ.
22 Ɔ Piɛɛ aà sȉsi gusaɛ, àlɛ giɛ̀ à mɛ̀: Suɛ Dii! Bee a
n leo!

---

§ **16:10** Mat 15.34-38 * **16:14** Mat 14.1-2 † **16:18** Bee mɛ̀ gbɛ.

23 Ɔ Yesu lɨli ò Piɛɛɛ: Gomɛɛ we Setãu! N̄ ye
zɛzɔ̃mɛɛɛ, asa n làasooá Lua pɔ́ no, gbɛ̃nazɨna pɔ́ɛ.

Yesu lia
(Maa 8.34-9.13, Luk 9.23-36)

24 Ɔ Yesu ò a ɨwaɔnɛ: Tó gbɛ̃́ ye kɛ ma ɨwa ũ, aà gi
azɨa wɛ̃nizi, i a lipãakɔ̃a sɛ́, i tɛmazi.
25 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, wɛ̃nipi a vũaawà. Gbɛ̃́
pɔ́ gɨ̀ a wɛ̃nii ma yãí sɔ̃, ade mɛ́ aɔ wɛ̃ni vɨ.‡
26 Tó gbɛ̃́ dṹnia bṹu è mɛ́ à kùa ziawa, bɔ́ ài bee
vɨi? Bɔ́ gbɛ̃́ a ɦaboò à zia'ei?
27 Asa Gbɛ̃nazɨn Nɛ́ a ɛa mɔ a Mae gawi guu ń a
malaikaɔ, i ɦabo baadeɛ a yãkɛawa.§
28 Sɨana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ aa ku laeɔ gao, aa
Gbɛ̃nazɨn Nɛ́ e, àlɛ mɔ́ kía ũ.

17

1 Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio ń aà dãuna
Zãao sɛ̀lɛ gɛ̀ńnɔ gbɛ̀sɨsɨ lɛsɨ musu ńtɛ̃ɛ.
2 Ɔ à lɨ ń wáa. Aà oa lɛ́ tɛkɛ lán ɨatɛ̃wa, mɛ́ aà ulaɔ
gɔ̃̀ púntaitai.
3 Ɔ Mɔizi ń Ɛliao bɔ̀ mɔ̀má, aalɛ yã'o ń Yesuo.
4 Ɔ Piɛɛ ò Yesuɛ: Dii, a maa wàɔ ku la. Tó ń yei, má
lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́ do, Ɛlia pɔ́ do.
5 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yã'o, luabɛpuana tɛkɛa kùńla. Ɔ aa
lɔɔ mà luabɛpuanapi guu à mɛ̀: Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́
mɛ̀ndona yenzideɛ, aà yã́ ɨ kamagu. A aà yãma.*
6 Kɛ́ aà ɨwapiɔ lɔɔpi mà, vɨa ń kṹ maamaa, aa
wùlɛ ń gbɛɛu.
7 Ɔ Yesu sɔ̃̀ńzi à ɔnàmá à mɛ̀: A fɛlɛ, ásu vɨakɛo.

---

‡ **16:25** Mat 10.38-39 § **16:27** Soũ 62.13 * **17:5** Mat 3.17

8 Kɛ́ aa wɛsɛ̀ musu, aai gbɛ̃e eo, sema Yesu ado.
9 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pila gbɛ̀sɪ̃sɪ̃pìwa, Yesu dɪ̃lɛnɛ́ à mɛ̀:
Ʌ̃su yɑ̃́ pɔ́ á è o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazɪ̃n Nɛ́ gɛ bɔɔ̀ gau.
10 Ɔ aà ɪ̃waɔ aà là aa mɛ̀: Bɔ́yɑ̃i Mɔizi
ikoyɑ̃danɛdeɔ ɪ̃ o Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?†
11 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Ɛlia a mɔ sɪ̃anaɛ, i ɛa yɑ̃́pii kɛkɛ.
12 Ʌ̃ma málɛ oɛ́: Ɛlia mɔ̀ kɔ̀,‡ wi aà dɔ̃o, ɔ̃ wà ń pɔeɑ̃
dàɛ̀. Màa wa Gbɛ̃nazɪ̃n Nɛ́ wɛtɑ̃ lɔ.
13 Ɔ aà ɪ̃waɔ dɔ̃̀ kɛ́ Zɑ̃a Da'ilɛna yɑ̃́ àlɛ onɛ́.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tɑ̃́ade gbɑ̃́gbɑ̃a (Maa 9.14-32, Luk 9.37-45)

14 Kɛ́ aa kà bíla guu, gɔ̃ɛe mɔ̀ kùlɛ Yesuɛ
15 à mɛ̀: Dii, ma nɛ́ wɛ̃nagwa, asa gbakɔɔndeɛ. I
taasikɛ maamaaɛ, ɪ̃ɔ lɛ́lɛ tɛ́u ge íu mɔ̀ɔmɔɔɛ.
16 Ma mɔaànɔ n ɪ̃waɔnɛ, aai fɔ̃ aà gbɑ̃̀gbɑ̃o.
17 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɑ̃gbɛ̃ kolea luanaaikɛnsaiɔ! Máɔ
kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? Ʌ̃
mɔmɛɛaànɔ la.
18 Yesu gɪ̃ tɑ̃́aɛ, ɔ̃ à gò nɛ́piwa, à gbɑ̃̀gbɑ̃ wegɔ̃ɔ.
19 Bee gbɛa Yesu ɪ̃waɔ sɔ̃̀aàzi ńtɛ̃ɛ, aa aà là aa mɛ̀:
Bɔ́yɑ̃i wa fua tɑ̃́api goi?
20 A wèmá à mɛ̀: Kɛ́ á Lua náai vɪ̃ bílao yɑ̃́iɛ.
Sɪ̃ana málɛ oɛ́: Tó á Lua náai vɪ̃ a gbɛ̃̀nɛ kà ɛfɔ
wɛ́nawa, mɛ́ á ò gbɛ̀sɪ̃sɪ̃ɛ beeɛ aà fɛlɛ la aà gɛ́ le, a
fɛlɛɛ. Yɑ̃e a á fuo.
21 Wabikɛa ń lɛyeao mɛ́ ɪ̃ tɑ̃́a bee taa go.

Yesu a gaa ń a vuao yɑ̃'oa (Maa 9.30-32, Luk 9.43-45)

22 Gɔɔ pɔ́ a kú ń a ɪ̃waɔ sɑ̃nu Galile, a ònɛ́: Sema
wà Gbɛ̃nazɪ̃n Nɛ́ kpámá,

---

† **17:10** Mal 3.23 ‡ **17:12** Mat 11.13-14

23 wi aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezi̍. Ɔ an pɔ yà maamaa.

Lua kpɛ́ wɛ̃̀'ɔ̃a fi̍aboa

24 Kɛ́ aa kà Kapɛnaũ, Lua kpɛ́ ɔsinaɔ mɔ̀ Piɛɛ là aa
mɛ̀: Á yɑ̃danɛde lí wɛ̃̀'ɔ̃a kpao lé?§
25 Piɛɛ wèmá à mɛ̀: I kpá. Kɛ́ Piɛɛ lɛ́ gɛ̃ ua, Yesu
dɔ̀aa òɛ̀ gɔ̃̀ɔ: Simɔɔ, deɔ dṹniaɛ bee kíaɔ i̍ wɛ̃̀'ɔ̃a ge
asea símái? An nɛ́ɔ yɑ̃̀, ge gbɛ̃pɑ̃leɔnɛ? N yɑ̃́pi è
kpelewai?
26 Piɛɛ mɛ̀: Gbɛ̃pɑ̃leɔnɛ. Yesu òɛ̀: Tó beewaɛ, an
nɛ́ɔ bàa kuo.
27 Áma kɛ́ wá yɑ̃́ su ɔ̃máo yɑ̃́i, gɛ́ kokoa dai ísidaa.
Kpɔ̀ sɛ̃́ia pɔ́ ń kũ̀, ǹ a lɛ́ wɛ̃aa, ńyɔ̃ ɔ̃a e a guu. Bee sɛ
kpámá, mapi ń mpio pɔ́ ũ.

18

Tɛa Yesuzi lán nɛ́wa
(Maa 9.33-48, Luk 9.46-48, 15.3-7)

1 Zi̍beezi̍ Yesu i̍waɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀: Démɛ dɛńla
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɑ̃́i gbɛ̃́ɔ guui?
2 Ɔ Yesu nɛ́fɛ̃nɛnae si̍si zɛ̀ ń aɛ
3 à mɛ̀: Si̍ana málɛ oɛ́, tó i lilɛ a gɔ̃ lán nɛ́wao, á gɛ̃
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɑ̃́i guuo.
4 Gbɛ̃́ pɔ́ azi̍a sɔ̀aa à gɔ̃̀ lán nɛ́fɛ̃nɛnaɛ beewa mɛ́
dɛńla kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɑ̃́i gbɛ̃́ɔ guu.
5 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ bee taa di̍lɛ ma i̍wakɛ yɑ̃́i, ade ma
dilɛɛ.
6 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù, a maa ń
adeo yɑ̃a wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ aà nɔɛɛ, wi aà zu
ísi guo.

§ **17:24** Bɔa 30.13-16

7 Waiyoo dű̃nia, kɛ́ yã́ pɔ́ ì̃ to wà fu ku a guu yã́i.
Sema yã́ pɔ́ ì̃ to wà fu àɔ ku, ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ fua
yã́pi sù bɔ̀ aà kĩ́i.
8 Tó n ɔ ge n gbá mɛ́ tò ńlɛ fu, zɔ̃ ǹ vũaa. Gɛ̃a
àizãna guu kɔ̃̀ɔ ũ ge ɛɛ ũ maa dɛ wà n zu tɛ́ gasai
guu ń ɔ mɛ̀n plao ge ń gbá mɛ̀n plaola.
9 Tó n wɛ́ mɛ́ tò ńlɛ fu, bɔ ǹ vũaa. Gɛ̃a àizãna
guu wɛdode ũ maa dɛ wà n zu zia tɛ́ guu ń wɛ́ mɛ̀n
plaola.*
10-11 A laaika sakaa nɛ́ɛɔ douzi, asa málɛ oɛ́, an
malaikaɔ ku luabɛ, aa ku kɔ̃ wɛ́u ń ma Mae pɔ́ kú
weo gɔɔpiiɛ.
12 Alɛ e kpelewa ni? Tó gbɛ̃́ sã vĩ mɛ̀n basɔo, tó
ado vũ̀aa, a a mɛ̀n basɔo mɛ̀ndosaiɔ to gbɛpɔlɛu we
à gɛ́ a pɔ́ pɔ́ vũ̀aapi wɛɛlɛio lé?
13 Sĩana málɛ oɛ́, tó a è, aà pɔ aɔ nawà dɛ a mɛ̀n
basɔo mɛ̀ndosai pɔ aai kɔ́lɛoɔla.
14 Màa á Mae pɔ́ kú musu ye nɛ́ɛ beeɔ do vũaa sɔ̃o.

Sùuukɛa ń kɔ̃o

15 Tó n gbɛ̃́dee tàaekɛ̀, gɛ ǹ aà le ndo, yã́pi bɔɛ̀
gupuau. Tó à n yãmà, n n gbɛ̃́pi mĩ̀sie.
16 Tó i n yãmao, gbɛ̃́ mɛ̀ndo ge gbɛ̃ɔn pla sɛ nama,
kɛ́ à e yã́pi si seelade gbɛ̃ɔn pla ge àaɔ̃ musu.†
17 Tó à gĩ̀ n yãmai, yã́pi o gãli guu. Tó à gĩ̀ gãlipi
yãmai lɔ, ǹ aà dilɛ zĩ̀lo ũ luayãdansai ũ.
18 Sĩana málɛ oɛ́: Pɔ́ pɔ́ á yè dű̃niau, aɔ yea musuɛ,
mɛ́ pɔ́ pɔ́ á pòlo dű̃niau aɔ poloa musuɛ.‡

* **18:9** Mat 5.29-30 † **18:16** Iko 19.15 ‡ **18:18** Mat 16.19

19 Málɛ oɛ́ lɔ, tó á gbɛ̃ɔn plaɔ lɛ́ kɛ̀ doũ dṹniau la,
yã́ pɔ́ a a wabikɛ̀ ma Mae pɔ́ kú musuwa píi, a kɛɛ́ɛ.
20 Asa gu pɔ́ gbɛ̃ɔn pla ge gbɛ̃ɔn àaɔ̃ɔ kɔ̃ kầaau ń
ma tɔ́o, miɔ kú ń guuɛ.
21 Bee gbɛa Piɛɛ mɔ̀ Yesu là à mɛ̀: Dii, gɛ̃n ũma mà
sùuukɛ ń ma gbɛ̃́dee pɔ́ ɩ̀ɔ tàaekɛmɛɛoi? Gɛ̃n sopla
yầ?
22 Yesu wèwà à mɛ̀: Málɛ onɛ, i kɛ gɛ̃n sopla no,
gɛ̃n sopla lɛɛ bàaɔ̃kwiɛ.§
23 Bee yã́i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́ dɛ lán kíaɛ bee
yã́wa. Kíae mɛ́ ye à a ɔ̃a yã́ gɔ̃́gɔ̃ ń a ɩ̀waɔ.
24 Kɛ́ à nà ɔ̃api yã́wa, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aà fĩa sɛa
miliɔ̃ ɔ̀aa kwio.
25 Lá a ɔ̃a vĩ à fĩapi boo, ɔ̃ aà dii mɛ̀ wà aà yía ń aà
nao ń aà nɛ́ɔ ń pɔ́ pɔ́ a vĩɔ píi, wi gbasa wà aà kɛ̃́.
26 Ɔ zĩkɛnapi wùlɛ a dii aɛ, à awakpàɛ̀ à mɛ̀:
Mɛnakɛmanɔ, má n fĩabonɛ píi.
27 Ɔ aà dii aà wɛ̃nagwà, à aà gbàɛ à fĩapi tɔ̀ɛ̀.
28 Kɛ́ zĩkɛnapi bɔ̀ lé, à kpàaũ ń a zĩkɛndee pɔ́ a fĩa
dɔwà ã́nusu ɔwatɛ̃ basɔoo. Ɔ à aà kũ̀, àlɛ aà kòlo wi
à mɛ̀: Ma fĩabomɛɛ.
29 Aà gbɛ̃́deepi wùlɛ aà aɛ à awakpàɛ̀ à mɛ̀:
Mɛnakɛmanɔ, má n fĩabonɛ.
30 Ãma i weio. A tò wà aà dàkpɛu e aà a fĩaboɛ.
31 Kɛ́ aà zĩkɛn gbɛ̃́ kĩniɔ è màa, à kɛ̀nɛ́ ĩ́i maamaa,
ɔ̃ aa gɛ̀ yã́pi sɛ̀lɛ sĩu ń diiɛ píi.
32 Ɔ diipi aà sĩsi à mɛ̀: Iwa vãi! Ma n fĩa tònɛ píi,
kɛ́ n awakpàmɛɛ yã́i.
33 Lá ma sùuukɛ̀nnɔ, a maa ǹ sùuukɛ ń n gbɛ̃́deeo
sɔ̃o lé?

§ **18:22** Daa 4.24

34 Aà diipi pɔ pà, a tò wà aà dàkpɛu wàɔ ȉadawà
e aà gɛ ȉ̃apí boò píi.
35 Ɔ Yesu ɛ̀a mɛ̀: Tó á baade lí sùuukɛ ń a gbɛ̃́deeo
ń nɔ̀sɛmɛndooo, mà̀a ma Mae pɔ́ kú musu a kɛɛ́.

19

Nɔyaa
(Maa 10.1-12)

1 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò a làa, à bɔ̀ Galile à gɛ̀ Yude
bùsu kpɛ dou Yuudɛ̃ baale.
2 Bíla tɛaàzi, ɔ̃ à ń gyãeɔ gbã̀gbãnɛ́ we.
3 Ɔ Falisieɔ mɔ̀ líkpalɛiwà, aa aà là aa mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvȉ
à a na ya yã́pii yã́ia?
4 A wèmá à mɛ̀: Kɛ́ Lua ń kɛ́ gɔ̃ɛ ń nɔɛo za káau, i
a kyokɛ á èo lé?*
5 Lua mɛ̀ a yã́i gɔ̃ɛ a go a de ń a daowa, i
na a nawa, an pla ḿpii aai gɔ̃ lán sàwakula ń
gbalaowa.†
6 Beewa aa ku dodo lɔo, aa gɔ̃̀ mɛdoũɛ. Ayãmɛto
pɔ́ pɔ́ Lua nàkɔ̃wa, gbɛ̃nazȉna su kɛ̃aao.
7 Ɔ Falisiɔ aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi dȉlɛ gɔ̃ɛ lí
gínzila kɛ̃ kpa a nawa, i gbasa à aà yai?‡
8 Yesu wèmá à mɛ̀: Mɔizi á gbá zɛ́ à á na yá kɛ́ á
swã́ gbãa yã́iɛ, ãma a dɛ mà̀a za a daalɛgɔɔo.
9 Málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ a na yà, mɛ́ i kɛ à gbãsȉkɛ̀ no, tó à
nɔ pãle sɛ̀, à gbãsȉkɛ̀ɛ.§
10 Ɔ aà ȉwaɔ ò̀ɛ: Tó mà̀a gɔ̃ɛ yã́ dɛ ń a nao, a maa
wà nɔsɛo.

* 19:4 Daa 1.27 † 19:5 Daa 2.24 ‡ 19:7 Iko 24.1-4 § 19:9 Mat
5.31-32

11 Ɔ Yesu ònɛ́: I kɛ gɔ̃ɛ píi mɛ́ a fɔ̃ yą́pi sɛo, sema
gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń gbá a zɛ́.
12 Asa gbɛ̃eɔ lí nɔsɛo kɛ́ wà ń ı̏ màa yą́i, mɛ́ gbɛ̃eɔ
ı̏ɔ ku màa kɛ́ wà ń lɛ wı̏ yą́i, mɛ́ gbɛ̃eɔ ńzı̏a kṳ̀ màa
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̋i yą́i. Gbɛ̃́ pɔ́ a fɔ̃ yą́pi sɛ aà sɛ́.

Bɑ́aadaa nɛ́ɔgu
(Maa 10.13-16, Luk 18.15-17)

13 Bee gbɛa gbɛ̃́ɔ mɔ̀ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, i
wabikɛnɛ́, ɔ̃ aà ı̏waɔ lɛ́ gínɛ́.
14 Ɔ Yesu mɛ̀: Ą to nɛ́ɔ mɔ ma kı̋i. Ą́su gínɛ́o, asa
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̋iá gbɛ̃́ bee taaɔ pɔ́ɛ.
15 Kɛ́ à ɔnàmá, ɔ̃ à bɔ̀ we.

Ɔde
(Maa 10.17-31, Luk 18.18-30)

16 Ɔ gɔ̃ɛe mɔ̀ Yesu kı̋i, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu, bɔ́ maa
má kɛ mà àizã̀na ei?
17 A wèwà à mɛ̀: Bɔ́yãi ńlɛ ma la maakɛaii? Lua
ado mɛ́ maa. Tó ń ye ǹ gɛ̃ àizã̀na guu, ǹyɔ̃ aà
yãdilɛaɔ kṹa.
18 Ɔ à aà là à mɛ̀: An kpele ni? Ɔ Yesu mɛ̀: Ǹsuli
gbɛ̃dɛo, ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pãle nɔoo, ńsuli kpą́i'oo,
ńsuli yãdɔ n gbɛ̃́deewao,
19 nı̏li n de ń n dao kpɛla, ǹyɔ̃ ye n gbɛ̃́deezi lá
ńzı̏a wɛ̃niwa.*
20 Ɛwaasopi òɛ̀: Má yą́ beeɔ kṹa píi. A kpele mɛ́
gɔ̃̀mɛɛ lɔi?
21 Yesu òɛ̀: Tó ń ye ǹyɔ̃ kú wásawasaɛ,† gɛ ǹ n pɔ́ɔ
yía píi, ní a ɔ̃a kpá taasideɔwa, ní mɔ tɛmazi, ńyɔ̃ɔ
àizɛɛ vı̏ luabɛ.

* **19:19** Bɔa 20.12-16 † **19:21** Mat 5.48

22 Kɛ́ ɛ̀waasopi yá̃pi mà, à tà ń pɔsiao kɛ́ aà pɔ́ɔ
dasi yá̃i.
23 Ɔ Yesu ò a ȉwaɔnɛ: Sȉana málɛ oɛ́, ɔde gɛ̃a kpala
pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́iu zȉ'ũ.
24 Málɛ oɛ́ lɔ, yiongo gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a
kpala pɔ bɔ̀ Lua kȉ́iula.
25 Kɛ́ aà ȉwaɔ yá̃pi mà, ɔ̃ à ń kṹ gbãa aa mɛ̀: Tó
màaɛ, démɛ a bɔi?
26 Ɔ Yesu ń gwá soee, a ònɛ́: Gbɛ̃nazȉna a fɔ̃o. Lua
mɛ́ apii zɛ́ vȉ.
27 Ɔ Piɛɛ a zã̃sȉwà à mɛ̀: Wápiɔ sɔ̃ wa pɔ́pii tò wa
bɔ tɛnzi. Bɔ́mɛ a gɔ̃wɛ̃ɛ sai?
28 Yesu ònɛ́: Sȉana málɛ oɛ: Tó Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ zɔ̃̀lɛ
a kpalabaa gawidewa dṹnia dafu guu,‡ á gbɛ̃́ pɔ́ á
tɛmaziɔ á zɔ̃lɛ kpalabaa mɛ̀n kuɛplaɔwa, íɔ yá̃gɔ̃gɔ̃
Isaili bui kuɛplaɔnɛ.
29 Gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò ge a vȉ̀iɔ ge a dãunaɔ ge a mae
ge a da ge a nɛ́ɔ ge a buaɔ ma yá̃i, a ɛa bee taa e lɛɛ
basɔo, mɛ́ a àizã̃na e.
30 Dasi pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zá̃, mɛ́ dasi pɔ́ tɛ́ zá̃ɔ gɔ̃ dɔaaa.

20

Yã̃lɛɛũa ń gbɛ̀winaɔ

1 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i dɛn kɛ: Uabelee mɛ́ bɔ̀
kɔɔkɔɔ, à gɛ̀ gbɛ̀winaɔ wɛɛlɛi aa zȉkɛɛ a bua.
2 An yá̃ kɔ̃sɛ̀ aà fȉabonɛ́ á̃nusu ɔwatɛ̃ dodo. Ɔ à ń
gbáɛ a bua.
3 A bɔ̀ lɔ muuwã̃amigɔɔ, ɔ̃ à gbɛ̃pã̃leɔ lè gã̃aɛ kálɛa
pã̃.

‡ **19:28** Dan 7.13-14

4 A ònɛ́: Ʌ́piɔ sɔ̃ à gɛ́ zı̃kɛi ma bua, mí ɦabɔɛ́ a
zɛ́wa.
5 Ɔ aa gɛ̀. Ʌ ɛ̀a bɔ̀ lɔ ɪ̃atɛ̃ minanguo, ɔ̃ à ɛ̀a bɔ̀ ɪ̃atɛ̃
auapilaa, a ò gbɛ̃pɑ̃leɔnɛ mɑ̀a lɔ.
6 Kɛ́ à bɔ̀ oosi, à gbɛ̃pɑ̃leɔ lè kálɛa, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀:
Bɔ́yɑ̃i á kálɛa la pɑ̃ za kɔɔi?
7 Aa wèwà aa mɛ̀: Kɛ́ wi zı̃dawɛ̃ɛo yɑ̃́iɛ. A ònɛ́: Ʌ
gɛ́ zı̃kɛi ma bua sɔ̃.
8 Ɪ̃atɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u* ɔ̃ budepi ò a ziiaɛ: Zı̃kɛnaɔ sísi ǹ
ɦabonɛ́. Daalɛ gbɛ̃́ zɑ̃́ɔwa e à gɛ midɛ gbɛ̃́ káauɔwa.
9 Ɔ oosideɔ mɔ̀, aa ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ è mɛ̀ndodo.
10 Kɛ́ gbɛ̃́ káauɔ mɔ̀, aalɛ e ń ɔ̃a aɔ dɛ gbɛ̃́ zɑ̃́ɔlaɛ, ɔ̃
ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ do aa è ḿpii.
11 Kɛ́ aa ń ɔ̃a sı̃̀, ɔ̃ aa zɔadɔ̀ uabelepiwa
12 aa mɛ̀: Lɛɛlu do ɔ̃ gbɛ̃́ zɑ̃́ɔ zı̃kɛ̀, mɛ́ n ń dílɛ sáa ń
wá gbɛ̃́ pɔ́ wa zı̃ zɔ̃ɔde kɛ̀, wa ɪ̃atɛ̃ gbɑ̃a kàkawálaɔa?
13 Ɔ à wè ń gbɛ̃́piɔ dowa à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, mi n bleo.
Wa kɔ̃ yɑ̃mà ɑ̃́nusu ɔwatɛ̃ do musu nolo?
14 N n pɔ́ si ǹ tá. Má ye kpa gbɛ̃́ zɑ̃́ɛ beewa lá n
pɔ́waɛ.
15 Má zɛvı̃̀ mà kɛ ń ma ɔ̃ao lá má yeiwao lé? Nlɛ
wɛbɔbɔi kɛ́ má gbɛ̃kɛ vı̃̀ yɑ̃́i yɑ̃̀?
16 Beewa gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zɑ̃́ɔ gɔ̃ dɔaaa, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ dɔaaaɔ
gɔ̃ zɑ̃́.

Yesu a gaa ń a vuao yɑ̃'oa
(Maa 10.32-34, Luk 18.31-34)

17 Gɔɔ pɔ́ Yesu lɛ́ gɛ́ Yelusalɛũ, à a ı̃̀wa gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ kɑ̃̀aa ńtɛ̃ɛ, à yɑ̃'ònɛ́ zɛ́u à mɛ̀:

* **20:8** Iko 24.15

18 Wálɛ gɛ́ Yelusalɛũɛ. We wa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ kpáu
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyɑ̃́danɛdeɔwa, aai yɑ̃daaȁla,
19 aai aȁ kpa luayɑ̃́dɔ̃nsaiɔwa. Aa aȁ kɛ pɔ́ɔpɔɔ,
aai aȁ gbɛ̃ ń flȁalao, aai aȁ páliwa, aai aȁ dɛ, i vu a
gɔɔ ȁaɔ̃dezi̋.

Zaaki ń Zɑ̃́ao wabikɛa
(Maa 10.35-45)

20 Bee gbɛa Zebedee nɛ́ɔ da mɔ̀ Yesu ki̋i ń a nɛ́ɔ. A
ye wabikɛwȁ, ɔ̃ ȁ kȕlɛɛ̀.
21 Ɔ Yesu aȁ lȁ ȁ mɛ̀: Bɔ́ ń yeii? A wèwȁ ȁ mɛ̀:
To ma nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɛɔ aaɔ kunnɔ n kpalau, gbɛ̃do n
ɔplaai, gbɛ̃do ɔzɛɛi.
22 Ɔ Yesu ȍ nɛ́piɔnɛ ȁ mɛ̀: Á yɑ̃́ pɔ́ álɛ a wabikɛa
dɔ̃o. Taasi kɛɛona pɔ́ má a imi, á fɔ̃ mia? Aa wèwȁ
aa mɛ̀: Wá fɔ̃́.
23 Yesu mɛ̀: I pɔ́ má mi, á mi fá, ɑ̃ma zɔ̃lɛa ma
ɔplaai ge ma ɔzɛɛi dɛ ma yɑ̃́ ũo. Zɔ̃lɛki̋i beeɔ dɛ gbɛ̃́
pɔ́ ma Mae kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ ũɛ.
24 Kɛ́ aȁ ȉwa gbɛ̃ɔn kwi ki̋niɔ yɑ̃́pi mȁ, an pɔ pȁ vȉi
ń dɑ̃unapiozi.
25 Ɔ Yesu ń kɑ̃aa ḿpii, a ȍnɛ́: Á dɔ̃ kɛ́ bȕsu
gbɑ̃adeɔ ȉ gbɑ̃ablemá, mɛ́ gbɛ̃zɔ̃ɔ ȉ ikokɛmá,
26 ɑ̃ma aɔ dɛ mȁa á ki̋io. Tó á gbɛ̃e ye ȁɔ dɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ
ũ, aȁ gɔ̃ á dɔnlɛde ũ.
27 Tó á gbɛ̃e ye ȁɔ dɛ dɔaana ũ, aȁ gɔ̃ á zɔ̀blena ũ.
28 Asa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ i mɔ wȁ dɔalɛo, ȁ mɔ̀ dɔi
gbɛ̃́ɔlɛɛ, i gi a wɛ̃nii gbɛ̃́ dasiɔ boa yɑ̃́i.

Vȉa baakɛnaɔ gbɑ̃́gbɑ̃a
(Maa 10.46-52, Luk 18.35-43)

29 Gɔɔ pɔ́ aalɛ bɔ Yeliko, bíla tɛ́ Yesuzi.

30 Vȉa gbɛ̃ɔn plaɔ zɔ̃lɛ zɛ́ lɛ́, aa mà Yesu mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃
aalɛ lɛ́ gbãa zu aa mɛ̀: Dii, Davidi Bui, wá wɛ̃nagwa!
31 Wàlɛ gínɛ́ wàlɛ mɛ aa nílɛ, ɔ̃ an lɛzu kɛ̀kɛ
gbãakȕ aa mɛ̀: Dii, Davidi Bui, wá wɛ̃nagwa!
32 Ɔ Yesu zɛ̀ à ń sisi à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i?
33 Aa wèwà aa mɛ̀: Dii, wá ye ǹ wá wɛ́ wɛ̃wɛ̃ɛɛ.
34 Yesu ń wɛ̃nagwà, à ɔkȁ ń wɛ́wa. Wegɔ̃ɔ aa gu'è,
ɔ̃ aa bɔ̀ tɛaàzi.

21

Gbãakpaa Yesuzi Yelusalɛũ
(Maa 11.1-26, Luk 19.28-48, Zãa 12.12-22)

1 Kɛ́ aa kà kãi ń Yelusalɛũo, aa kà Bɛfaze wɛ̃́lɛ pɔ́
kú Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛu, ɔ̃ Yesu a ȉwa gbɛ̃ɔn plaɔ zȉ
2 a ònɛ́: A gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ á aɛ kee guu. Tó a gɛ̃, á
zàa'ȉna e dɔa ń a nɛ́o wegɔ̃ɔ. A polo suomɛɛ.
3 Tó gbɛ̃e á lá, kpelewa ni, í mɛ Dii mɛ́ ye ń mɔaoi,
a ń gbaɛɛ̀ tia.
4 A dɛ màa kɛ́ yã́ pɔ́ ãnabi ò kɛ yã́iɛ, à mɛ̀:
5 O Siɔnadeɔnɛ an kía mɛ́ lɛ́ mɔ́ ŋ́ kȉ́i.
Aà nɔ̀sɛ niɛ, a di zàa'ȉn bɔlɔ kpɛ.*
6 Iwapiɔ gɛ kɛ̀ lá Yesu ònɛ́wa.
7 Aa sù ń zàa'ȉnapio ń a nɛ́o, aa ń ulaɔ kpàlɛmá, ɔ̃
Yesu dȉkpɛ.
8 Gbɛ̃́ dasideɔ lɛ́ ń ulaɔ kpálɛ zɛ́u,† gbɛ̃eɔ lɛ́ lá zɔ̃
wàlɛ kpálɛ zɛ́u lɔ.
9 Bíla pɔ́ dɔaaaɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà kpɛɔ lɛ́ wiilɛ wàlɛ
mɛ:
Gbãa kɛ, Davidi Bui!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ!

* **21:5** Zkl 9.9 † **21:8** 2Kia 9.13

Wà gbãakpaaàzi à zɔ̃ luawa.‡
10 Kɛ́ Yesu gɛ̀ Yelusalɛũ, wɛ̃́lɛ lòo, gbɛ̃́pii lɛ́ mɛ: Dén
gbɛ̃́ bee ũi?
11 Bíla mɛ̀: Ãnabi Yesuɛ. A bɔ̀ Nazalɛti, Galile
bùsuuɛ.

Yesu gɛa Lua ua
(Maa 11.15-19, Luk 19.45-48, Zãa 2.13-22)

12 Yesu gɛ̀ Lua ua à laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ
píi. A ɔlɛũkpakɛnaɔ táabũnuɔ ń felenyianaɔ kĩlaɔ
fuangba.
13 A òné: A kɛ̃a Lua taalau, wali o ma kpɛ́ɛ
lousisikpɛ,§ ɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.*
14 Vĩ̀aɔ ń ɛɛɔ mɔ̀ aà kĩ́i Lua ua we, ɔ̃ à ń gbãgbã.
15 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ yãbɔnsaɛ pɔ́
àlɛ kɛɔ è, mɛ́ aa mà nɛ́ɔ lɛ́ wiidɔwà Lua ua aalɛ mɛ,
gbãa kɛ Davidi Bui, ɔ̃ an pɔ pà.
16 Aa òɛ̀: N mà lá aalɛ oa? Yesu wèmá à mɛ̀: Ao!
Kɛ́ Lua dà nɛ́fɛ̃nɛnaɔnɛ ń nɛ́ yɔ̃minaɔ aa a táasilɛ, i
a kyokɛo lé?†
17 Ɔ à bɔ̀ wɛ̃́lɛu à ń tó we, à tà ii Bɛtani.

Yesu kaadɔɛnli kaa
(Maa 11.12-14,20-24)

18 Kɛ́ gu dɔ̀ kɔɔkɔɔ, à ɛ̀a lɛ́ su wɛ̃́lɛdau, ɔ̃ nɔana lɛ́ aà
dɛ.
19 A kaadɔɛnli è zɛ́ lɛ́, ɔ̃ à sɔ̃̀i, i nɛ́ ewào, sema lá
pã. Ɔ a ò lípiɛ: Nyɔ̃ nɛ'i bau lɔo. Wegɔ̃ɔ lípi giigàga.
20 Kɛ́ aà ĩwaɔ è, ɔ̃ à bɔ̀ ń saɛ aa mɛ̀: Ãkɛa
kaadɔɛnlipi giigàga màa gɔ̃̀ɔi?

‡ **21:9** Soũ 118.25-26 § **21:13** Isa 56.7 * **21:13** Zel 7.11 † **21:16**
Soũ 8.3

21 Yesu wèmá à mɛ̀: Sɪ̃ana málɛ oɛ́, tó á Lua náai
vɪ̃ seasai, i kɛ kaadɔɛnlipi yã́ ɔ̃ á kɛ adoo. Baa tó á ò
sɪ̃̀sɪ̃ɛ beeɛ aà azɪ̃a sɛ zu ísiau, a kɛɛ.‡
22 Tó á Lua náai vɪ̃, pɔ́ pɔ́ á gbɛ̀awà wabikɛa guu
píi, á eɛ.

Yesu laa a ikoi
(Maa 11.27-33, Luk 20.1-8)

23 Yesu gɛ̃̀ Lua ua, àlɛ yãdanɛ́. Ɔ sa'onkiaɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ mɔ̀ aà là aa mɛ̀: Iko kpele ńlɛ yã́ beeɔ kɛòi?
Démɛ n gba iko beei?
24 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: Mapi sɔ̃ má yã́ mɛ̀ndo
gbɛawá. Tó á òmɛɛ, ɔ̃ má iko pɔ́ málɛ yã́ beeɔ kɛo
oɛ́.
25 Dé iko Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛ̀òi?§ Lua pɔ́ yã̀, ge
gbɛ̃nazɪ̃na pɔ́ɛ? Ɔ aa lɛkpàaɪ̃ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀ Lua
pɔ́ɛ, a wá lá bɔ́yãi wi Zãa yã́ sio ni.
26 Tó wa mɛ̀ gbɛ̃nazɪ̃na pɔ́ɛ sɔ̃, wá bíla vɪ̃a vɪ̃, asa
ampii aa Zãa ãnabikɛ sɪ̃ɛ.
27 Ɔ aa wè Yesuwa aa mɛ̀: Wá dɔ̃o. Ɔ Yesu ònɛ́:
Mapi sɔ̃ má iko pɔ́ málɛ yã́ beeɔ kɛo oɛ́o.

Nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ

28 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ nɛgɔ̃ɛnaɔ vɪ̃ gbɛ̃ɔn pla. Ɔ a
ò Wooɛ: Gɛ́ zɪ̃kɛi bua gbã.
29 Woo mɛ̀: Má gɛo. Ɔ à nɔ̀sɛlɪ̃lɛ gbɛzã, à gɛ̀.
30 Maepi gɛ ò Seɛ màa lɔ. Ɔ Se mɛ̀: Too. Kási i gɛo.
31 Á è kpelewai? Gbɛ̃ɔn plapiɔ guu, an démɛ a
mae pɔeã kɛ̀i? Aa mɛ̀: Wooɛ. Ɔ Yesu ònɛ́: Sɪ̃ana
málɛ oɛ́: Ɔsinaɔ ń káaluaɔ gɛ̃ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɪ̃́i guu
á ãa.

‡ **21:21** Mat 17.20 § **21:25** Mat 3.6

32 Asa Zãa mɔ̀ à zɛ́ súsu ɔ̀lɔɛ́, i aà yã́ sio. Ɔsinaɔ
n káaluaɔ mɛ́ aa aà yã́ sì. Baa ń bee eao i nɔ̀sɛlilɛ
gbɛzã a aà yã́ sìo.

Vɛ̃ɛbu zi̋kɛnaɔ
(Maa 12.1-12, Luk 20.9-18)

33 A yãpãle ma lɔ. Uabelee mɛ́ kú a vɛ̃ɛbu vi̋, à kaa
li̋ai à ɛyɔ̃̀ a guu vɛ̃ɛfɛ̃ki̋i ũ, à gbadà.* Ɔ à a vɛ̃ɛbupi
nà zi̋kɛnaɔnɛ ń ɔzi̋, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo.
34 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ kà, ɔ̃ à a i̋waɔ zi̋̀ zi̋kɛnapiɔwa
aa a vɛ̃ɛ asea siɛ.
35 Ɔ zi̋kɛnapiɔ aà i̋waɔ kũ̀kũ, aa ń gbɛ̃do gbɛ̃̀, aa ń
gbɛ̃do dɛ̀, aa ń gbɛ̃do pàpa ń gbɛo aa dɛ̀.
36 Uabelepi ɛ̀a i̋wa pãleɔ zi̋̀,† an dasi dɛ gbɛ̃́
káauɔla, ɔ̃ aa kɛ̀nɛ́ màa lɔ.
37 Gbɛzã ɔ̃ à a nɛ́ zi̋̀má à mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda.
38 Kɛ́ zi̋kɛnapiɔ nɛ́pi è, aa ò kɔ̃ɛ: Túbiblenan kee.
Wà aà dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ.
39 Ɔ aa aà kũ̀ bɔ̀ò kaau aa aà dɛ̀.
40 Tó búde sù, kpelewa a kɛ zi̋kɛnapiɔnɛi?
41 Aa wɛ̀wà aa mɛ̀: A gbɛ̃́ pãsi̋piɔ dɛdɛ pãsi̋pãsi̋ɛ, i
búpi na zi̋kɛn pãle pɔ́ aa aà asea kpawa a gɔɔwaɔnɛ
ń ɔzi̋.
42 Ɔ Yesu ònɛ́: I yã́ɛ bee kyokɛ taalauo lé?
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pãkpài mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.
Dii mɛ́ bee kɛ̀ ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yãbɔnsaɛ ũ.‡
43-44 Ayãmɛto málɛ oɛ́: Lua a á bɔ kpala pɔ́ bɔ̀ a ki̋́i
guu, i gbɛ̃́ pɔ́ aa a asea kpawaɔ kpau.
45 Kɛ́ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ Yesu yãlɛɛũanɛpiɔ mà, aa
dɔ̃̀ kɛ́ ń yã́ àlɛ o.

* **21:33** Isa 5.1-2 † **21:36** 2Lad 36.15 ‡ **21:42** Soũ 118.22-23

46 Ɔ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà aà kṹ, ãma aa vi̍akɛ̀ bílaɛ, kɛ́
wà aà di̍lɛ ãnabi ũ yã́i.

22

Nɔsɛpɔnakɛa
(Luk 14.15-24)

1 Yesu ɛ̀a yãlɛ̀ɛũnɛ́ à mɛ̀:
2 Lá kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kḯi dɛn kɛ lɔ. Kíae mɛ́ lɛ́
nɔsɛpɔnakɛ a nɛ́ɛ,
3 ɔ̃ à a zi̍kɛnaɔ zi̍ gbɛ̃́ pɔ́ à ń gbɛa blɛbleawaɔ sísii,
ãma aa ye mɔaio.
4 Ɔ à ɛ̀a zi̍kɛnpãleɔ zi̍ a ɔ̀nɛ́: A gɛ o gbɛ̃́ pɔ́ ma ń
gbɛaɔnɛ ma sɔu mà, ma zuswanaɔ ń pɔtuo mɛkpaaɔ
dɛ̀dɛ má làa. Aa mɔ nɔsɛ guu.
5 Ɔ aai laaidɔ yã́piwao, an baade gɛ̀ a bɔɔlɛkɛi.
Gbɛ̃eɔ gɛ̀ ń bua, gbɛ̃eɔ gɛ̀ ń laatai,
6 gbɛ̃́ ki̍niɔ zi̍kɛnapiɔ kũ̀kũ aa widàmá aa ń dɛdɛ.
7 Ɔ kíapi pɔ pà, à a sosaɔ gbàɛ aa gɛ̀ gbɛ̃dɛnapiɔ
dɛ̀dɛ, ɔ̃ aa tɛsɔ̃̀ ń wɛ̃́lɛwa.
8 Ɔ kíapi gbàsa ɔ̀ a zi̍kɛnaɔnɛ: Nɔsɛblɛ mà, ãma
gbɛ̃́ pɔ́ ma ń gbɛaɔ kɛ̀wà fɛ̃́nɛũ.
9 A gɛ́ zɛ́kpaaɔ guu, í gbɛ̃́ pɔ́ á è píi sísi nɔsɛ guu.
10 Ɔ zi̍kɛnapiɔ fɛ̀lɛ gɛ̀ zɛ́ɔ guu, aa gbɛ̃́ pɔ́ aa èɔ kã̀aa,
gbɛ̃vãiɔ ń gbɛ̃maaɔ píi. Màa nɔsɛpɔnakɛnaɔ gupà.
11 Kɛ́ kíapi gɛ̃̀ pɔnakɛnapiɔ gwai, à gɔ̃ɛe è we, a
nɔsɛpɔna ula daao,
12 ɔ̃ a ɔ̀ɛ̀: Ma gbɛ̃́, àkɛa n gɛ̃ la nɔsɛpɔna uladasaii?
Ɔ à ni̍ kpã̀uu.
13 Ɔ kía ɔ̀ a dɔaiɔnɛ: A aà ɔɔ ye ń aà gbáɔ, í aà zu
bàasi gusiau. We a ɔ́ɔlɔu à ɔdi a musu.
14 Asa dasi ɔ̃ Lua si̍si, ãma gbɛ̃́ pɔ́ a sɛ̀ɔ bílao.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua
(Maa 12.13-40, Luk 10.25-28, 20.19-47)

15 Bee gbɛa ɔ̃ Falisiɔ bɔ̀ gɛ̀ lɛkpàaȉ lá wà kɛ aa e
Yesu kṹ a yã'oa guu.
16 Ɔ aa ń ȉwaɔ zȉwà ń Elodi kpala zɛnkpɛdeeɔ, aa
mɛ̀: Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ náaiden n ũ. Ni Lua zɛ́
ɔlɔnɛ́ wásawasaɛ. Nili yã́si ń gbɛ̃́ɔ ublembɛkɛ yã́io,
asa nili gbɛ̃e wɛgwao.
17 Lá ń è ǹ owɛ̃ɛ. A kũ̀ wà wɛ̃̀'ɔ̃a kpá Sezaawaa, ge
i kũo?
18 Yesu ń nɔ̀sɛvãi dɔ̃̀má à mɛ̀: Mɔafilideɔ! Bɔ́yãi
álɛ filifilimbakpamɛɛi?
19 A ɔ̃a pɔ́ wȉ wɛ̃̀'ɔ̃a kpaò ɔlɔmɛɛ. Ɔ aa ɔ̃api do dɔ̀ɛ̀.
20 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Dé mi ń a tɔ́on lai?
21 Aa wèwà aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ. Ɔ a ònɛ́: Too, à
Sezaa dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́ kpawà.
22 Kɛ́ aa yã́pi mà, à bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.
23 Gɔɔ doũpi zȉ́ Saduseeɔ mɔ̀ Yesu kȉ́i. Aaȉ mɛ gɛɔ
lí vuo, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀:
24 Mɛtulu, Mɔizi mɛ̀, tó gɔ̃ɛ gà nɛ́sai, dãuna lí a vȉ̀i
gyaa da'uakɛ, aà a vȉ̀i gɛ̃ɛ kɛò.*
25 Tɔ̀ɔ. Dedoũdeɔ kú wá guu yãa gbɛ̃ɔn sopla.
Woo nɔ sɛ̀ à gà a nɔpi tò nɛ́sai, ɔ̃ gyaa gɔ̃̀ Seɛ.
26 A kɛ̀ Seɛ màa lɔ ń Bíɔo e à gɛ̀ pɛ̀ gbɛ̃ɔn so-
plapiɔwa píi.
27 Ampii gbɛa ɔ̃ nɔ gà sɔ̃.
28 Gɛɔ vugɔɔzȉ an gbɛ̃ɔn soplapiɔ guu, démɛ aɔ
nɔpi vȉ́i? Asa ampii aa aà dɔ̃ nɔ ũɛ.
29 Ɔ Yesu wèmá à mɛ̀: A sãsãɛ á Luayãtaala ń aà
gbãao dɔ̃sai yã́i.

---

* **22:24** Iko 25.5

30 Tó gɛɔ vù, aa nɔsɛo, aa zãkɛo, aaɔ ku lán luabɛ
malaikaɔwaɛ.
31 Gɛɔ vua yã́ musu i yã́ pɔ́ Lua ɗɛ́ kyokɛo lé? Á
mɛ̀
32 ámɛaa Ablahaũ ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua.† Gɛɔ
Luan aà ũo, sema gbɛ̃́ bɛ̃́ɛɔ.
33 Kɛ́ bíla yã́pi mà, aà yãdaanɛ́ dìmá.
34 Kɛ́ Falisiɔ mà Yesu Saduseɔ fù, aa kɔ̃ kã̀aa.
35 Ɔ an ikoyãdɔ̃naɔ do likpàlɛwà à aà là à mɛ̀:
36 Mɛtulu, Mɔizi ikoyã kpele gbia mɛ́ dɛńlai?
37 Yesu wèwà à mɛ̀: Nyɔ̃ ye Dii n Luazi ń
nɔ̀sɛmɛndoo teasisai, n sɔ̃ iɔ kuwà.‡
38 Ikoyã pɔ́ a gbia dɛńlan we.
39 A plaade pɔ́ bɔ̀wan kɛ: Nyɔ̃ ye ń gbɛ̃nazĩ̀n deezi
lá nzĩ̀a wɛ̃niwa.§
40 Mɔizi ikoyã píi ń ãnabiɔ yã́ɔ píi looa ikoyã mɛ̀n
pla beeɔwaɛ.
41 Lá Falisiɔ kãaaa, Yesu ń lá à mɛ̀:
42 Á è kpelewa Mɛsii yã́ musui? Dé buin aà ũi?
Aa wèwà aa mɛ̀: Davidi buiɛ.
43 Ɔ Yesu ɔ̀nɛ́: Ákɛa Lua Nisĩ̀na dɛ̀dɛ Davidiwa, ɔ̃
a ɗɛ̀ Diii? A mɛ̀
44 Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àa aà ibɛɛɔ kálɛɛ̀ a gbá zíɛ.*
45 Lá Davidi ɗɛ̀ Dii, kpelewa aɔ dɛ aà bui ũi?
46 Gbɛ̃e i fɔ̃ yã́zãsĩ̀wào. Za gɔɔ bee gbɛ̃e i we yãe
làwà lɔo.

23

Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ mɔafili
(Maa 12.38-40, Luk 20.45-47)

---

† **22:32** Bɔa 3.6 ‡ **22:37** Iko 6.5 § **22:39** Lev 19.18 * **22:44** Soũ 110.1

1 Bee gbɛa Yesu yã'ò bílaɛ ń a ȉwaɔ
2 à mɛ̀: Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔ mɛ́ aa gɔ̃̀
Mɔizi gɛ̃ɛ ũ.
3 Ayãmɛto àli yã́ pɔ́ aaȉ oɛ́ɔ kɛ píi, íɔ kũa. Ȁma ásu
ń kɛa kɛo, asa aali yã́ pɔ́ aaȉ o kɛo.
4 Aaȉ aso gbia yeye da gbɛ̃́ɔnɛ ń gã̀uɛ, mɛ́ baa ɔton
do aaliɔ ye kaio.
5 Aaȉ ń yã́ píi kɛ kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń e yã́iɛ. Mà̀a aaȉ Lua yã́
ɛsɛba gbɛ̃̀nɛ da,* aaȉ tù̀fa gbã̀a da ń pɔkasai.†
6 Pɔnablɛble zɔ̃lɛkȉi maaɔ ń lousisikpɛ zɔ̃lɛkȉi
maaɔ ɔ̃ aaȉɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛu.
7 Aaȉɔ ye wàɔ fɔkpakpamá gãaɛ, wàɔ onɛ Mɛtulu.
8 Ȁsuli tó wà oɛ́ Mɛtuluo, asa ápii vȉ̀iɔ n dãunaɔn
á ũ, mɛ́ á Mɛtulu mɛ̀ndoɛ.
9 Ȁsuli o gbɛ̃ɛɛ á mae dṹnia guu lao, asa á Mae
mɛ̀ndoɛ, ɔ̃mɛ kú musu.
10 Ȁsuli tó wà oɛ́ Dɔaanao, asa á Dɔaana mɛ̀ndoɛ,
ɔ̃n Mɛsii ũ.
11 Gbɛ̃́ pɔ́ zɔ̃ɔ á guu aàɔ dɛ á dɔnlɛde ũ.‡
12 Gbɛ̃́ pɔ́ ȉ azȉa kã́fȉ Lua a aà busaɛ, mɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ ȉ
azȉa busa Lua a aà kã́fȉ.

Yesu zɔadɔa Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń Falisiɔwa (Luk 11.37-42)

13 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I
kpala pɔ bɔ̀ Lua kȉi zɛ́ ta gbɛ̃́ɔnɛ. Ili gɛ̃uo, mɛ́ ili we
gbɛ̃́ pɔ́ aa ye gɛ̃uɔ gɛ̀u sɔ̃o.
14 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ!
I wabi gbã̀a kɛ Luawa à gyaaɔ bleò. Bee yã́i á
ȉadama pã́sȉ aɔ dɛńla.

* 23:5 Iko 6.8 † 23:5 Nao 15.38 ‡ 23:11 Mat 20.26-27

15 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I
bɛbɛ tɔɔlɛ ń ísiao ȉwa mɛ̀ndo ea yấi. Tó á è sɔ̃, i aà kɛ
tɛ́ pɔ́ ũ dɛála lɛɛ plaɛ.

16 Waiyoo á vȉa dɔaanaɔ! I mɛ tó wà mɛ̀ wa sȉ ń
Lua kpɛ́o, a yãe vȉo, ãma tó wà mɛ̀ wa sȉ ń Lua kpɛ́
vuao, bee mɛ́ yãvȉ.
17 Vȉa mȉsaideɔ! A kpele mɛ́ zɔ̃ɔi? Vua yȁ, ge Lua
kpɛ́ pɔ́ ȉ to vua gɔ̃ aà pɔ́ ũɛ?
18 I mɛ lɔ tó wà mɛ̀ wa sȉ ń sa'okȉio, a yãe vȉo, ãma
tó wà mɛ̀ wa sȉ ń sa'obɔ pɔ́ kú weo, bee mɛ́ yãvȉ.
19 Vȉaɔ! A kpele mɛ́ zɔ̃ɔi? Sa'obɔ yȁ, ge sa'okȉi pɔ́ ȉ
to sa'obɔ gɔ̃ Lua pɔ́ ũɛ?
20 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sȉ ń sa'okȉio, a sȉ ń pɔ́ pɔ́ kú weɔɛ lɔ
píi.
21 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sȉ ń Lua kpɛ́o, a sȉ ń Lua pɔ́ kú a
guuoɛ lɔ.
22 Gbɛ̃́ pɔ́ mɛ̀ á sȉ ń luabɛo, a sȉ ń Lua kpalabaao§
ń Lua pɔ́ zɔ̃lɛwàoɛ.

23 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ!
I toeɔ dosina n kíanaɔkpeo ń dȁ láo kwide kpa
Luawa, ɔ̃ i Mɔizi ikoyã gbiaɔ to we, yấzɛde ń sùuuo
ń náaio. Yấ beeɔ mɛ́ dɛ wà kɛ a kȉni tosai.*
24 Vȉa dɔaanaɔ! I maemilona plɛ á imiau, ɔ̃ i
yiongo mɔ́.

25 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I
gbãbɔ bisaɔ kpɛɛ ń taɔ, mɛ́ bȉi ń gbɛ̃taiinkɛao mɛ́ á
nɔ̀sɛ pà.
26 Falisi vȉa! Bisa guu pípi gȉa, a kpɛ i gɔ̃ gbãsȉsai.

§ **23:22** Isa 66.1 * **23:23** Lev 27.30

27 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! A̋ dɛ
lán mia pɔ́ wà soolɛ̀wàɔwaɛ. An kpɛ maa wɛ́ɛ, ãma
gɛwaɔ ń gbãsi̋ píio mɛ́ ń guu pà.
28 Màaɛ ápiɔ sɔ̃, á bɛa maa gbɛ̃́ɔ wɛ́ɛ, ãma mɔafili
ń yãvãio mɛ́ á guu pà.
29 Waiyoo á yãdanɛdeɔ ń Falisiɔ! Mɔafilideɔ! I pɔ́
bo ãnabiɔ miaɔwa, i zãble Lua gbɛ̃́ɔ pɔ́wa,
30 i mɛ: Tó wá kú yãa wá deziɔ gɔɔ, wá bàa aɔ
kúńnɔ ãnabiɔ dɛdɛa guuo.
31 Beewa á dɔ̃̀ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ aa ãnabiɔ dɛ̀dɛɔ buiɔn á ũ.
32 A ãiakɛ à á deziɔ tàaaba, i̋ a midɛ sa!
33 Mlɛ̃ɔ! Gbɛ̃nazi̋n píligonaɔ! Kpelewa á bɔ tɛ́ yã́
pɔ́ daaála guui?[†]
34 A yã́i má ãnabiɔ ń ɔ̃nɔnaɔ ń yãdanɛdeɔ zi̋wá, i̋ ń
gbɛ̃eɔ dɛdɛ, i̋ ń gbɛ̃eɔ páliwa, i̋ ń gbɛ̃eɔ gbɛ̃ ń flàalao
á lousisikpɛɔ guu, i̋ ń yá wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo.
35 Beewa Lua gbɛ̃́ pɔ́ wà ń dɛdɛɔ yã́ a wi á musu,
sɛa za gbɛ̃maa Abɛliwa[‡] e à gɛ̀ pɛ̀ Balakia nɛ́ Zakali
pɔ́ a aà dɛ̀ Lua kpɛ́ ń sa'oki̋io zãnguowa.[§]
36 Si̋ana málɛ oɛ́, yã́ beeɔ píi a wi gbãgbɛ̃ɔ musuɛ.
37 Yelusalɛũdeɔ, Yelusalɛũdeɔ! A ãnabiɔ dɛ̀dɛ, a
gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń zi̋wáɔ pàpa ń gbɛo a ń dɛdɛ. Miɔ ye mà
á kãaamazi mɔ̀ɔmɔɔ, lá ko i̋ a gã̀si̋a kú a nɛ́ɔlawa,
ãma ili weio.
38 Lua a á kpɛ́ tóɛ́ kpɛ́zi̋ ũɛ sa.
39 Málɛ oɛ́, za tia á ma e lɔo, e à omɛɛ báaade gbɛ̃́
pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o.*

---

† **23:33** Mat 3.7, 12.34 ‡ **23:35** Daa 4.8 § **23:35** 2Lad 24.20-21
* **23:39** Soũ 118.26

24

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ
(Maa 13.1-20, Luk 21.5-24)

1 Yesu bɔ̀ Lua ua, àlɛ tá, ɔ̃ aà ȉwaɔ sɔ̃̀aàzi, aa
lɛsuikɛ̀ɛ̀ Lua kpɛ́ dɔawa.
2 Ɔ Yesu ònɛ́: A bee è píia? Sȉana málɛ oɛ́, wa gbɛe
to dikɔ̃a weo, wa a dúuzɔ̃ɛ.
3 Gɔɔ pɔ́ Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ sȉ̀sȉpɔlɛu, aà ȉwaɔ mɔ̀ aà
kȉ̃ ńtɛ̃ɛ, aa aà là aa mɛ̀: Owɛ̃ɛ, yá̃ beeɔ kɛ bɔɛ ni?
Bɔ́mɛ aɔ dɛ n mɔa ń dṹnialaagɔɔo seela ũi?
4 Yesu wɛ̀má à mɛ̀: A laaika, ásu to gbɛ̃e á sá̃são.
5 Asa gbɛ̃́ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ Mɛsiin ń ũ, aa
gbɛ̃́ɔ sá̃sã dasi.
6 Áli zȉ̀ bao ma ń a súuo. Ásu to sɔ̃ kɛ̃́águo. Bee a
kɛɛ, ãma gɔɔ láaa pɔ́n we gȉao.
7 Asa bui ń buio aa fɛlɛ ń kɔ̃oɛ, màaɛ lɔ bùsu ń
bùsuo. Nɔana ń tɔɔlɛ lualuaao aɔ ku guɔu dasi.
8 Yá̃piɔ píiá nɔwã̃wã daalɛaɛ.
9 Bee gbɛa wa á kpámá wà á wɛtã, wi á dɛ, bui píi
i zaágu ma yá̃i.*
10 Gbɛ̃́ dasideɔ i gbasa fu, aai bɔ kɔ̃ kpɛ, aaiɔ
zakɔ̃u.
11 Ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ dasi aa gbɛ̃́ɔ sá̃sã dasi,
12 yã̃vã̃i i kɔ́, gbɛ̃́ dasideɔ yea Luazi i busa.
13 Gbɛ̃́ pɔ́ zɛa gbã̃a e a gɔɔ lɛ́wa, ade mɛ́ a bɔ.†
14 Wa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ̃ baokpa dṹnia gupiiu
seela ũ bui píiɛ, a lɛ́ i gbasa ká.
15 Tó a tɛ̃̀ gudɛna pɔ́ ã̃nabi Daniɛli a yã̃'ò‡ è Lua
ua, kyokɛna yá̃pi da,

---

* **24:9** Mat 10.22 † **24:13** Mat 10.22 ‡ **24:15** Dan 9.27, 11.31, 12.11

16 gɔɔ bee gbɛ̃́ pɔ́ aa ku Yudeɔ bàalɛ mipɛ sı̀sı̀ɔwa.
17 Gbɛ̃́ pɔ́ kú kpɛ́ musu su pila gɛ̃ kpɛ́u pɔe sɛ́io.
18 Gbɛ̃́ pɔ́ kpɛ bua su ɛa bɛ a ula sɛ́io.
19 Waiyoo nɔsindeeɔ ń nɛadeɔ gɔɔ bee.
20 A̋ wabikɛ Luawa kɛ lala'oapi su kɛ buziɛ ge
kã́mabogɔɔzı̀o.
21 Asa gɔɔpi taasi aɔ zɔ̃ɔɛ. Zaa Lua dṹnia kàlɛ e
gbã, a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ lɔo.§
22 Tó Lua i zɛò à gɔɔpi laoo, dɔ̃ gbɛ̃e a bɔo. A̋ma a
lào gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yã́iɛ.

Gbɛ̃nazı̀n Nɛ́ mɔa
(Maa 13.21-37, Luk 17.20-37, 21.25-33)

23 Gɔɔ bee tó gbɛ̃e su òɛ́, gwa, Mɛsii ku la ge a ku
le, ásu sio.
24 Asa Mɛsii ɛgɛnaɔ ń ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ aa seela
zɔ̃ɔɔ n dabudabuɔ kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ aa ń
sã́sãò, tó a zɛkɛ.
25 Málɛ oɛ́ za káauɛ.
26 Tó wa òɛ́, gwa, a ku sɛ̃u, ásu gɛo. Ge tó wa òɛ́,
gwa, a ku kpɛa, ásu sio.
27 Asa lá lou ì pílɛ à luabɛ pu za gukpɛ e bɛ'aɛ, màa
Gbɛ̃nazı̀n Nɛ́ mɔa aɔ dɛ.
28 Gu pɔ́ gɛ kuu, we yãamusuɔ kãaau.
29 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃a gbɛa gɔ̃̀ɔ, ı̀atɛ̃ a siakũ, mɔvua a
ikɛo, saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́ kú luawapiɔ zã ń
pɛ́kı̀iwa.*
30 Gbɛ̃nazı̀n Nɛ́ seela i gbasa bɔ luabɛ, bui pɔ́ kú
dṹnia guuɔ i ńzı̀a gbɛ̃gbɛ̃ ḿpii, aai Gbɛ̃nazı̀n Nɛ́
mɔa e luabɛpuanau ń gbãao ń gawi zɔ̃ɔo.†

---

§ **24:21** Dan 12.1 * **24:29** Isa 13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 † **24:30** Dan 7.13

31 A a malaikaɔ zi̋ ń kȁae'ɔ gbãao, aa a gbɛ̃́ pɔ́ à ń
sɛ́ɔ kãaa za dű́nia gola síiɔ̃wa za luabɛ lɛ́la e a lɛ́le.
32 A̋ yã́ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ gwa. Tó a gɔ̃na busɛkũ̏
mɛ́ àlɛ bɔlɔbɔ, i dɔ̃ kɛ́ guantɛ̃na kãikũ̏.
33 Màaɛ sɔ̃, tó a yã́ beeɔ è píi, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa
kãikũ̏, a zɛ kpɛɛlɛ.
34 Si̋ana málɛ oɛ́, gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yã́ beeɔ píi
kɛsaio.
35 Luabɛ ń dű́niao a gɛ̃lɛ, kási ma yã́ɔ gɛ̃lɛa vi̋o.
36 Gbɛ̃e a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o, baa luabɛ malaikaɔ,
baa Lua Nɛ́, sema ma Mae ado.
37 Lá a dɛ Nɔee gɔɔ,‡ màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́
mɔ́gɔɔ.
38 Gɔɔ pɔ́ í i da dű́nialao, wàlɛ pɔble, wàlɛ imi,
wàlɛ nɔsɛ, wàlɛ zãkɛ e Nɔee gɛ̀ gɛ̃̀ gó'ilɛna guu.
39 Aai dɔ̃o, ɔ̃ í mɔ̀ ń sɛ́lɛ ḿpii.§ Màa aɔ dɛ Gbɛ̃nazi̋n
Nɛ́ mɔ́gɔɔ lɔ.
40 Gɔɔ bee gɔ̃ɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ ku bua, wa gbɛ̃do sɛ́,
wa gbɛ̃do to we.
41 Nɔɛ gbɛ̃ɔn plaɔ aaɔ pɔ́ lɔ́ gbɛzi̋, wa gbɛ̃do sɛ́, wa
gbɛ̃do to we.
42 Ayãmɛto à itɛ̃kɛ, asa á gɔɔ pɔ́ á Dii a mɔwà dɔ̃o.
43 Aɔ yã́ɛ bee ma. Tó uabele zaa pɔ́ kpã́i a mɔwà
a bɛ dɔ̃̀ yãa, dɔ̃ à itɛ̃kɛ̀ɛ, a we aà a kpɛ́ gbooo.
44 A yã́i ápiɔ sɔ̃ àɔ ku sɔu guu, asa Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ a
mɔ zaa pɔ́ á wɛ́ dɔiowaɛ.

Zi̋kɛn ndaide laaide
(Luk 12.41-48)

‡ **24:37** Daa 6.5-7 § **24:39** Daa 7.10-24

45 Démɛ zĩkɛnnáaide laaide pɔ́ aà dii a zĩkɛnaɔ
naɛ̀ a ɔzĩ, aàli blɛ kpámá a gɔɔwa ũi?
46 Báaaden zĩkɛna pɔ́ aà dii aà lè àlɛ kɛ màa a
sugɔɔ ũ.
47 Sĩana málɛ oɛ́, a a àizɛɛ píi naɛ̀ a ɔzĩɛ.
48 Ãma tó zĩkɛnapi vãi, a o a sɔ̃ guu a dii lɛ́ gɛ̃gɛ̃,
49 i fɛlɛ na a zĩkɛndeeɔ gbɛ̃gbɛ̃awa, iɔ ulatãble, iɔ
imi ń wɛ̃dɛnaɔ,
50 aà dii a su gɔɔ pɔ́ aà wɛ́ dɔiowaɛ, zaa pɔ́ a dɔ̃owa,
51 i aà zɔ̃ɛzɔ̃ɛ, i aà baa daaa ń mɔafilideɔ. We a
ɔ̃ɔlɔu à ɔdi a musu.

25

Wɛ̃́ndia gbɛ̃ɔn kwiɔ

1 Gɔɔ bee kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i yã́ aɔ dɛ lán wɛ̃́ndia
gbɛ̃ɔn kwi pɔ́ aa ń filiaɔ sɛ̀ bɔ̀ɔ̀ aalɛ gɛ́ dai nɔsɛnalɛɔ
yã́waɛ.
2 An gbɛ̃ɔn sɔoɔ́ laaisaideɔnɛ. An gbɛ̃ɔn sɔoɔ sɔ̃
laaideɔnɛ.
3 A laaisaideɔ ń filiaɔ sɛ̀ nísi kũ̀sũa saiɛ,
4 a laaideɔ sɔ̃ aa ń filiaɔ sɛ̀ ń nísi kũ̀sũao.
5 Nɔsɛna i mɔ kpaao, ɔ̃ i ń lɛ́ ḿpii, aalɛ i'o.
6 Weedo wà wiilɛ̀ wà mɛ̀: Nɔsɛna lɛ́ mɔ́! A fɛlɛ gɛ́
daiaàlɛ.
7 Ɔ wɛ̃́ndiapiɔ vù ḿpii, aa ń filiaɔ kɛ̀kɛ.
8 Ɔ a laaisaideɔ ò a laaideɔnɛ: A wá gba nísi yɔɔe,
wá filia lɛ́ gaɛ.
9 Ɔ a laaidepiɔ wèmá aa mɛ̀: A mɔ́wá ń ápiɔ píio.
A gɛ́ á pɔ́ lúi a yĩanaɔ kĩ́iaɔ!
10 Kɛ́ aa gɛ̀ lúi, ɔ̃ nɔsɛna kà. Gbɛ̃́ pɔ́ an sɔu màɔ
gɛ̃̀aànɔ nɔsɛ guu, ɔ̃ wà gbatà.

11 Gbɛzã wɛ̃́ndia kĩ̀nipiɔ sù, aalɛ lɛzu: Dii, Dii!
Zɛwɛ̃wɛ̃ɛ!
12 Ɔ a wèmá à mɛ̀: Sĩ̀ana málɛ oɛ́, má á dɔ̃o.
13 Ayãmɛto à itɛ̃kɛ, asa á a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o.

Ɔdakɛa zĩ̀kɛnaɔnɛ
(Luk 19.11-27)

14 Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ̀i dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ ye fɛlɛ ń táo, ɔ̃
à a zĩ̀kɛnaɔ sĩ̀si à a àizɛɛ nàné ń ɔzĩ̀waɛ.
15 A ɔdakɛ̀ an gbɛ̃doɛ bãni sɔo, gbɛ̃ɔn plaade bãni
pla, gbɛ̃ɔn àaɔ̃de bãni do. A kpà an baadewa a gbãa
lɛ́u, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo.
16 Bãnisɔode gɛ̀ zĩ̀kɛ̀ ń ɔ̃apio gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à àikɛ̀ɛ̀ bãni sɔo.
17 Bãniplaade kɛ̀ màa lɔ, ɔ̃ à àikɛ̀ɛ̀ bãni pla.
18 Bãnidode sɔ̃ à gɛ̀ ɛyɔ̃̀ɛ, ɔ̃ à a dii ɔ̃api ùlɛu.
19 Gɔɔplakɛa gbɛa zĩ̀kɛnapiɔ dii sù, ɔ̃ àlɛ a ɔ̃a yã́
gɔ̃́gɔ̃ńnɔ.
20 Bãnisɔode mɔ̀ ń bãni sɔo pãle pɔ́ á èo à mɛ̀: Dii,
bãni sɔo pɔ́ ń kpàa gwa, à àikɛ̀ bãni sɔo lɔ.
21 Ɔ aà dii òɛ̀: N kɛ̀ zĩ̀kɛn maa náaide! Lá ń náai vĩ̀
ń a yɔɔnao, má a zɔ̃ɔ nanɛ n ɔzĩ̀ɛ sa. Gɛ̃ ma pɔnakɛa
guu.
22 Bãniplaade mɔ̀ lɔ à mɛ̀: Dii, bãni pla pɔ́ ń kpàa
gwa, à àikɛ̀ bãni pla lɔ.
23 Ɔ aà dii òɛ̀: N kɛ̀ zĩ̀kɛn maa náaide! Lá ń náai vĩ̀
ń a yɔɔnao, má a zɔ̃ɔ nanɛ n ɔzĩ̀ɛ sa. Gɛ̃ ma pɔnakɛa
guu.
24 Ɔ dode mɔ̀ sa à mɛ̀: Dii, má dɔ̃̀ kɛ́ gbɛ̃́ zĩ̀'ũn n
ũ. Ni pɔkɛkɛ gu pɔ́ ni tɔ̃uoɛ, mɛ́ ni pɔ́ kãaa gu pɔ́ ni
gbɛ̃uo.
25 Ɔ vĩ̀a ma kũ, ma gɛ ma n ɔ̃a ùlɛ ɛu. N pɔ́ kɛ́.
26 Ɔ aà dii òɛ̀: Zĩ̀kɛn vãi màade! N dɔ̃̀ kɛ́ mi pɔkɛkɛ
gu pɔ́ mi tɔ̃uo, mi pɔ́ kãaa gu pɔ́ mi gbɛ̃uoo lò?
27 Tó n dakɛ̀ò gbɛ̃ɛɛ yãa, lá ma suɛ́, dɔ̃ má sĩ̀ ń a ío.

28 A̋ bãni dopi siwà, ı́ kpá bãnisɔodewa.
29 Asa gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́ vı̋ Lua a kã́ñɛ̀ e à fɛ̃ɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ vı̋
sɔ̃o, baa pɔ́ pɔ́ a vı̋ Lua a siwàɛ.*
30 Zı̋kɛn pãɛ bee sɔ̃, à aà zu bàasi gusiau. We a
ɔ́ɔlɔu à ɔdi a musu.†

Yã́kpalɛ gbɛzã̋

31 Tó Gbɛ̃nazı̋n Nɛ́ mɔ̀ a gawi guu ń a malaikaɔ
píi, a zɔ̃lɛ a kpalabaa gawidewa.‡
32 Dṹnia buiɔ i kãaa aà aɛ píi, i ń kɛ̃́kɔ̃wa lá
pɔdãna ı̏ sãɔ kɛ̃kɔ̃wa ń bleɔwa.
33 A sãɔ kpa a ɔplaai, bleɔ ɔzɛɛi.
34 Bee gbɛa Kíapi a o gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a ɔplaaiɔnɛ: A̋
gbɛ̃́ pɔ́ ma Mae báaadàáguɔ à mɔ kpala pɔ́ à a sɔukɛ̀ɛ́
za dṹniakalɛgɔɔ ble.
35 Asa kɛ́ nɔana lɛ́ ma dɛ, a blɛ kpàa. Kɛ́ imi lɛ́ ma
dɛ, a ı́ kpàa. Kɛ́ má dɛ nibɔ ũ, a ma dilɛ.
36 Kɛ́ má bɛ bṹu, a uladàmɛɛ. Kɛ́ málɛ gyãkɛ, a ma
gwa. Kɛ́ wà ma dakpɛu, a mɔ ma gwai.
37 Gbɛ̃maaɔ i gbasa oɛ̀: Dii, bɔɛ wá è nɔana lɛ́ n dɛ
wa blɛ kpàmai, ge imi lɛ́ n dɛ wa ı́ kpàmai?
38 Bɔɛ wa n e nibɔ ũ wa n dilɛi, ge ń bɛ bṹu wa
uladànɛi?
39 Bɔɛ wá è ńlɛ gyãkɛ ge wà n dakpɛu, wa gɛ n
gwaii?
40 Kíapi i wemá: Sı̋ana málɛ oɛ́, gɔɔ pɔ́ á kɛ̀ ma
gbɛ̃́ɛ beeɔ doɛ, baa an gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mámɛ á
kɛ̀mɛɛ.

* **25:29** Mat 13.12 † **25:30** Mat 8.12, 22.13 ‡ **25:31** Mat 16.27, 19.28

41 Bee gbɛa a o gbɛ̃́ pɔ́ aa ku a ɔzɛɛiɔnɛ: A gomɛɛ
we luaginzideɔ! A ta tɛ́ gasai pɔ́ Lua kɛ̀kɛ Ibiisiɛ ń a
ɓwaɔ guu.
42 Asa kɛ́ nɔana ma dɛ, i blɛ kpaao. Kɛ́ imi ma dɛ,
i ɓ kpaao.
43 Kɛ́ má dɛ nibɔ ũ, i ma dilɛo. Kɛ́ má bɛ bṹu, i
uladamɛɛo. Kɛ́ málɛ gyã̀kɛ ge wà ma dakpɛu, i mɔ
ma gwaio.
44 Aai gbasa aà lá: Dii, bɔɛ wa n e ń nɔanao ge
imi ge nibɔ ũ ge bṹu ge gyãe ge dakpɛuna ũ, mɛ́ wi
dɔnlɛo ni?
45 Kía i wemá: Sɓana málɛ oɛ́, lá i kɛ gbɛ̃́ɛ beeɔ
doɛo, baa an gbɛ̃́ pɔ́ kɛ̃́sãańzi, mámɛ i kɛmɛɛo.
46 Gbɛ̃́ beeɔ ta ɓadama láasai guuɛ, gbɛ̃maaɔ sɔ̃
àizãna guu.§

26

Lɛkpaaɓa Yesuzi
(Maa 14.1-2, Luk 22.1-2, Zãa 11.45-53)

1 Kɛ́ Yesu yã́ beeɔ ò píi a làa, ɔ̃ a ò a ɓwaɔnɛ:
2 Á dɔ̃ kɛ́ gɔɔpla gbɛa wa Gɛ̃amusu* dikpɛkɛ, wi
Gbɛ̃nazɓn Nɛ́ kpámá wà aà páliwa.
3 Bee gbɛa sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔ kɔ̃ kã̀aa
sa'onkia pɔ́ wɓ mɛ Kaaifa bɛ.
4 Aa lɛkpàaɓ lá aa e Yesu kṹ kpã́i, aai aà dɛ
5 aa mɛ̀: Wásu kɛ dikpɛ zɓo, kɛ́ bíla su fɛlɛ ń zɔaoo
yã́i.

Tulalekaa Yesu miwa
(Maa 14.3-9, Zãa 12.1-8)

---

§ **25:46** Dan 12.2 * **26:2** Bɔa 12.1-11

6-7 Kɛ́ Yesu kú Bɛtani, ȁlɛ pɔble Simɔɔ kusude bɛ,
ɔ̃ nɔɛe sɔ̃̀aȁzi, a tulale ɔde loona kũa. Ɔ a kȁ Yesu
miwa.
8 Kɛ́ aȁ ȉwaɔ è, ɔ̃ an pɔ fɛ̀lɛ aa mɛ̀: Bɔ́n pɔ́ pãkɛa bee
ũi?
9 Dɔ̃ yãa wȁ tulalepi yȉa ń ɔ zɔ̃ɔo, wi a ɔ̃a kpá
taasideɔwa.
10 Yesu dɔ̃̀má, ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́yãi álɛ ȉadai nɔɛpiwai?
Yã́ pɔ́ a kɛ̀mɛɛ maaɛ.
11 Taasideɔ ȉɔ kúánɔ gɔɔpiiɛ,[†] ãma máɔ kúánɔ
gɔɔpiio.
12 Kɛ́ ȁ tulalepi kȁ ma mɛwa, a kɛ̀ ma gɛ̀ kpɛlaa
yã́iɛ.
13 Sȉana málɛ oɛ́: Gu pɔ́ wȁlɛ ma baokpau dṹnia
gupiiu, waɔ yã́ pɔ́ nɔɛpi kɛ̀ o aȁ dɔngu yã́iɛ.

Yudasi bɔa Yesu kpɛ
(Maa 14.10-11, Luk 22.3-6)

14 Bee gbɛa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do pɔ́ wȉ mɛ Yudasi
Isaliɔti gɛ̀ sa'onkiaɔ kṹi
15 ȁ mɛ̀: Tó ma Yesu kpȁwá, bɔ́ á we kpaai? Ɔ aa
ã́nusu ɔwatɛ̃ baakwi[‡] nȁo aa kpȁwȁ.
16 Za gɔɔ bee ɔ̃ ȁlɛ zɛwɛɛlɛ ȁ aȁ kpámá.

Gɛ̃amusu blɛblea
(Maa 14.12-31, Luk 22.7-23, Zãa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

17 Kȁaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́ Yesu ȉwaɔ mɔ̀ aȁ lȁ aa
mɛ̀: Má ń ye wȁ Gɛ̃amusu blɛble sɔukɛunɛi?
18 A wèmá ȁ mɛ̀: A gɛ́ wɛ̃́lɛdau gbɛ̃e kṹi, í oɛ̀ Mɛtulu
mɛ̀ a gɔɔ kȁ kãi. Aȁ bɛ á Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a ȉwaɔ.

† **26:11** Iko 15.11 ‡ **26:15** Bɔa 21.32

19 Yesu ȉwaɔ kɛ̀ lá a dànɛ́wa, aa Gɛ̃amusu blɛble
sɔukɛ̀.
20 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu zɔ̏lɛ táabũnui ń a gbɛ̃ɔn
kuɛplapiɔ.
21 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble à mɛ̀: Sȉana málɛ oɛ́, á gbɛ̃do
a ma kpámá.
22 An pɔ yà maamaa, an baade fɛ̀lɛ lɛ́ aà la dodo:
Asa mámɛo yó, Dii?
23 Yesu wèmá à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ ɔkãaa ta doũ mɛ́
a ma kpámá.§
24 Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ a ã́nuato lá wà a yã'ò taalauwa,*
ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́ a aà kpámápi. A maa wà aà ȉ
yãao.
25 Ɔ Yudasi pɔ́ a aà kpámápi mɛ̀: Asa mámɛo yó,
Mɛtulu? Yesu ò̀ɛ̀: Ɔmɛ dɔ n lɛ́u we.
26 Gɔɔ pɔ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ
a kpà a ȉwaɔwa à mɛ̀: A̋ si só. Kɛ́ beeá ma mɛɛ.
27 Ɔ à imibɔ sɛ̀ lɔ. A̋ sáaukpà, ɔ̃ a kpàmá à mɛ̀: A̋
mi ápii.
28 Kɛ́ beeá ma auɛ. A dɛ Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ
au† pɔ́ a bɔlɛa an duunakɛ̃ama yã́i ũɛ.
29 Málɛ oɛ́, za gbã má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo. Sema tó
kpala pɔ́ bɔ̀ ma Mae kȉ́ bɔ̀ gupuau, ɔ̃ má a dafu
miánɔ.
30 Kɛ́ aa lɛsȉ, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɛ̀ Kùkpɛ sȉ̏sȉpɔlɛu.
31 Bee gbɛa Yesu ònɛ́: A̋pii á ma to we gwãasȉnaa,
asa a kɛ̃a láu wà mɛ̀, Lua a pɔdãna lɛ́, aà kpàsa pɔ́ɔ
i fãaa.‡
32 Ma vua gbɛa má dɔaɛ́ Galile.

---

§ **26:23** Soũ 41.10 * **26:24** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12 † **26:28** Bɔa 24.8, Zel 31.31-34 ‡ **26:31** Zkl 13.7

33 Ɔ Piɛɛ ò̀ɛ̀: Baa tó ma gbɛ̃́ɔ n to we ḿpii, má n to
we bauo.
34 Yesu ò̀ɛ̀: Sȉana málɛ onɛ, gwãasȉnaa e ko à̀ɔ gɛ́
lɛzui, ńyɔ̃ lelekpamazi gɛ̃n à̀aɔ̃.
35 Piɛɛ ò̀ɛ̀: Baa tó má su gannɔ, má lelekpanzi
bauo. Ɔ aà ȉwaɔ ò mà̀a sɔ̃ ḿpii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani
(Maa 14.32-42, Luk 22.39-46)

36 Bee gbɛa Yesu ń a ȉwaɔ kà gu pɔ́ wȉ mɛ
Gɛsɛmani, ɔ̃ a ònɛ́: A zɔ̃lɛ la e mà gɛ wabikɛ le.
37 A Piɛɛ ń Zebedee nɛ́ gbɛ̃ɔn plaɔ sɛ̀ gɛ̀ńnɔ. Aà pɔ
siakȕ, tòlobi zùaà̀gu.
38 Ɔ a ònɛ́: Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. A zɛ la,
í itɛ̃kɛmanɔ.
39 Ɔ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, à wùlɛ a gbɛɛu à wabikɛ̀ à mɛ̀: Baa,
tó a zɛkɛ, to taasi kɛɛonaɛ bee dɔmazi. Áma i kɛ lá
má yeiwa no, sema lá ń yeiwa.
40 Ɔ à ɛ̀a sù a ȉwaɔ lè, aalɛ i'o. Ɔ a ò Piɛɛɛ: Mà̀a yȁ?
I fɔ̃ itɛ̃kɛ̀manɔ baa yɔɔoa?
41 A itɛ̃kɛ à̀ɔ wabikɛ, kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yấi. Á
nisȉna yei, ãma á mɛ mɛ́ busɛ.
42 Aà kɛ̃amá gɛ̃n plaade, à wabikɛ̀ à mɛ̀: Baa, tó
taasi kɛɛona í a dɔmazi a imisaio, to n pɔeã kɛ.
43 Kɛ́ à ɛ̀a sù ń lé, a è aalɛ i'o lɔ, asa an wɛ́ gbiakȕɛ.
44 Ɔ à ń tó we lɔ, à gɛ̀ wabikɛ̀ a gɛ̃n à̀aɔ̃de, à yấ
doũpi ò lɔ.
45 Ɔ à ɛ̀a sù a ȉwaɔwa a ònɛ́: Alɛ i'o álɛ kấmabo e
tiaa? A gwa! Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpaa duunkɛnaɔwa gɔɔ
kà.
46 A fɛlɛ wà tá. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma kpámá lɛ́ mɔ́.

Yesu kũa
(Maa 14.43-50, Luk 22.47-53, Zãa 18.3-12)

47 Gɔɔ pɔ́ àlɛ yá̃pi o, ɔ̃ aà ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ do
Yudasi kà ń bíla pɔ́ aa bɔ̀ sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔɔ
kí̃iɔ. Aa fɛ̃ndaɔ kú̃kũa ń goɔ.
48 Bɔnkpɛdepi sɔ̃ à seela ɔ̀nɛ́ à mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ ma su
lɛpɛ̀wà, aàpin we. A aà kú̃.
49 Ɔ à táa'ò Yesuwa gɔ̃̀ɔ à mɛ̀: Fɔ Mɛtulu. Ɔ à
lɛpɛ̀wà.
50 Yesu ɔ̀ɛ̀: Ma gbɛ̃́, ǹ n kɛa kɛ! Ɔ wà mɔ̀ ɔpɛ̀lɛ
Yesuwa, wà aà kũ̀.
51 Ɔ Yesu ȉwaɔ do a fɛ̃nda wò, à sa'onkia zȉkɛna
lɛ̀ò à aà swá̃ gò.
52 Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: N n fɛ̃nda pɛ a gbɛu. Asa gbɛ̃́ pɔ́ zɛ̀ ń
fɛ̃ndao, fɛ̃nda mɛ́ a aà dɛ.
53 Tó má ye ma Mae malaika zȉgɔ̃ɔ gbaɛmɛɛ gɔ̃̀ɔ dɛ
gã̃li kuɛplaɔla, ń dɔ̃ má fua a wabikɛwà yã̀?
54 Tó má kɛ̀ màa sɔ̃, kpelewa yá̃ pɔ́ kɛ̃a Lu-
ayã̃taalau wà mɛ̀ a kɛ a kɛi?
55 Ɔ Yesu ò bílaɛ: Kpá̃i wɛliwɛn ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma
kú̃i ń fɛ̃ndaɔ ń goɔa? Gɔɔpii miɔ zɔ̃lɛ Lua ua màɔ
yã̃danɛ́, i ma kũo.
56 A̋ma yá̃pi kɛ̀ píi, kɛ́ yá̃ pɔ́ ã̃nabiɔ ò kɛ yá̃iɛ. Ɔ aà
ȉwaɔ aà tò we ḿpii, aa bàasi.

Yuda gbã̃adeɔ yá̃kpalɛkɛa ń Yesuo

(Maa 14.53-65, Luk 22.54-55,63-71, Zã̃a 18.13-14,19-24)

57 Gbɛ̃́ pɔ́ aa Yesu kũ̀ɔ gɛ̀aànɔ sa'onkia Kaaifa bɛ.
Mɔizi ikoyã̃danɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kã̃aaa we.
58 Piɛɛ tɛ Yesu kpɛ kã̃aa e sa'onkiapi bɛ. A gɛ̃̀ ua à
zɔ̃̀lɛ ń dɔaiɔ, kɛ́ à yá̃pi midɛa e.

59 Sa'onkiaɔ ń Yuda gbãadeɔ píi lɛ́ yã́ wɛɛlɛ dɔ
Yesuwa aa e wà aà dɛ.
60 Baa kɛ́ gbɛ̃́ɔ mɔ̀ yãdɔ̀dɔwà dasi, i kɛo. Gbɛzã
gbɛ̃ɔn plaeɔ mɔ̀
61 aa mɛ̀: Dee mɛ̀ á fɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ı́ ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃ɛ
sɛ́!
62 Ɔ sa'onkia fɛ̀lɛ zɛ̀ a ò Yesuɛ: Yã́ pɔ́ wàlɛ
dɔdɔmapi dɛa ni? Ɲyɔ̃ yãe zã́sioa?
63 Kɛ́ Yesu nílɛ kpɛ̃́, ɔ̃ sa'onkiapi òɛ̀: Ma nanɛ Lua
bɛ̃́ɛi, owɛ̃ɛ tó Lua Nɛ́ pɔ́ wı̀ mɛ Mɛsiin n ũ.
64 Yesu wèwà à mɛ̀: Ɔmɛ dɔ n lɛ́u we. Mapi sɔ̃
málɛ oɛ́, za gbã á Gbɛ̃nazı̀n Nɛ́ e zɔ̃lɛa Gbãapiide
ɔplaai,§ mɛ́ á aà e, àlɛ mɔ́ luabɛpuanau.*
65 Ɔ sa'onkiapi a pɔkasaɔ gà a kɛ̃̀ à mɛ̀: A dɔ́ɛ ń
Luao! Wá bàa ũma n seeladeɔ lɔi? Á mà lá à dɔ̀ɛ ń
Luao wea?
66 Á è kpelewai? Ɔ aa wèwà aa mɛ̀: Aà tàae kà
wà aà dɛ.†
67 Ɔ wà lɛ́'ikà aà oawa‡ wà aà lɛ̀ ń ɔkũo. Gbɛ̃eɔ aà
sãnkɛ̀kɛ
68 aa mɛ̀: Mɛsii, ãnabikɛkɛ ǹ gbɛ̃́ pɔ́ n lɛ owɛ̃ɛ.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Maa 14.66-72, Luk 22.56-62, Zãa 18.15-18,25-27)

69 Piɛɛ zɔ̃lɛa ua, ɔ̃ nɔɛ zı̀kɛnae mɔ òɛ̀: Mpi sɔ̃ iɔ sãnu
ń Galile gbɛ̃́ Yesupioɛ.
70 Ɔ à lelekpà gbɛ̃́pii wáa à mɛ̀: Má dɔ̃ yã́ pɔ́ ńlɛ
oo.
71 Kɛ́ à gɛ̃̀ gɔ̃u, nɔɛ pãle aà è, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ kú weɔnɛ:
Gbɛ̃́ɛ bee sãnu ń Yesu Nazalɛtioɛ.

§ **26:64** Soũ 110.1 * **26:64** Dan 7.13 † **26:66** Lev 24.16 ‡ **26:67** Isa 50.6

72 Piɛɛ ɛ̀a lelekpà à mɛ̀: Má sì ń Luao má gbɛ̃́pi
dɔ̃o.
73 Kɛ́ à kɛ̀ sàa yɔɔ, gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ sɔ̃̀ Piɛɛzi aa mɛ̀:
Sìanaɛ, an gbɛ̃don n ũ, asa wá n dɔ̃ n yã'oawaɛ.
74 Ɔ à fɛ̀lɛ azìa kà à mɛ̀: N Luao má gbɛ̃́pi dɔ̃o.
Wegɔ̃ɔ ɔ̃ ko lɛzù.
75 Ɔ yã́ pɔ́ Yesu ò dɔ̀aàgu kɛ́ à mɛ̀, e ko àɔ gɛ́ lɛzui
a lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃. Ɔ Piɛɛpi bɔ̀ bàasi, à ɔ́ɔlɔ̀ à kɛ̀
wɛ̃na.

27

Yudasi gaa
(Zìn 1.18-19)

1 Kɛ́ gu dɔ̀ kɔɔkɔɔ, sa'onkiaɔ ń Yuda gbɛ̃zɔ̃ɔ píi
lɛkpàaì Yesuzi, kɛ́ aa e wà aà dɛ.
2 Aa aà yè, ɔ̃ aa gɛ̀ aà kpà bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ Pilatiwa.
3 Kɛ́ Yudasi pɔ́ aà kpàmá è yã́ zɔ̃̀lɛwa, à gɔ̃̀
déndɔ̃mɛɛ guu, ɔ̃ à gɛ̀ ã́nusu ɔwatɛ̃ baakwipi sɔaai
sa'onkiaɔnɛ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ.
4 A ònɛ́: Ma duunakɛ̀, ma tàaesaide kpà gai. Ɔ aa
òɛ̀: Wá bàa ũmai? N yã́ɛ.
5 Ɔ Yudasi ɔ̃api zù Lua kpɛ́u, ɔ̃ à tà à gɛ̀ azìa lòo.
6 Ɔ sa'onkiaɔ ɔ̃api sɛ̀lɛ aa mɛ̀: Ɔapi kaa Lua kpɛ́
kpagolo guu zɛvìo, asa gbɛ̃dɛ'ɔ̃aɛ.
7 Kɛ́ aa lɛkpàaì, ɔ̃ aa oobona gìtɔkìi lù ń ɔ̃apio
nibɔɔ vìkìi ũ.
8 Ayãmɛto e ń a gbão wì mɛ tɔɔlɛpiɛ Gbɛ̃dɛna tɔɔlɛ.
9 Ɔ yã́ pɔ́ ãnabi Zelemii ò kɛ̀, à mɛ̀: Wà ã́nusu
ɔwatɛ̃ baakwipi sɛ̀lɛ, ɔ̃a pɔ́ Isailiɔ zɛ̀ò aa kpà aà yã́
musupi,
10 ɔ̃ wà oobona gìtɔkìi lùò lá Dii òmɛɛwa.*

* **27:10** Zkl 11.12-13

Pilati yɑ̃́kpalɛkɛa ń Yesuo (Maa 15.1-20, Luk 23.1-25, Zɑ̃a 18.28-19.16)

11 Yesu zɛa bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ aɛ. Ɔ gbɛ̃zɔ̃ɔpi aà là à mɛ̀: Yudaɔ kían n ũa? Yesu wèwà à mɛ̀: Ɔmɛ dɔ n lɛ́u we.
12 Gɔɔ pɔ́ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ lɛ́ yɑ̃dɔdɔwà, i yɑ̃e zɑ̃́simáo.
13 Ɔ Pilati ò̀ɛ̀: Ǹlɛ yɑ̃́ dasi pɔ́ wàlɛ dɔdɔma mao lé?
14 Kɛ́ Yesu i yɑ̃e o yɑ̃́piɔ kee musuo, à bɔ̀ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi saɛ maamaaɛ.
15 Gɛ̃amusu dikpɛ zɩ̃́ píi, bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi ì dakpɛunaɔ do pɔ́ bíla yei gbaɛnɛ́ɛ.
16 Gɔɔ bee sɔ̃ dakpɛuna tɔdee ku we, wì mɛ Balaba.
17 Kɛ́ bíla kɑ̃̀a, ɔ̃ Pilati ń lá à mɛ̀: Dé á ye mà kɛ̃́ɛ́i? Balaba yɑ̃̀, ge Yesu pɔ́ wì mɛ Mɛsiiɛ?
18 Asa a dɔ̃ kɛ́ wɛdɔa Yesuɛ yɑ̃́i ɔ̃ wà aà kpàiwa.
19 Gɔɔ pɔ́ Pilati zɔ̃lɛa gɩ̃́naa, aà na gbɛ̃́ zɩ̃̀wà à mɛ̀: Ǹsu yɑ̃e kɛ gbɛ̃maapiɛo, asa nana pɔ́ má ò aà yɑ̃́ musu gɩ̃a gwɑ̃́ ma kũ gbɑ̃a maamaaɛ.
20 Sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ nàɛ bílawa aa Balaba gbɛa, wi Yesu dɛ.
21 Ayɑ̃mɛto kɛ́ bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi ń lá, gbɛ̃ɔn plapiɔ guu dé aa ye à kɛ̃́nɛ́i, ɔ̃ aa mɛ̀ Balabaɛ.
22 Ɔ Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa má kɛ ń Yesu pɔ́ wì mɛ Mɛsiioi? Gbɛ̃́pii mɛ̀: N aà páliwa.
23 Ɔ à ń lá à mɛ̀: Vɑ̃i kpele a kɛ̀i? Ɔ an wiilɛa kɑ̃̀fĩ aa mɛ̀: N aà páliwa.
24 Kɛ́ Pilati è á fɔ̃ yɑ̃e kɛo, mɛ́ zɔa lɛ́ kɑ̃́fĩ, ɔ̃ à idɑ̃̀ à ɔpì bíla wáa à mɛ̀: Ma ɔbɔ̀lɛ gbɛ̃́pi gaa yɑ̃́u.† Á yɑ̃́ɛ.

† **27:24** Iko 21.6-7

25 Ɔ gbɛ̃́piɔ mɛ̀: Aà dɛa yã́ wí wá musu ń wá nɛ́ɔ.
26 Ɔ à Balaba kɛ̃̀nɛ́ à mɛ̀ wà Yesu gbɛ̃ ń flàalao, wi
aà páliwa.
27 Bee gbɛa Pilati sosaɔ gɛ̃̀ ń Yesuo bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔpi
bɛ, ɔ̃ an gãli píi lĩaaàzi.
28 Aa aà pɔ́ɔ wòlowà, aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀.
29 Aa lɛ̀ fùa tã̀ wa kpàɛ̀, aa fee nàɛ̀ a ɔplaau
gopana ũ. Ɔ aalɛ kúlɛkulɛɛ̀, aalɛ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ aalɛ
mɛ: Fɔ, Yudaɔ kía!
30 Aa lɛ́'ikàwà, aa feepi sɛ̀ aa aà lɛ̀ò a miwa.
31 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ aa làa, aa gomusupi bɔ̀aàla
aa aà pɔkasaɔ dàɛ̀, ɔ̃ aalɛ gɛ́ aà páiliwa.

Yesu gaa
(Maa 15.21-41, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

32 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ lɛ́ gɛ́, aa kpàaũ ń Silɛni gbɛ̃́ pɔ́ wĩ̀ mɛ
Simɔɔo. Aa teasidàɛ̀, ɔ̃ à Yesu lipãakɔ̃a sɛ̀.
33 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wĩ̀ mɛ Gɔgɔta, (bee mɛ̀
mitɔɔnagu),
34 ɔ̃ aa vɛ̃ɛ yãalɛa ń ɛsɛo dɔ̀ɛ̀ aà mi.‡ Kɛ́ a ĩ̀ɛ, ɔ̃ à gĩ̀
mii.
35 Kɛ́ aa aà pàliwa, ɔ̃ aa tɛ́lɛpà aà pɔkasaɔ kpaalɛa
yã́ musu.§
36 Ɔ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ aà dɔ̃́a we.
37 Wà aà tàae pɔ́ wa è kɛ̃̀ wa nà aà mia wà mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ beeá Yesu Yudaɔ kíaɛ.
38 Ɔ wà kpãíwɛliwɛɔ pàliwa Yesupi saɛ gbɛ̃ɔn pla,
ado ɔplaai, ado ɔzɛɛi.
39 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ, aalɛ aà sɔ̃sɔ̃*
40 aalɛ mɛ: N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ní ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃
nolo?† Tó Lua Nɛ́n n ũ, ǹ nzĩa suaba, pila líwa.

‡ **27:34** Soũ 69.22 § **27:35** Soũ 22.19 * **27:39** Soũ 22.7, 109.25
† **27:40** Mat 26.61

41 Màa sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyā̃danɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ lɛ́
aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ lɔ aa mɛ̀:
42 A̍ gbɛ̃pãleɔ suabà mɛ́ a fɔ̃ à azi̍a suabaoa? Isailiɔ
kía nolo? Aà pila líwa sa, wí aà náaikɛ.
43 A Lua náai vi̍. Tó Lua yeaàziɛ, aà aà bɔ sa,‡ asa à
mɛ̀ Lua Nɛ́n a ũ.
44 Baa kpã́i pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà sɔ̃sɔ̃ màa lɔɛ.

45 Gusia kũ̀ bùsupi gupiiu za i̍atɛ̃ minanguo e
aua gɛ̀ pi̍laò.§
46 I̍atɛ̃'auapilaa ɔ̃ Yesu wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Ɛli, Ɛli,
lɛma sabatani! Bee mɛ̀ ma Lua, ma Lua, àkɛa n ma
to wei?*
47 Kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weeɔ yã́pi mà aa mɛ̀: A̍lɛ Ɛlia sisiɛ.
48 Wegɔ̃ɔ an gbɛ̃do bàalɛ̀ gɛ̀ sao sɛ kpàlɛ vɛ̃ɛ
kũ̀mau, a pɛ̀ feea, ɔ̃ a dɔ̀ Yesuɛ aà mi.†
49 Ɔ gbɛ̃́ ki̍niɔ mɛ̀: Zɛ gi̍a wà gwa tó Ɛlia a mɔ aà
suabai.
50 Yesu ɛ̀a wii gbãa lɛ̀ lɔ, ɔ̃ à tà.

51 Ɔ Lua kpɛ́ zwãa‡ pɔ́ daa luakuki̍i aɛ pàa pla za
musu e zi̍́lɛ. Tɔɔlɛ lùalua, gbɛɔ pàapaa,
52 miaɔ wɛ̀wɛ̃, ɔ̃ Lua gbɛ̃́ɔ vù dasi aa bɔ̀ gau.
53 Yesu vua gbɛa aa bɔ̀lɛ miau aa gɛ̀ Lua wɛ̃́lɛ pɔ́ a
kua adoau, gbɛ̃́ɔ ń é dasi.
54 Kɛ́ sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ ń a gbɛ̃́ pɔ́ aalɛ Yesu dɔ̃́aɔ tɔɔlɛ
lualuaapi è n yã́ pɔ́ kɛ̀ɔ píi, iwãa kà ń pɔa maamaa
aa mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá Lua Nɛ́ɛ si̍ana.
55 Nɔɛɔ ku we dasi, aalɛ gugwa kãaa. Aa tɛ Yesuzi
za Galilɛɛ, aai̍ɔ blɛkɛɛ̀.

‡ **27:43** Soũ 22.9 § **27:45** Amɔ 8.9 * **27:46** Soũ 22.1 † **27:48** Soũ 69.22 ‡ **27:51** Bɔa 26.31-33

56 Maliama Madelɛni kú ń guu ń Zaaki ń Yosɛfuo
da Maliamao n Zebedee nɛ́ɔ dao.

Yesu vȉa
(Maa 15.42-47, Luk 23.50-56, Zɑ̃a 19.38-42)

57 Kɛ́ oosi kɛ̀, Alimate gbɛ̃́ ɔde pɔ́ wȉ mɛ Yosɛfu mɔ̀.
Yesu ȉwaɛ lɔ.
58 A gɛ̀ Yesu gɛ wabikɛ̀ Pilatiwa, ɔ̃ Pilati mɛ̀ wà
kpawà.
59 Kɛ́ Yosɛfu gɛpi sɛ̀, à bàabaa dafu fȉwà
60 à aà dà azȉa gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ guu. Ɔ à gbɛ̀
gbɛ̃̀nɛ gbeembo tà ɛpilɛ à tà.
61 Maliama Madelɛni ń Maliama pãlepio zɔ̃lɛa
we, an aɛ dɔa miawa.
62 Kɛ́ gɔɔ lȉlɛ, kɑ̃́mabogɔɔzȉ kà, ɔ̃ sa'onkiaɔ ń Falisiɔ
gɛ̀ Pilati kȉ́i sãnu
63 aa mɛ̀: Yɑ̃́ pɔ́ gbɛ̃sɑ̃sɑ̃napi ò a bɛ̃́ɛ zȉ́ dɔwágu, à
mɛ̀ gɔɔ àaɔ̃de zȉ́ á vuɛ.§
64 O wàɔ miapi dɔ̃́a e a gɔɔ àaɔ̃dezȉ. Tó màa no, aà
ȉwaɔ mɔ wà aà gɛ sɛ kpɑ̃́iɛ, aai o gbɛ̃́ɔnɛ à bɔ̀ gauɛ.
Ɛɛ gbɛzɑ̃ bee aɔ dɛ a sɛ̃́iala.
65 Ɔ Pilati ònɛ́: A sosaɔ sí, í gɛ́ mia dɔ̃́a lá á fɔ̃́wa.
66 Ɔ aa gɛ̀ seelakɛ̀ miagbɛtaɛwa, aa sosaɔ tò we
aaɔ dɔ̃́a.

28

Yesu bɔa gau
(Maa 16.1-8, Luk 24.1-12, Zɑ̃a 20.1-10)

1 Kɑ̃́mabogɔɔ gbɛa, ɑ̃sɔ̃anɛnzȉ kɔɔkɔɔ Maliama
Madelɛni ń Maliama pãlepio gɛ̀ mia gwai.

§ **27:63** Mat 16.21, 17.23, 20.19

2 Ɔ tɔɔlɛ lùalua gbấugbãu, asa Dii malaikae bɔ̀
musu à mɔ̀ gbɛpi gbeembò a gò mialɛɛ, ɔ̃ à zɔ̃̀lɛwà.
3 Aà oa dɛ lán loupilɛawa mɛ́ aà ula dɛ púntaitai.
4 Vi̇̀a gudɔ̃anaɔ kũ̀, aalɛ lualua, ɔ̃ aa gɔ̃̀ sấii.
5 Ɔ malaikapi ò nɔɛpiɔnɛ: Ásu to vi̇̀a á kũo. Má dɔ̃
kɛ́ Yesu pɔ́ wa pàliwa ɔ̃ álɛ wɛɛlɛ.
6 A ku lao, à vù lá a òwa. Á mɔ gu pɔ́ wà aà wùlɛu
gwa,
7 í gɛ o aà i̇̀waɔnɛ kpakpa à bɔ̀ gau. A dɔaanɛ́
Galile, we an wɛ́ a siukɔ̃lɛ. Má òɛ́n we.

8 Ɔ aa gò mia kḯi kpakpa ń vi̇̀ao, ãma an pɔ na zɔ̃ɔ.
Aa bàalɛ̀ lɛ́ gɛ́ a baokpai aà i̇̀waɔnɛ.
9 Ɔ Yesu dàńlɛ gɔ̃̀ɔ, à fɔkpàmá. Kɛ́ aa sɔ̃̀aàzi, aa
kùlɛɛ̀, ɔ̃ aa ɔnà aà gbakpɛawa.
10 Ɔ Yesu ònɛ́: Ásu to vi̇̀a á kũo. Á gɛ o ma gbɛ̃́ɔnɛ
aa ta Galile. Wekḯi wá wɛsiukɔ̃lɛ.
11 Nɔɛɔ kpɛ ɔ̃ sosa gudɔ̃anaeɔ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛ guu, aa yấ pɔ́
kɛ̀ɔ ò sa'onkiaɔnɛ píi.
12 Ɔ sa'onkiapiɔ gbɛ̃zɔ̃ɔɔ si̇̀si aa lɛkpàai̇̀, ɔ̃ aa ɔ zɔ̃ɔ
kpà sosapiɔwa gusaɛ
13 aa mɛ̀: Á o aà i̇̀waɔ mɛ́ mɔ̀ gwãasi̇̀na, aa aà gɛ
sɛ̀ kpấi gɔɔ pɔ́ álɛ i'o.
14 Tó bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ sù yấpi mà, wá awakpaɛ̀, í bɔ
yãkeleu.
15 Sosaɔ ɔ̃api si̇̀, ɔ̃ aa kɛ̀ lá wa dànɛ́wa. Ɔ yấpi gɔ̃̀
Yudaɔnɛ yãa ũ e ń a gbão.

Yesu zi̇̀naa a i̇̀waɔnɛ ń ɔzi̇̀
(Maa 16.9-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23, Zi̇̀n 1.6-8)

16 Yesu ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛdoɔ tà Galile, sȉsȉ pɔ́ à a
yãnukɛ̀nɛ́ yãa musu.*
17 Kɛ́ aa aà è, aa kùlɛɛ̀, ãma an gbɛ̃eɔ lɛ́ seakɛɛ.
18 Ɔ Yesu sɔ̃̀ńzi à yã'ònɛ́ à mɛ̀: Lua musu ń dṹniao
iko píi kpàa.†
19 Ayãmɛto à gɛ bui píi kɛ ma ȉwaɔ ũ, í ń da'ilɛkɛ
ń Mae Lua tɔ́o ń aà Nɛ́ tɔ́o ń aà Nisȉna tɔ́o,
20 í yã́ pɔ́ má dȉlɛɛ́ɔ danɛ́ aaɔ kũa píi. Á ma, máɔ
kúánɔ gɔɔpiiɛ e dṹnia gɛ láaò.

* **28:16** Mat 26.32 † **28:18** Dan 7.14

Bibeli Luayȁtaalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayȁtaala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9